

F. Lefort: "EAEko Gobernuak laguntza osoa ekartzen dio Espainiakoari"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Xabier Aiendi • Iñaki Antigüedad • Mikel Aramendi • Xabier Gurrutxaga •

IRAK

Emilio Lopez Adan • Iñaki Mendiguren • Aitor Zabaleta • Pello Zubiria •

Boladji Omer Bertin Oke:

Bere garaira egokitzen ez den gizartean sortzen da inkomunikazioa

Euskal Herriko Oraitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• **Opari Bereziatarako**

• **Pertsonalizatu Daiteke**

• **Neurrira Egiten Dira**

• **Eskaria Denboraz Egin Behar Da**

• **Prezio Aukera Desberdinak**

• **Alberdik eginak**

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

HERRIA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

Disenua: antza S.A.L.

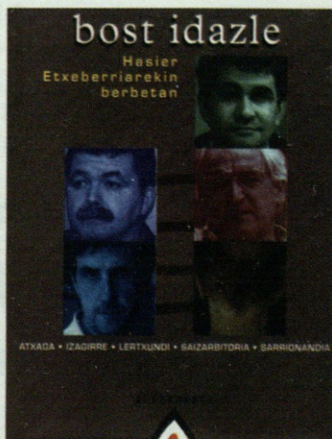
ALBERTO ELOSEGI

■ Arrantzaren eta turismoaren etorkizuna kolokan 24

ALBERTO ELOSEGI

■ Txerpoleroak izango al du makailurik? 28

■ Bost idazle, bost gogoeta 42

■ Ihesi: Azpeiti ta azpeitiarrak 51

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Jean François Lefort.	
Mikel Asurmendi	9

MUNDUA

Irak eta eraso: Geopolitikak ez du barkatzen.	
Hainbaten artean	12

EKONOMIA

Arrantzaren eta turismoaren etorkizuna kolokan.	
Daniel Udalaiz	24

EUSKARA

Txerpoleroak izango al du makailurik?	
Mayi Tolosa	28

GIZARTEA

Elkarriketa: Boladji Omer Bertin Oke.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Kolonialismo berriaren atzaparrak.	
Ainara Gurrutxaga	39
Bost idazle, bost gogoeta.	
Pilar Iparragirre	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: J.M. Ariznabarreta	8
Kultura: Aitor Furundarena	38
Azkena: Jón Alonso	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen berrin edizioa laguntzale.

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

PETROLIOAROKO SUPERGAIZTOAK

NOR IZANEN OTE DA ETSAIA, ERREGAIA
HIDROGENOA IZANGO DELARIK?
ETA NOR SUPERHEROIA?

SKL

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPIZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN: www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herrian	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Salda/saldae, saldea, saldia, saldie, saldé, saldí edo saldá

Irakurri dut (Argia, 1886 zenbakia) Andoni Egaña zarauztarraren artikulua "Salda balego ...!" titulua. Eta artikuluan darabilzen puntu biak, eman derautate gogoetatzeko atxakia eta bide.

Batetik, bigarren puntuan, zeinetan explizituki aipatu barik Galdakaon gertatua, non emaiten bait derauku konprenitzera ezen Galdakaon -niretzat, edo edozein egungo Nafarroako herriren prototipoa- herriaren ia parte osoa komportatzen eta mugitzen dela erdal parametroen barruan. Eta nik zelan uste bait daroat Egañaren analisiak zoritxarrez duela arrazoin larregi, ba, artikulua irakurteak larritu eta lazkitu nau neure izaite euskaldunean. Baina hori nik ba nekien, nola edozeinek zeinak ezagutzen eta kurritzen duen gure Herria pittin bat. ¿Zer behar dugu egin? ¿Begiak eta enthelegua itxi eta hermetikoki zarratu? ¿Hutsik, negar egin eta hiletea jo?

Bertze puntu Egañarenak, zein artikularen hasieran laburki sarrera gisa bait da tratatzen da ezen euskaldun zahar tradizionalek erraiten dutela (bere inguruan): saldae, gaztaa,... bolaa, kortinaa, petotaa, txuletaa,... eta aitzitik oraingoagoko generatione berriek (¿erdaldunagoek edo gutiago

euskaldunek?) dioitela: salda, gazta, bola, kortina, pelota, txuleta...

Andoni Egaña fenomeno linguistiko evolutibo erdalkeratsuko honen gainean egiten duen analysisa ez dago (dagoke) zuzen eta dago okher. Zegaitik fenomeno hori ez da n letra intervokalikoa galtzen dela euskara berri modernoan, nolas-ere Galdakano/Galdakao, Lemoniz / Lemoiz, Zestona / Zestoa... Fenomenoa da galtzen ari garela generatione berri erdaldunagoetan (parallelismo erdareari) prezisione linguistiko struktural euskareak bere baitan grammatikalki daroena. Da questio- ne morfologikoa, zeinetan batean hitza determinatzen ez dugun eta bertzean bai: esku/eskua, mendi/mendia, polyedro/polyedroa, salda/saldea, lista/listea, eliza/elizea, artista/artis- tea, tinta gorria / tintea erosi...

¿Aberastasunari, euskararen aber- rastasunari, hitza artikulua determina- tivoz determinatu ahal izaitea ez othe dateke tzat euskalzaleak eta euskaldu- nak komenigarri? ¿Hala rekursu grammatikal existente hau ez da eus- karearentzat aberats, valiagarri eta positibo?

ERRAMUN GERRIKAGOITIA LEKEITIO (BIZKAIA)

Hiruko Txikian

TXIBATOAK

Frankismoaren gorrian ezagutu nuen hitz horren atzean zegoena: oposizioa polizia eta guardia zibilaren atzaparretan uztea. Etxeko sukaldean entzunak, kalea, eskola, lantokia zuen kabi, norberaren identitatea ezkutatzea derrigortzen baitzigun. Ez zen erreza. Frankoren aldeko industriaren presentziak guztia zuen harpatua. Gerra galdu zutenen umeak izaki eta gurasoengandik jaso genuen irabazleekiko beldurra. Halakoarekin argi ibili, halakoaren semea baita eta osaba ere falangekoa du. Edo karlista. Mutilkozkorretan ez genituen genero horiek bereizten. Frankoren aldekoak ziren eta agian txibatoak. Begiak luze eta belarriak adi. Tartean, izango ziren

kontzienteki salatzen ez zutenak, nahigabe- ban beren ingurutan mingaina dantzatu eta jotako doinuaren ondorioak ezagutzen ez zituztenak. Agian. Bat baino gehiago dut buruan, orain bere burua antifrankistatzat aurkeztu duena. Basta Yakoek azaleratu dute txibato hitza. Batasuneko militanteek erasokor egotzita. Euskal Herrian España helburu, beren konstituzioaren aldeko industriak, poliziak eta guardia zibilak lehen lerroan, bere menpeko nahi gaitu. Ez dira kapaz izan hitz berriak asmatzeko. Eta nago, martxa honetan gu ere hitzik gabe utziko gaituztela ETA ez bada gramatikara dedikatzen ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

GERRA
DANBORRAK

Orain hilabete asko aurreikusi zen Iraken aurkako gerraren atarikoak ikusten ari gara. Nazioarteko iritzi publikoa gerraren aurka mobilizatzen ari da. Bai NBEn bai NATOn estatu batzuen eta besteen arteko zatiketa gertatu da. Gerraren aurkako milioika manifestariz ari dira betetzen munduko hiriburu nagusietako kaleak. Aurreko asteburuan, Euskal Herria, beste zenbait herri bezala, gerraren aurka agertu zen. Bushek ordea, Blair, Aznar eta abarren laguntzarekin, Irak masakratzeko asmoei eusten dio, Saddam Hussein aurkako ofentsiba argudiatuz. Bushek eta bere lekaiuek gerraren benetako arrazoia ezkututzen dituzte, ekonomikoak baino ez direnak: Irak eta inguruetan dauden petrolio erreserba handienak kontrolatu eta armagintzaren industriako multinazional handiak sustatzea, zeinen balioa burtsan gorantz doan. Ez dugu zertan harritu. Iaz, armagintzarako gastuak soilik bilioi bat dolar baino handiagoak izan ziren. Eta AEBei munduko gastu horren %36 egokitu zitzaion. Beraz, Ipar Amerikako armagintza industria, Bushen benetako presio talde edo lobbya, eskuak igurtzitzen ari da.

◆ DANIEL UDALAITZ

AUTODETERMINAZIORAKO
BILGUNEABIAN DA

ORAINDIK bere jarduera eta funtzioa zein izango den guztiz argi ez badago ere, badirudi hilaren 15ean Iruñean aurkeztu berri den plataforma Batasuna ordezkatzera datorrela. Hori da, beraz, Alderdi Politikoen Legea medio, egingo zaion eta gainditu beharko duen lehen akusazioa, Batasunaren ordezkotza. Ez da argitu maiatzeko hauteskundeetan parte hartuko duen ala ez, baina susmoa baiezkoa da, uzten badiote bederen; ikusteko dago nola uztartuko duen bere jarduera herrietan sortzen ari diren plataformekin. Erantzunetako batzuk apirillean ezagutuko ditugu, EAEko hauteskunde batzordearen aurrean sinadura bilketak eta zerrendak aurkezteko garaia orduan izango da eta.

Asko gara Bi

■ Otsailaren 15ean aurkeztu zuten AUB Iruñeko Labrit frontoian.

ASKI DA! ETA MAIATZEKO
HAUTESKUNDEEN LEGITIMITATEA

MARTXOAN zehar, eta Aski da! plataformak bultzatuta, PP eta PSE-EEk maiatzaren 25eko hauteskundeetara aurkeztu beharko luketen eztabaidatuko da. Sektore zenbaitek beti izan ditu zailtasunak zerrendak osatzeko, baina argi dago oraingoan ETArek atentatuek zaildu

egiten dutela PPren eta PSOEren zerrendak osatzearan lana. Eztabaida honek, dena den, ez dirudi zentzu handirik duenik, bi alderdi horiek zerrenda eta hauteskunde kontuetan jo eta su ari direnean. Hori bai, emaitza onak lortu ezean, beti lagundu dezake koltxoiarena egiten. Kritika ugari eta gogorra egin dakioke Aski da! plataformari, baina aitortu beharra dago egoera oso gogorra bizi behar duela bere kideak atentatuetan hiltzen ikusten duenak. Edozelan ere, Ajuria Enekoaren gisako bilkurekin gotorlekua indartu egiten dute, baina zabalkundea mugatu ere bai.

HITZARMEN KOLEKTIBORAKO
ELA-REN ETA LAB-EN AKORDIOA

90EKO hamarkadan ELA eta LABen arteko jarduera bateratuak ilusio handia sortu zuen

B A H E A

• Ana Belen Espainiako abeslari eta aktorea 'El País' egunkarian galdetu zioten ea Ajuria Enearen aurrean Aski da! plataformaren protesta bilkuran egondako aktore espainiarrak ez ote ziren joan modu behartu samarrean: "Seguruenik egin beharreko keinua zen. Baina lehengo egunean Teatro Alcazarren genero biolentziaren aurka geundela adierazi genuen. Pentsatzen dugu gu kritikatzeko gaituztenak ere izango direla biolentzia mota horren aurka, baina ez diegu eskatzen adieraz dezatela".

HERRITAR GEHIENAK GERRAREN AURKA

Munduan inoiz izan den mobilizazio bateratu erraldoienaren bidez, munduko herritarrek ezezko borobila esan diote AEBek Irak erasotzeko duten asmoari. Milioika pertsona atera dira kalera herrialde desberdinetan, batzuetan euren gobernuak erakusten ari diren jarrera -Espainia, Erresuma Batua, Italia-, gogor salatuz. Euskal Herrian ere agian inoiz izan den mobilizazio handiena gauzatu zen, 200.000 bat pertsona bilduz, nagusiki hiriburuetan. Ez dirudi, alabaina, AEBek eta bere gertueneko aliatuek kasu handiegirik egiteko asmorik dutenik, herritarren borondateari muzin eginez, gerra prestakizunekin jarraitzen baitute.

■ M. Pagazaurtundua

IZPIAK

Maite Pagazaurtundua 'El Correo' egunkariari emandako elkarrizketa batean oso gogor salatzen du Herrizango Sailak bere anaia Josebarekin izandako jarrera. 1995ean ETA anaia-ri buruzko informazioa biltzen ari zela jakinarazi zitzaion familiari. Ondorioz, eta Ramon Jauregi eta Fernando Buesaren bitartekaritza-ri esker, Joseba Pagazaurtundua Biasterira bidali zuten Ertzaintzari zenbait zerbitzu emateko lanetan. 1999an, beti ere elkarrizketan esaten denez, Andoain-ko bere lanera itzuli arazi zuten. Maitek berak Juan Mari Atutxari deitu ei zion zenbait egin zezan eskatuz, baina Atutxak berak jadanik Herrizaingo Sailean ez zuela ardurarik erantzun ei zion. Juan Priede Orioko zinegotzi sozialista hil zutenean, halaber, Josu Jon Imaz Jaur-laritzako bozeramaileari anaia-ren gaia atera ziola dio Maitek, baina elkarrizketak ondorioz ez zuela izan zehazten du.

Elkarrik PP eta PSE-EEri, batetik, eta Batasunari bes-tetik egindako proposame-nak -Elkarrizaleak estatali-ten zerrendetan joatea eta independentistentzat alderdi bat sortzea beraia legez kanpo utziz gero- atzera bota dituzte batzuek eta bes-teek.

esparru abertzalean. Gero, su-etenaren amaie-rak bi sindikatuen jarduera bateratuaren apurke-ta ekarri zuen. Hitzarmen kolektiborako akor-dioa lotu ondoren esperantzaren atea berriz zabandu dira, baina ez dirudi urratsak 90eko hamarkadaren gisakoak izango direnik, epe motzean behintzat. 90eko hamarkadan ELA eta LAB bide batean abiatu ziren pentsatuz horrek beste batzuen mugimendua -ETArena batez ere- ekarriko zuela. Gaur egun, ez da erraza izango Rafa Diezek aipatzen duen turbo sobera-nista hori abian jartzea 90eko hamarkadako moldetik, ez baitirudi ELA bermerik gabeko bide batean berriz sartzeko prest dagoenik.

N.A.N GABE NOLA BIZI

BURUJABETZAREN Aldeko desobedien-

tzialariek web orrialde berria jarri dute sarean, nortzuk diren eta egiten duten guztia azalduz (<http://213.152.35.42:100/burujabetzaren/index.htm>). Espainiar NAN NBera bidaltzeko gonbi-tea egiten dute eta, beraz, NAN gabe bizitzera. Besteak beste, horrek dakartzan ondorioen aurrean nola jokatu azaltzen dute orrialdean.

• Martxelo Otamendi 'Euskaldunon Egunkariako' zuzendariak 'Balkoia' bere asteroko kronikan: "ETAren atentatuak giroa gogortzeko erabiltzen dituzte PPK eta PSE-EEK. Giro gogor horretan, etsaia ETA ez baina EAJ bihurtzen dute, eta bipolarizazioa sortzen. Alde batetik, PP eta PSE-EE; bestetik, EAJ. Bilatu gabeko ondorio horrek EAJ jartzen du alderdi espainiarren erasoaren defendatzaile bakarra, eta bere inguruan biltzen, M-13an gertatu zen bezala, larritasun nazionaleko bozak. Zer gogoeta ematen du". Otamendik berak, duda irekia dagola ondorioztatzen du.

Beharrezkoa, premiazkoa eta posiblea

Nabaria da Euskal Herrian autonomismoaren eta soberanismoaren arteko izugarritzko lehia bizi dugula. Lizarra-Garaziko Akordioak ekarri zuen inflexio-puntutik aurrera, gero eta gizarte sektore zabalagoak agertu izan dira lurraldetasunean eta autodeterminazio eskubidean oinarritutako diskurtso politikoen alde, aipatu lehian planteamendu soberanistak gero eta indar handiagoa hartuz. Honek, ziklo politiko autonomistaren deslegitimazioa eta ziklo soberanistaren indartzea ekarri izan du.

Madriilen, jakina, laster konturatu izan dira prozesu honek arrisku bizian jartzen duela Espainiaren "batasun sakratua" eta ultranazionalismo espainiarrak berehala erantzun du burujabetza prozesua zapuztu nahian, bere motorra den ezker abertzalea bortizki erasoz, era berean sektore autonomistak tentazio soberanistetatik urrundu, berriro ere, euskal lurraldeen zatiketan eta autodeterminazio eskubidearen ukapenean oinarritutako estatu paktu batera behartzeko asmoz.

EGUNDOKO inoluzio politikoaren eskutik benetako salbuespen egoeran aurkitzen gara: Ezker abertzaleko antolakuntza egituren suntsipena, errepresioa, euskararen, euskaltasunaren eta ideia abertzale eta demokratikoen aurkako eraso gordina. Batasunaren ilegalizazio prozesua da egoeraren adierazgarri nagusia. Nahiz eta epaiketan inolako frogarik aurkezteko gai izan ez diren, ia segurutzat jotzen da ilegalizazioa, bere atzean aurretik hartutako erabaki politikoa dagoelako eta Estatuaren botere legegilea eta judiziala botere exekutiboaren menpeko tresnak direlako, ohiko diktadura faxistetan gertatzen den moduan.

Erasoa oso bortitza da, baina, benetan pentsatzen dute bere antolakuntza egiturak suntsitu, burukideak espetxeratu eta milaka pertsonaren jardura politikoa legez kanpo utzita gizartearen hain erroturik dagoen proiektu politikoa desagerrarazi egiten dela? Ez dut uste. Azala eta mamia bereiztu behar ditugu, funtsezkoak ideiak, pertsonak eta proiektu sozial eta politikoa dira

(ezkerrekoa, abertzalea, euskalduna, demokratikoa, nazionala, independentista, partehartzailea, ekologista, solidarioa, euskal herritar guztien eskubide guztiei begira...), horixe da mamia. Jakina, proiektuak aurrera egin dezan tresnak behar dira eta ezinbestekoa da antolakuntza egitura, baina ezin dugu ahaztu ideiak eta proiektu sendoak badaude, beti izango dela tresnak birsortzeko aukera. Larria bestea litzateke, egitura erraldoien azpian proiektu zehatz eta sendorik ez egotea.

Nire ustez, eraso eta ilegalizazioen gainetik autonomismoaren eta soberanismoaren arteko lehiak (garai politiko zaharra eta berriaren artekoak) iraungo du eta

bada lehia honetan pisu handia izan dezakeen eragilea: sindikalgintza abertzalea. 90. hamarkadan ELA eta LABen artean garatutako elkarlanak bazterrak harrotu zituen, ziklo politiko zahararen krisialdia areagotu eta marko juridiko-politiko berri baten aldeko jarrerak bultzatu zituen. Lizarra-Garazi ondorenean gehiengo sindikal abertzalearen paperaren falta ikusi da, batez ere, azken bolada honetan, berriro inora eraman ez gaituzten iraganeko esperimentzietara bueltatzeko arrisku bizian gaudenean.

GIZARTE esparru ezker-tiar eta abertzale oso anitzak eskatzen digu ELA eta LABi elkarlana eta protagonismo handiagoa lehia egoera hau astintzeko, eta eskaerok bi sindikatuok agertzen ditugun ildo estrategikoekin bat datoz. Beraz, nire ustez, geure barne koherentziagatik eta herritarren

exijentziagatik, azken urteotan nagusitu diren konponezinen gainetik, elkarlan emankorrak gauzatzeko gutxieneko adostasunak bilatzera kondenaturik gaude.

Honelako pausoak behar bezain sakon egiteko presak ez dira lagun egokiak, baina geldirik egonda ez dira inoiz lortzen ere. Ni neu baikorra naiz, eta bi sindikatuok inoiz batera erabilitako lemarekin amaituko dut: "beharrezkoa, premiazkoa eta posiblea da" ●

J.M. Ariznabarreta Zubero
LABeko Komunikazio Idazkaria

***"Geure barne koherentziagatik
eta herritarren exigentziagatik,
azken urteotan nagusitu diren
konponezinen gainetik, elkarlan
emankorrak gauzatzeko
gutxieneko adostasunak
bilatzera kondenaturik gaude
ELAn eta LABen"***

ALBERTO ELOSEGI

J E A N F R A N Ç O I S L E F O R T

Baltasar Garzon epailearen atxilotzeko agindua ezagutu berrian bildu ginen Askatasuneko Jean François Lefort eledunarekin, Baionan. Bere egoera eta elkaratearen "2002ko txostena" abiapuntu harturik, euskal preso politikoen egoeraz hitz egin genuen.

"EAE-KO GOBERNUAK LAGUNTZA OSOA EKARTZEN DIO ESPAINIAKOARI"

Bere egoerari buruz mintzatu ondoren (11. orrialdean jasoa), Askatasuna elkaratearen iragan hurbilaz aritu gara Jean François Lefortekin: "Askatasuna 2001eko abenduan sortu zen, Donostian. Lehen parte batean, Koordinaketak gogoeta bat burutu zuen Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoan, baita maila nazionalako elkarate batean biltzeko deliberoa hartu ere. Bigarren partean, Hegoaldean, tokian tokiko batzordeek bane eztabaidak burutu zituzten eta ondorioz Batzar Nazionala gauzatu zen".

□ **"Lehen AABak eta Koordinaketa izan ziren eta orain Askatasuna da. Ez gara erabaki judizial baten bitartez desagertuko, preso politiko gehiago ez dagoelako baizik"**

ABBak (Amnistiaren Aldeko Batzordeak) legez kanpo geratu ondoren, elkarate berriaren oinarri ideologikoak finkatu eta lan ildoak ezarri ziren. Haatik, Espainiako Gobernuak Askatasuna ere legez kanpo utzi zuen. Egoera ez da berria ezta erraza ere Lefort hitzetan: "Askatasunak gero eta arazo gehiago ditu, alabaina, tinko ari gara aurrera segitzeko. Azken hogeita bost urteetan lan egiteko arrazoi berberak daude. Lehen, AABak eta Koordinaketa izan ziren eta orain Askatasuna da. Gu ez gara lege dekretuz edo erabaki judizial baten bitartez desagertuko, preso politiko gehiago ez dagoelako baizik. Zailtasunak handiak dira baina beharrak ere handiak dira, beraz, alde edo moldez segituko dugu".

Presoen inguruan urteko balorazioa egin ondoren Espainiako Gobernuaren aldetiko azken erasoa etorri da, bere iritziz.

■ **Egin iezaguzu, oro har, presoen egoerari buruzko balorazio bat. Espainiako eta Frantziako espetxeetako egoerak bereizi al daitezke, adibidez?**

Badaude egoera ezberdinak eta komunak, baina, oro har, presoek aspaldiko egoera bera bizi dute: bi estatuetan urrun eta sakabanatuta daude. Halaber, ez zaie beren izaera politikoa onartzen. Estatusik gabeko presoak dira oraindik ere. Ez dute preso komun izaera ezta preso politiko izaera ere. Egoerak geroz eta berdinagoak dira bi estatuetan, bietan lege bereziak sortzen ari dira, eta hauek eragin eta ondorio zuzenak dituzte haiengan. Erasoro orokor eta etengabea ari da garatzen haien eskubideen aurka.

Adibidez, baldintza-pekko askatasuna murrizten ari da. Azken aldi honetan, preso batzuk zigorraren herena bete ondoren barrura eraman dituzte berriz ere. Behin-behineko askatasuna murriztu nahi dute. Teo-

■ **"Guk Euskal Herriaren eskubideen ukapenari dagokionean ez ditugu Frantziako nahiz Espainiako demokraziak ezberdintzen. Arazoa funtsean bera da, bi estatuek ez dituzte Euskal Herriaren lurraldetasuna eta autodeterminazio eskubidea onartzen".**

ALBERTO ELOSEGI

■ “Zigor Kode berriaren bitartez gatazka luzatzea beste helbururik ez dute. Oso egoera zaila antzematen dugu presoentzat nahiz Euskal Herriarentzat datozen hilabeteetan”.

rian Auzitegi Nazionalak harturiko neurriak dira, baina funtsean Gobernuaren aginduak dira. Lehen ireki ziren atea ixten ari dira. Zigor Kode berriaren bitartez gatazka luzatzea beste helbururik ez dute. Oso egoera zaila antzematen dugu presoentzat nahiz Euskal Herriarentzat datozen hilabeteetan eta urteetan.

Frantzia, egoera gero eta larriagoa da, ez da sekula horrenbeste preso politikorik izan: 113 dira egun. Espainian presoen kopurua izugarri hazi da, 650 izaki. Iaz baino 100 preso gehiago daude.

■ **Frantzia eta Espainia “Euskal Herrian errepresioa areagotzeko nazioarteko egoeraz baliatu direla” adierazi duzue. 2001eko urriaren 11 delakoa aipatu duzue txostenean, halaber.**

Estatuek gertakari hura beren neurri errepresiboak are gehiago indartzeko baliatu dute, Espainiako Estatuak bereziki. Baina errepresioa ez da heldu AEBetan izan ziren erasoaren ondoren soilik. Ordurako Europa mailan bazen espazio judizial komun bat zabaltzeko asmoa, baita errepresiozko legeak gauzatzeko nahia ere. Oraingo neurriak gertakari hura baino lehen pentsatuak izan ziren. Harrezkero legeak azkartuz joan dira, eta orain, atxilotzeko eta estradizio aginduak bururaino eramane nahi dituzte.

Nire kasua lekuko. Lege proiektua bi estatuetan onartua da, praktikan nola gauzatu falta zaie nonbait.

□ “Ertzaintzaren giblean arduradun politikoak daude eta haiek badakite argi eta garbi zer egiten duten”

■ Txostenean Ertzaintzaren aurkako tortura kasuen salaketak daude. Eusko Jaurlaritzak Garzonenentzako lan egiten duela salatu duzue ere bai. Zertan oinarritzen zarete?

Gure txostenean azaltzen diren datuak

“LOF” GOITIZENEN MILITANTEA

1970ean Miarritzen sortua. Hamabost urterekin ikasteari utzi eta lanean hasi zen. Euskaldun berria. Patxa, Gazteriak eta Koordinaketako militante izana. Intsumisoa. 1992an Poitiers eta Rochefort-eko espetxeetan preso izan zen armadari uko egiteagatik. Iaz, Baionako espetxean 24 egun pasa zituen frantses hutsezko bide seinaleak mozteagatik. Askatasuneko eleduna da. Lagunen artean “Lof” izengoitiz ezagutua. Garzonek bera atxilotzeko txostenean ere Lof idatzi omen du.

benetakoak dira, urtean zehar atxilotuek kontatuak. Torturen kasuengatik kere-lak ezarri ditugu auzitegitan. 2002ko balantzeak Parisek eta Madrilak Euskal Herriaren aurkako eraso antolatua bat dutela erakusten digu, eta neurri batean. Euskal Herriko lurralde parte batean, EAEko Gobernuak laguntza osoa ekartzen diola Espainiako Gobernuari, zenbaitetan laguntza baino gehiago ere bai. Adibidez, gobernu honek bere polizia indarrean jarri du errepresioa garatzeko: hala nola, Bata-sunaren egoitzak itxtean. Bilbon izan zen “Gora Eus-

kal Herria” lemapeko manifestazioaren aurka, Ertzaintzak herrietako mobilizazioaren aurkako errepresioa garatu du baita ere. Baina ez da hori soilik. Ertzaintzaren giblean arduradun politikoak daude eta haiek badakite argi eta garbi zer egiten duten. Politiko haiek batzutan Garzonen aurka jalgitzen dira,

herri honen eskubideak urratzen dituela “salatuz”, baina finean eta praktikan haren aldeko lana burutzen dute.

■ **Espainiako Estatuan botere bana-ketarik ez dagoela, ez dela zuzenbidezko estatu bat diozue, Frantziako Estatu bere kolaboratzailea delarik. Zentzu honetan, Espainiako demokrazia -Frantziakoaren kasuan bezala- ez al da mendealdoko demokrazien testuinguruan homologatua, zure ustez?**

Guk Euskal Herriaren eskubideen ukapenari dagokionean ez ditugu Frantziako nahiz Espainiako demokraziak ezberdintzen. Arazoa funtsean bera da, bi estatuak ez dituzte Euskal Herriaren lurraldetasuna eta autodeterminazio eskubidea onartzen. Euskal Herriaren aldeko demokraziaren aurka daude, hortik sortzen da arazo politikoa. Eta guretzat, gaineratik guztia arazo politiko horren ondorioa da. Frantziak mundu mailan Espainiak baino itxura demokratikoa goa dauka, baina praktikan ez da

■ Baltasar Garzonen jomuga

“ETaren kidetasuna egoztez ez da serioa, denek dakite Askatasuna zer den”

Askatasuneko bost kide atxilotuak izan ondoren, Espainiako Auzitegi Nazionalak zure atxilotze agindua zabaldu du, agindua Baltasar Garzon epaileak egina izaki. Zein da zure egoera?

Nire egoera ez da berria, ez naiz lehena Iparraldean. Segi erakundearen hiru kideen atxilotze agindua ere badago. Ni haien kasu berean nago. Alabaina, gu atxilotzeko agindu hori izan arren Frantziako Estatuak ez gaitu orainokoa atxilotu. Horrek ez du egingo ez duenik erran nahi, Frantziako justiziari Garzonen agindua onartzen baitu.

■ Ohiko bizitza egiten duzu?

Bai. Niretzat nahiz nire kideentzat ez da ustekabeko berri izan. Garzon ireki zuen bide beretik ari da eta aurrera segituko du. Hegoaldean bost atxilotuak izan ondoren heldu da ni atxilotzeko agindua. Gu legez kanpo ari gara, baina oztopo guztien gainetik lanean segituko dugu, jakinik ere, errepresioa gero eta handiagoa izanen dela. Guztira, Askatasuneko 17 kide atxilotuak dira Espainian eta beste bat Frantzian; 13 gara inputatuak. Heldu diren hilabeteetan gehiago izanen dira.

■ Zer da Garzonek Askatasuneko kideei inputatzen dizue-na?

Askatasuna ETA erakundearen egitura dela dio, eta guri ondorioz, ETako kideak izatea inputatzén digu. Lehen inputatuei ETaren kolaboratzaileak izatea egotzi zien, eta orain, berriz, ETaren kideak izatea. Funtsean bi akusazio mota dira, bat gure gain hartzen dugu, alegia, ETako kide izateagatik kondenatuak diren presoek sostengua ekartzea. Hori ez dugu ukatzen, gure ardura eta funtzioa baita. Presoak Euskal Herriko errealitate politikoaren ondorio dira. ETaren kidetasuna egoztez ez da batere serioa, ordea. Mundu guztiak badaki AABak zer izan ziren, zer izan den Koordinaketa Iparraldean eta orain Askatasuna zer den eta non gauden. Indar soziopolitiko askorekin harremanak ditugu eta denek badakite zertan ari garen. Akusazio hauek faltsuak dira eta gure lana oztopatzeko eginak.

■ Hegoaldera joanen al zara aurrerantz?

Askatasunaren barruan hartu beharreko erabakia da hori. Nazioarteko agindua hor dago eta kontuan hartzen dugu. Alabaina, guri dagokigu erabakitzea gure herrian non eta nola ibili nahi dugun. Egoera iragan ahala, Paris eta Madriletik datozen aginduak eta inposaketak aztertuko ditugu, baita eman beharreko urratsak erabaki ere. Guk pentsatzen duguna egiten segitu behar dugu, hori da gure espirituaren funtsa ●

horrela: Ipar Euskal Herria ez da ezagutua, euskara ez da ofiziala. Beraz, defizit demokratiko bat dago. Alta, eskakizun horiek gehiengo batek onartuta daude.

Halaber, azken hogeita bost urteko gatazka kontuan hartzen badugu, oroitarazi behar da laurogeiko hamarkadako GAlen aferan eta iheslarien estradizioetan eta deportazioetan Frantziako Estatuak izan zuen partehartze zuzena. Euskal demokraziari dagokionean maila bereko demokraziaztat jotzen ditugu bi estatuenak.

■ Azken 25 urteetan estatu biek errepresioa baino ez dutela praktikatu diotzue, gatazkaren luzapenak sufrimendua baino ez duela ekarri. Badago dioena, beste aldetik ere sufrimendua- ren estrategia erabiltzen dela. Alegia, ETaren biolentziaren erabilerak sufrimendua besterik ez duela ekartzen honezkero.

Baina, funtsean, Frantziako eta Madrilko estatuak dira arazoa konpondu nahi ez dutenak, ez dute euskal gizartearekiko begirunerik. Euskal Herriak, Korsikak ez bezala, ez du prozesu subirano batean ari- tzeke eskubiderik, arazoa hori da.

■ Gizartea ez da bakarra, anitza da.

Euskal Herria mailan gizartearen indar metaketa lortu behar dugu berriz

ere, aipatu esku- bide horiek erdiesteko, baina, egia da, egungo testuinguruan hori oso zaila bihurtu da. Ez gaude egoera honetan...

■ ... eta sufri- m e n d u a k jarraitzen du, eta eskubideak ez dira lortzen.

Badakit sufri- mendua hor dela. Nire ustez, bidea indar abertzaleak elkartzea da, Lizarra-Garaziko Akordioaren inguruan izan zen bezala. Baina horiek hitzak besterik ez dira, eta hitz horiek errepika- tzeak ez du zentzurik. Akordio hark berea eman zuen. Alta, aterabidea indar abertzaleak elkartzean etorriko da. Indar politikoek eta ETak dute hitza. Noiz izan- nen da? Ezker Abertzaleak orduan urrats

ALBERTO ELOSEGI

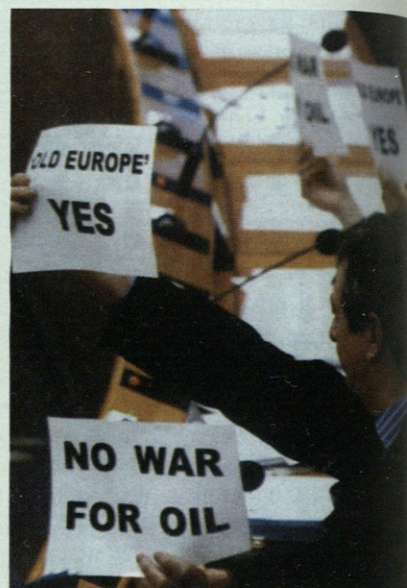
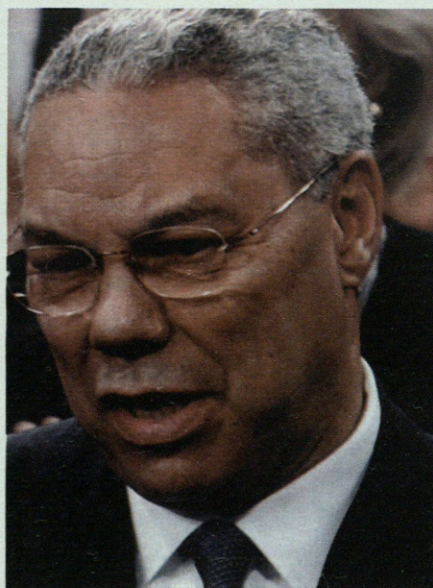
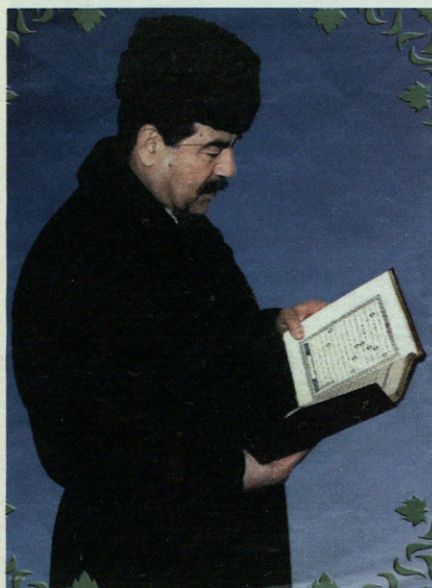
■ “Aterabidea indar abertzaleak elkartzean etorriko da. Indar politikoek eta ETak dute hitza. Noiz izanen da? Ezker Abertzaleak urrats handi bat eman zuen Lizarra- Garaziko Akordioan eta orain berriz ere prest da”.

handi bat eman zuen eta orain berriz ere prest dago urrats berri bat emateko. Gai- neratiko indar abertzaleak prest ote daude benetako urratsak emateko eta benetako irtenbide bat ekartzeko? ●

◆ MIKEL ASURMENDI

GEOPOLITIKAK EZ DU BARKATZEN

Golkoko Gerraren ondorio ekologikoak azaldu genituen orain dela bi aste. Irak izan genuen hizpide eta Irakera itzuli gara berriz ere. Oraingoan, gaiak beste neurri bat hartu du ordea. Pello Zubiriak eremuan kokatu gaitu eta zazpi adituk AEBak Iraken aurka prestatzen ari diren eraso militarren gainean jardun dute. George Bushen eta Saddam Husseinen arteko xake-mate partidaren atzean hamaika dira interesak, hamaika jukutriak. Interes adinako arrazoi bilatu daiteke gerra hitzaz mozorroturiko eraso posible honen atzean. Guk, euskaldun eta europar izanagatik, ez diogu gertuko errealitate honi itzuri egin nahi izan.

• Pello Zubiria	13
• Iñaki Mendiguren	15
• Aitor Zabaleta	16
• Emilio Lopez Adan	17
• Xabier Aierdi	18
• Xabier Gurrutxaga	20
• Iñaki Antigüedad	21
• Mikel Aramendi	22

DENA LEHERTU ONDOREN GUTXI ALDATUKO DUTE IRAK

Oraindik gerta liteke miraria, baina inork gutxi du sinesten posibilitate horretan. Miraria bailitzateke Saddam Husseinek azken orduan bere kabuz agintea uztea; mirakulu bat izango litzatekeen bezala Frantzia, Alemania eta Errusiak abiarazitako ekinaldi diplomatikoaren eraginez gerrarik gabeko konponbideren batera iristea.

Eta gerraren ondoren? Posible da hilabete edo urte gutxi batzuen buruan, honelako laburpen bat irakurri behar izatea: "Bagdaden erregimen autoritario bat zegoen, armadaren indarrean oinarritua, herritarrek estu hartzen zituen eta Mendebaldeko potentzia nagusiak eskualde hartan zituen interesak arriskuan ipintzen zituen. Espedizio militar bat martxan jarri zen, baina kanpaina espero baino zail eta garestiago suertatu zen. Bagdad hartu zuten eta Mendebaldearen kontrol militar eta politikoaren mende ordenu berri bat ezarri. Baina errebolta lehertu zen: armada barruan, Bagdadeko karriketan eta Erdi eta Hegoaldeko xiiten artean... Mugimendu hau menderatu ahal izan zuten, baina oso garesti ordainduta, eta okupazioko armadak bere planteamenduak aldatu behar izan zituen. Okupazio handiaren lekuan, proiektu apalago eta merkeago bat mamitu zen: Iraken aurretik zegoen hierarkia soziopolitikoa ontzat hartu eta Mendebaldearen babesean erregimen zaharreko nagusien esku ipini zuten berriratu estatua".

Lerro horiek Charles Tripp ikerlariak idatziak dira. "A History of Iraq" liburua- ren egilea da eta Londresko unibertsitatean irakasle. Baina gezurra badirudi ere, (probokazioa berea da, Tripp-ena) lerro horiekin duela 90 urte Iraken gertatu zena deskribatzen zuen. Orduan Britainia Handia zen potentzia koloniala, eta gaur berriaz Estatu Batuak dira gerra sutu dutenak. Paradoxa zera da, kasik mende bat beranduago oso posible dela laster amerikarrek ingeles orduko aukera berdinen artean hautu egin behar izatea.

**UDAZKENETIK ERABAKIA
HARTUTA.** Amerikako Estatu Batuek

Irak inbaditu behar zutela aspalditik ari zitzaizkigun abisatzen geopolitikan adi- tuak: Bush lehendakaria Ben Laden "ahazten" hasi zen egunetatik. Eta joan den udazkenerako gauzak erabakita zeu- den. Aditu horiek abisatua zuten George W. Bush lehendakari berriaren kanpo politikaren ardatzak zein ziren: amerika- rren ahalmen militarra modernizatu eta

**■ Irak bera estatu gisa
geoestrategia jokoen
emaitza da, inperioek
mahai ganean duela 90
urte marraztutako plano
batzuen ondorioa da eta**

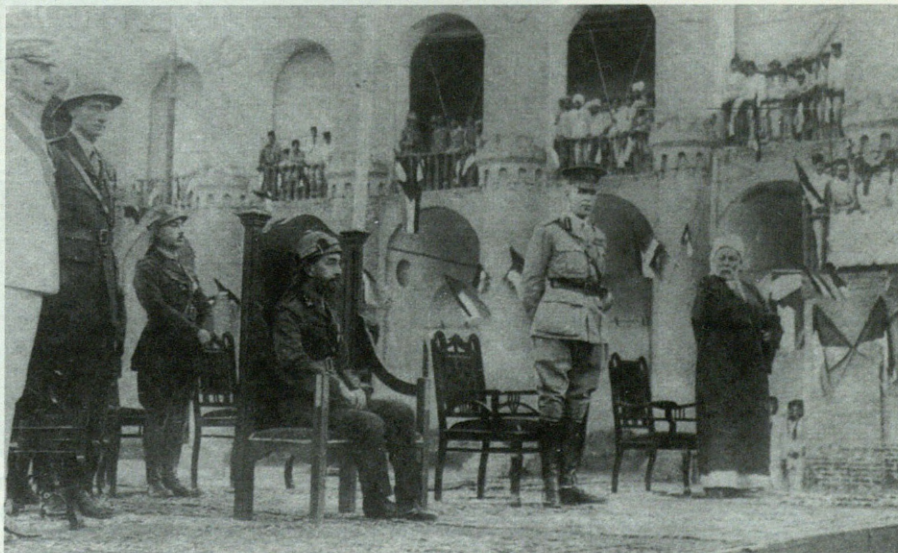
garatzea, eta petrolio erreserba gehiago eskuratzea atzerrian. 2001eko irailaren 11z geroztik hirugarren ardatza gehitu zitzaizen bi horiei: borroka antiterrorista.

Indar militarra berritzea bi norabide- tan mamitu nahi du Bush. Batetik, Estatu Batuak ukiezinak izan daitezela, horretarako teknologia landuz. Eta bestetik, munduko edozein lekutan azkar eta indarrez esku hartzeko indarra garatu. Eskatu duten diru guztia eman die horre-

tarako Bushen militarrei, eta diplomazia klasikoaren arauak hankaz gora ipiniz eraso prebentiboaren printzipioa finkatu du.

Petrolio iturriak dibertsifikatu beha- rra Estatu Batuen ekonomiaren berezita- sunei lotuta dago. AEBak dira munduko energia kontsumitzaileak handienak eta behar duten petrolioaren zati handi bat kanpotik ekarri behar dute: 2001ean %52koa zen, baina kopuru hori %66koa izanen da 2020an. Hazkundera ondo era- mateko, ondorengo urteetan AEBek bere iturriak dibertsifikatu egin behar dituzte (honela esplikatzeko dira Kaukaso-Kaspio aldean duten interes gero eta handiagoa, eta baita Angola-Nigerian edo Latinoa- merikan dituztenak) eta batik bat oso estu kontrolatu behar dituzte Golkoko herrial- deak, horietan baitaude munduko energia altxorren bi herenak.

Bushen estrategiaren bi ardatz horiei borroka antiterroristarena gehitu zaie- nean, oso nekez eztabaida daitekeen argudio trinko bat osatu dute hiruren artean. Banaka bai, posible izango zen ardatz horietako bakoitzari mugak ezar- tzea, baina hirurak bat eginda hain zorrotz harrapatzen dituzte AEBen nazio segurtasunaren hil ala biziko puntuak ezen eta inor gutxi ausartuko baita horiek

■ 1921eko abuztuaren 23an aldarrikatu zuten Fayçal emirra Irakeko errege.

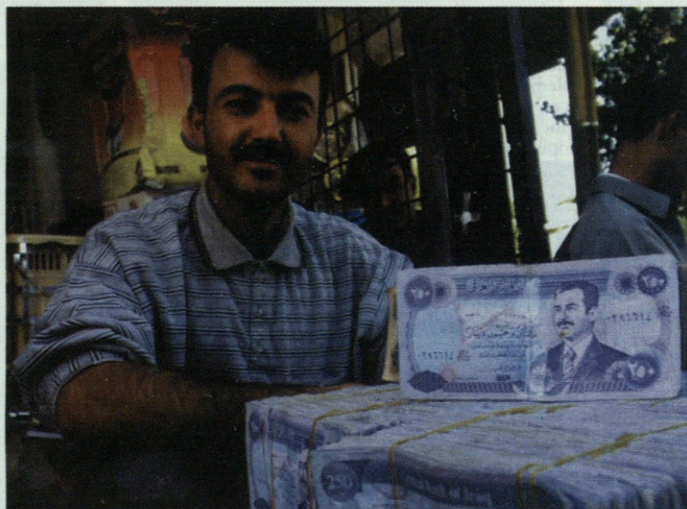
eztabaidatzera.

Horrela deskribatu zigun, mantsu baina geldiezin mugitzen ari den bapore erraldoi baten antzera, Bushen kanpo estrategia Hampshire-ko (Massachusetts) unibertsitatean irakasle den Michael T. Klare delako batek "Le Monde Diplomatique" hilabete-karian, duela lau hilabete. Eta orain artean gertakizunek arrazoi osoa eman diote.

AMERIKARRAK INGELES.

Geoestrategiaren mahaian garrantzia gutxi dute xehetasunek. Eta taula erraldoi horretan gizakiok ez gara xehetasun txiki horietako batzuk baino. Etorkizunari buruz inperioek egiten dituzten kalkuluak eta indarren balorazioak dira mahai horretako datu nagusiak, eta horko plano baten gainean esku batek edo besteak marraztutako lerro batek erabakiko ditu urte luzez herrien edo herriarren biziak edo heriotzak, batzuk eta besteak pobre edo osasuntsu bizi-zea.

Irak bera estatu gisa geoestrategia jokoen emaitza da, inperioek mahai gainean duela 90 urte marraztutako plano batzuen ondorioa da eta. Orain dela 90 urte ere gaurko egoerarekin antza handia duten gertakizun eta kalkuluen artean harrapatuta aurkitu ziren Golkoko eta Mesopotamiako herriak eta herriarrak. Gaur bezala orduan ere, munduaren partiketa berri baten garaiak ziren. Lehen Mundu Gerra deituan, 1914 eta 1918 artekoan, gal-tzaile aterako zirenekin lerrokatu zen Otomanoen Inperioa, eta bere mende bizi ziren lurraldeak irabazleen artean banatu zituzten, balizko egoera aske eta demokratikoetara

■ Politikoez eta militarrek epe laburreko helburuen bila jokatu ohi dute. Irak inbaditzeari dagokionez, hori lortuko dutela gauza segurua da. Baina Irak demokratizatu eta eskualde horretako herrialdeentzako ispilu bihurtzea?

eramateko enkarguarekin.

Britainiarrek Mesopotamia inbaditu zutenean, Indian ipini zuten administrazioaren antzekoa ezarri zuten estraina: ofizial eta funtzionario ingelesak leku garrantzizko guztietan, ordura arte bertan agintzen egondako elite administrazio eta militarrek kanpora bota... Berehala hasi ziren eztabaidak britainiarren artean, eskualdeok administrazteko formulen inguruan, batzuek berehala ulertu baitzuten estrategia britainiarra bermatzekotan bertako egitura bat sortzea hobe zela.

Eta 1920an sortutako erreboltek argitu zizkieten zalantzak. Elite baztertuak, tribuetako gudari armatuak, Bagdadeko sunitak bezala

xiitak... sekulako errebolta piztu zen, eta ingelesek milaka hildakorekin ordaindu zuten. Operazioa garestiegi ateratzen ari zitzaenez, berriro turkiarren mendeko aparato politiko eta militarra osatzen zutenengana jo behar izan zuten (bakter batera utzita xiitak bezala kurdoak, honetan ere aitzindariak izan ziren) eta egitura hura da, modu batera edo bestera, Saddam Hussein agintea barne, gaurdaino luzatu dena.

Politikoez eta militarrek epe laburreko helburuen bila jokatu ohi dute. Irak inbaditzeari dagokionez, hori lortuko dutela gauza segurua da. Baina Irak demokratizatu eta eskualde horretako herrialdeentzako ispilu bihurtzea? Bataila nagusia amaitu bezain fite ahaztuko da. Afganistanen ikusi den moduan. Baina, en fin... nor interesatzen da gaur egun historia zahar horiez?

◆ PELLO ZUBIRIA

● Iñaki Mendiguren, itzultzailea

Zergatik erasoaren aurka (Dozena bat arrazoi)

1. Eraso zuritzeko aipatzen diren bake- eta segurtasun-helburuen atzean interes ekonomiko eta geo-estrategiko indartsuak sumatzen direlako: petrolio-kiratsa dutelako, alegia!

2. Aurre egin beharra dagoelako Ameriketako Estatu Batuek (AEB) mundu osoan beren borondatea ezartzeko grinari. AEBetako agintariek etengabe asmatu eta ikaratu nahi izaten gaituzte fikziozko mamuekin, beti behar dute arerio artifizial edo birtualen bat (Sobietar Batasuna, Kuba, Libia, Bin Laden...) beren politika zuritzeko.

3. Saddam Hussein ez delako bakearentzat Bush eta Sharon baino arrisku edo mehatxu handiagoa. Eta desarmatzen... nork bere etxetik hasi beharko luke. Golkoko gerraren ondoren Iraki ezarritako baldintzek eta etengabeko kontrolek ondo mugatuta daukate haren indar militarra; omen dituen arme-kiko prebentzioa, ezin al dute Nazio Batuen Erakundeko (NBE) ikuskatzaileek eta presio politiko-diplomatikoek lortu?

4. Irakeko erregimena munstro bat baldin bada, AEBek eurek gizendutako munstroa da (Noriega, talibanak, Bin Laden... bezalaxe); bestetik, Irakekoa bezain demokrazia urriko gobernuak, anker eta larderia-tsua, badira gehiago ere Ekialde Ertainean eta handik kanpo: asko AEBen lagunak!

5. AEBek ez dutelako inolako eskubide moralik eraso militarrez Irakeko erregimena aldatzeko, mundu osoan zehar beren intereseko diktadura odoltsuak babestu baitituzte luzaroan. Ondo ezaguna da Bush, Sharon edo Aznar bezalako bakegosea: liskarti harro hauek, nork bere eremuan, sua piztea baino ez dute egin (Busek Ipar Korean suspertu berri duena ez da txikienetakoa...).

6. Erasotzaileena zinismo handi samarra delako: Iraken iparraldean kurdoak babesteko aitzakiaz eremu handi bat kontrolpean hartu zuten berberak ezer gutxi egiten dutelako kurdoak txikitzen dituen

Turkia aliatuaren aurka.

7. Hipokrisiarekin jarraituz, NBERen ebazpenak "erabat eta zorrotz" ez betetzea ez delako inor armaz erasotzeko arrazoi. Hor dagoelako Israel ere, arazo handienetako baten sorburu, NBERen ebazpenak aspaldian mespretxurik handienaz hartzen dituen, inork erasorik edo presio handirik egin gabe.

8. Eraso ongi babestutako politikariek eta goi-militarrek prestatu dutelako, gero herritar xeheok diruz eta soldadu koi-taduek odolez ordaintzekotan. Eta, batez ere, erasoaren "zehar edo albo-ondorioak" (eufemismo bitxia!) erabat errugabeak

□ Saddam Hussein ez da bakearentzat Bush eta Sharon baino arrisku edo mehatxu handiagoa

diren Nahala, Hamed, Seiat... zibilek pairatuko dituztelako, orain indarrean dauden zigor ekonomikoak bezalaxe.

9. Mendebaldeak ezin duelako jarraitu Islamarekin etsaitzen eta herrialde musulmanen artean gorrotoa pizten. Ez al dira egungo Bin Laden, Al Kaeda eta antzekoak amorru horren berorren sorkariak?

■ "Gerra ez da arma-jolas birtuala".

10. Iraken aurkako eraso militarra putzu beltz baten ahoa delako, eragin ditzakeen ondorioak kontrolatzeko aukerarik gabe. Dena den, ausarkeriazko abentura kriminal honek, etikoki onartezina den giza sufrimenduaz gain, egonezin ekonomiko eta politiko izugarria eragiten du.

11. Gerra ez delako "variété" edo ikuskizun telebisatua, arma-jolas birtuala. Eta airean izar-hauts bihurturiko zazpi astronauta amerikarrek adina balio dutelako Bagdadeko aldirietan gerra-hutsegitez erraustutako zazpi irakiar anoni-mok.

12. Itxaropenari ate bat zabaltzeko: gizatasuna piztikeriari nagusitu dakion. Gerratan gezurra, nazionalismo irrazionalak, matxismoa, etab. indartu, eta egia, espiritua, ontasuna, etab. ahultzen direlako. Udaberria lehenbailehen etor dadin eta erne daitezen loreak... Irakeko basamortuan ere! ●

● Aitor Zabaleta, kazetaria

Bustita dagoenak euriari beldurrik ez

Golkoko Gerran hegazkin aliatuek Bigarren Mundu Gerran baino hiru aldiz bonba gehiago jaurti zituzten Iraken. Hala ere, Bagdadetik ibiltzerakoan ia ezinezkoa da orduko aztarnarik topatzea. Irakiarrek azkar konpondu zuten apurtutakoa, eta harro sentitzen dira berritzeko ahalmena erakutsi dutelako. Tigris ibaiaren kanalizazioa eta errekaen bi aldeak lotzen dituzten zubi erraldoiak, horietako bat bi pisukoa, Europan ere ez direla ikusten esan zigun behin eta berriz telebistarako grabazioetan alboan izan genuen funtzionarioak.

Bonba eta misilek desegin zutenaren arrastorik ez badago ere, gerraren ondorengoa izkina guztietan nabari da. Blokeoa gerra bezain txarra dela diote bagdagarrek. Iraken kontrako zigor ekonomikoak Nazio Batuek sekula ezarritako luzeenak eta gogorrenak dira. Hamahiru urteko enbargoak lehen

gehiengoa zen erdi mailako klasea desagertarazi du, eta munduko pobreenen artean ipini du petrolio aberastasunean bigarrena den herrialdea. 1989an, per capita errenta 3.500 dolarrekoa zen, gaur egun ez da 200era iristen. Bizi itxaropena 66 urtetik 57ra jaitsi da, aspaldi desagertutako gaixotasunak azaldu dira, eta malnutrizioa Saharaz hegoaldeko herrietakoa beste da. Enbargoaren eraginez, 1.700.000 lagun hil dira, horietatik erdiak hamar urtetik beherako umeak. Irakeko Osasun ministroak eman zigun datua, baina Nazio Batuetako agentziek eurek atera dute kontua.

Ekonomiari ez ezik, zigorrek herritarren izakerari eta animoari ere egin diote sekulako kaltea. Mundu arabiarreko gizarte prestatu eta aurrerakoiarena desegin den heinean, joera islamiar erradikalek -ezezagunak orainarte-, gero eta indar handiagoa hartu dute.

Sadamen erregimena ahuldu eta desagertarazteko ezarri zuten enbargo Nazio Batuek, baina justu kontrakoa lortu dute. Irakiarrak kanpotik erasota sentitzen dira, munduak bizkarra emanda, gaitz kutsakorra duen gaixoaren moduan isolatuta, eta hori ikusita, bat egin dute presidentearekin. Gainera, Estatu Batuetako Gobernuak onartu duen bezala, "kontentzio" politikak huts egin du, Irakek harremanak sendotu baititu herrialde arabiarrekin eta munduko beste batzuekin.

Kalean ez da Sadamen kontrako hitzik entzuten. Funtzionarioa alboan egon arren, askatasun osoz grabatu ahal izan genuen, baita presidenteari buruz galdetu ere. Denak dira hitz onak; akaso beldurak eragindakoak, askotan. Sadam miretsi egiten dute, baina beldurra

ere badiotela esango nuke. Duela 24 urte agintera heldu zenetik, irakiarrak ez dute bakerik ezagutu. Sadamen diktadura gogorraren oinarri sendoena Baas alderdi arabiar-sozialista da, 1968tik boterean dagoena. Petrolio nazionalizatu zuen, eta blokeoa hasi aurretik ondo banatu zituen irabaziak, ongizatea bultzatu eta ekonomia dibersifikatu. Irakek garapen handiko urteak ezagutu zituen 70-80ko hamarkadetan, baina nik esango nuke gaur egun herritarrak aspertuta daudela gerratik gerrara eraman dituen buruzagiekin, inolako oposiziorik izan gabe botere tresna guztien jabe direnekin.

Estereotipoen aterpe erosoaren azpian, herri zabala eta atsegina aurkitu genuen Irakera egindako bidaietan, atsekabeari eustea beste biderik gelditu ez zaiona. "Gerran sartuko gara, urteetan gerratik atera ez garela uste badugu ere" esan zigun irakiar kazetari erretiratu batek. "Bustita dagoenak euriari beldurrik ez" dio esaera arabiar batek ●

■ "Sadamen erregimena ahuldu eta desagertarazteko ezarri zuten enbargo Nazio Batuek, baina justu kontrakoa lortu dute. Irakiarrak kanpotik erasota sentitzen dira, munduak bizkarra emanda".

● Emilio Lopez Adan, sendagilea

Arrazoi onak eta txarrak gerlaren aurka

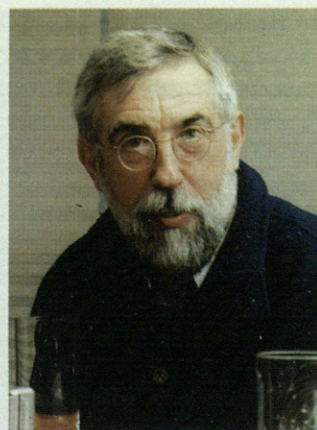
Mendebaldeko herritarrak izanik, arrazoi politiko onak ditugu gerlaren aurka. Ezin onar dezakegu Estatu Batuek aldarrikatzen duten zilegitasun politiko eta morala mundu osoan zehar beren interes ekonomiko eta militarrek defendatzeko: enpresa transnazionalen eta inperialismo militarren logika berekoa borrokatu behar dugu. Badago ere Europa batuari sartzen dioten ziria; Europa morroi eta ezgauza nahi dute, herritarren Europa zimendatuz geroz munduan barreiatu beharko lirakekeen balore demo-

kratiko eta solidarioen kaltetan. Eta, bukatzeko, nazioarteko erasoekin uztartzen da barne politika errepresiboa, mugimendu aurrerakoi guztien kontrakoa. Inongo estatuturi, eta are gutxiago azkarrenari, ezin dakioke onar nazioarteko araudiak eta demokraziaren printzipioak bazter ditzan, bere etsaiak etsai unibertsal gisa aurkezteko eta nahi duen bezala zantpatzeko.

Onar ditzagun ere arrazoi humanitarioak. Edozein gerla edo edozein biolentzia kondenatzearen alde ez izanik ere, gauza nabarmena da gerla bizia suntsike-

ta beldurgarrien sorburu segurua dela, eta, kasu honetan, dagoeneko arras fundituak diren jendeen gainean eroriko da. Handik aterako dena, berriz, ez da segurua batere, eta sei hilabeteen buruko Irak demokratikoa ametsaren lukainka baizik ez da. Logika solidarioa gerlaren aurka dago.

Berriz, Saddam Husseinen zuritze-ko arrazoiak ez dira onargarriak. Ezin onar Baas alderdiren programa laiko, aurrerakoi eta sozialistaren suntsitzea dela etsai inperialisten helbu-

ru nagusia. Ezin onar Irakeko herriaren eta buruzagiaren arteko lotura gure demokrazia baino hobea dela eta haien barneko aferetan ezer ez dugula esateko. Saddam Hussein diktadore odoltsua da, haren pertsona eta erregimena guztiz arbuigarriak dira, eta eroraraztea posiblea balitz lagundu beharko genuke hango oposizioa.

Egin dezagun ariketa historiko laburra. Iraken ez zuen asko iraun Bass laiko eta sozialistaren itzal aurrerakoiak. 1980 inguruan Hussein jaunak, dagoeneko erregimen eta talde arabiar iraultzaileekin etsaitua, Iran eraso zuen; Irango iraultza berria zen, eta etsaiak zituen bai Mendebaldeko potentziak bai eta ere Ekialde arabiarren estatu kontserbadoreak. Orduan bai, prentsa aurrerakoiak salatzen zuen Irak. Garaian garaiko hemerroteketan irakurtzen ahal dugu Hussein jaunak Baas alderdia purgatu zuela, Alderdi Komunista ilegalizatu, herritar xiitak lasterkatu (hilak milaka, ayatollah nagusia barne), kurduen esku-bide nazionalak hautsi (errepresioa, arabizazio bortxatua eta populazioen deserritzea) eta oro har, "herriaren gaineko errepresio odoltsua zeramala, eskubide demokratikoak nabarmen bortxatzen zituela, nazio zapalduen eskubideak ukatzen, eta, finean, guztiz antikomunistazela". Horiek, Irakeko komunisten hitzak dira: 5.000 kartzelatu, beste hainbeste erbesteratu, eta hamaika exekuzio sofrituta, ez ziren oso pozik. Amnesty Internationalak ez zuen besterik esaten:

■ "Ezin onar dezakegu Estatu Batuek aldarrikatzen duten zilegitasun politiko eta morala mundu osoan zehar beren interes ekonomiko eta militarrek defendatzeko (...). Handik aterako dena, berriz, ez da segurua batere, eta sei hilabeteen buruko Irak demokratikoa ametsaren lukainka baizik ez da".

1986ko txostenean aipu dira atxiloteta arbitrarioak, ahaideen aurkako errepre-saliak, epaimenik gabeko exekuzioak eta tortura sistematikoak; bost hilabeteke haur baten tortura, gurasoen aurrean, nabarmena. Beste adibide bat: Saddam Hussein aurkako irainak heriotzaz zigortzen ditu 1986ko kode penalak. Eta diktadoreak ez bazeukan mihian ulerik Israelen aurka gazak erabiliko zituela esateko, erabil, kurduen aurka erabili zuen 1988an, hots, Irakeko herritarren aurka. Hori guzti hori salatzen zen prentsa aurrerakoian, eta egia izatetik aparte logikoa zen, morroia Frantziak laguntzen baitzuen, Britainia Handiak finantzatu, eta Estatu Batuen petrolioko bigarren fornitzaila baitzen. Ordenuzko tiranoa,

yankeeen laguna, beraz, kondenagarria.

Gero, 1990ean, Koweiteko inbasioa zela eta, Estatu Batuen etsai amorratuena bilakatu zen. Estatu Batuek usu sortu edo lagundu dituzte jasanezin edo etsai bihurtu zitzaizkien tirano edo autokratak, Ben Laden barne. Estatu Batuak ez dira fida-garriak, batere. Baina, gure iraultzaile batzuek? Dagoeneko 1990ean esan ziguten ea nondik genekien Saddam tirano bat zela, jakinik Mendebaldeko prentsa guztia, irakurtzen omen dugun bakarra, inperialismoak kontrolatzen duela. Gezur interesatuak eta propaganda baizik ez ziren gure iturriak. Eta lehen irakurri, entzun edo ikusi genuena? Ez zuen balio!

Inperialismoaren aurkako borrorak banatzen zituen lehentasunak, eta historia

egunean egunean aldatzen da behar politikoen arabera. Orwell irakurrita bageniekien hori. Eta horra gaur errepikatzen dizkiguten argudioak: ikusirik arazo eta arerio nagusia inperialismoa dela, ez da Saddam kritikatu behar, yankeeen aurkako frontea ez ahultzeko.

Bada, arrazoi txarrak dira horiek eta nik nire susmoak baditut... Saddam Hussein barne politika ez da aldatu Estatu Batuen jarreraren gorabehera; atzo bezain itsusia da, bere herri propioaren zantzailea. Edozeinek ikusten ahal du. Anti-inperialismoak itsu eta soraio bihurtzen bagaitu, gauza triste da, agian sendagarria; baina iraultza aitzina eramateko diktadore odoltsuen nostalgia bagenu, orduan barkaezinak ginateke ●

● Xabier Gurrutxaga, abokatua Gerrarik ez!

Bagdadeko buruzagien jarreraren aldaketa zantzuak sumatzen direla diote, eta hori datu positibotzat jo behar dela, nahiz eta Irakeko Gobernuak desarmeari buruz egin zaizkion galdera guztiak edota nagusienak ez erantzun.

Hala ere, ez dakit ikuskatzaile hauen lanak eta iritziak zerbaitetarako balioko duten, Estatu Batuetako presidenteak gerraren alde egin duen hautu finkoa ikusi ondoren. Izan ere, Afganistanen aurka eraso militarra egitearen beharra arrazoitzeko Bin Laden eta Al Qaeda taldea erabili baziren aitzakia nagusitzat, orain gerra justifikatzeko esan behar da Iraken desarme eskea erabiliko dela aitzakia gisara.

Honekin ez dut esan nahi Al Qaeda-ren terrorismo arriskurik ez dagoenik eta talibanen erregimena errespetagarria zenik. Ezta gutxiagorik ere. Askatasunen eta giza eskubideen alde dagoen orok salatu beharko lituzke herrialde hartan ematen zen fundamentalismo ideologikoa, politikoa eta militarra. Berdin gertatzen zaigu Sadam Huseinek burutzen duen erregimen politikoarekin.

Estatu Batuek erasorako harturik duten erabakiari buruz iritzia eman aurretik, demokrazia eta askatasunaren ikuspegitik erabat osasungarria da erregimen eta buruzagi hari buruz bi gogoeta labur egi-

tea. Lehenik esan behar da Sadam Husein tirano bat dela eta bere erregimenak Irakeko Estatuaren lurraldearen baitan bizi diren pertsonen eta herrien eskubide eta libertateak ukatzen dituela. Urrutira joan gabe hor dugu kurduen kontra egindako eraso. Hori hala da, eta ez dugu inolaz ere ezkutatu behar, nahiz eta gutako bakoitzak arrazoi franko izan Bush jaunak dituen gerrarako grinaren aurka. Huseinek ez du gure elkartasuna merezi, ezta ere bere erregimena babesten duen armadak eta poliziak. Herritarrek eta batez ere Iraken demokrazia eta askatasuna gailendu dadin lanean eta borrokan ari diren gizon-emakumeek izan behar dute gure babesaren hartzaile nagusiak. Eta jarrera aktibo horrek ez luke bakarrik haiekiko

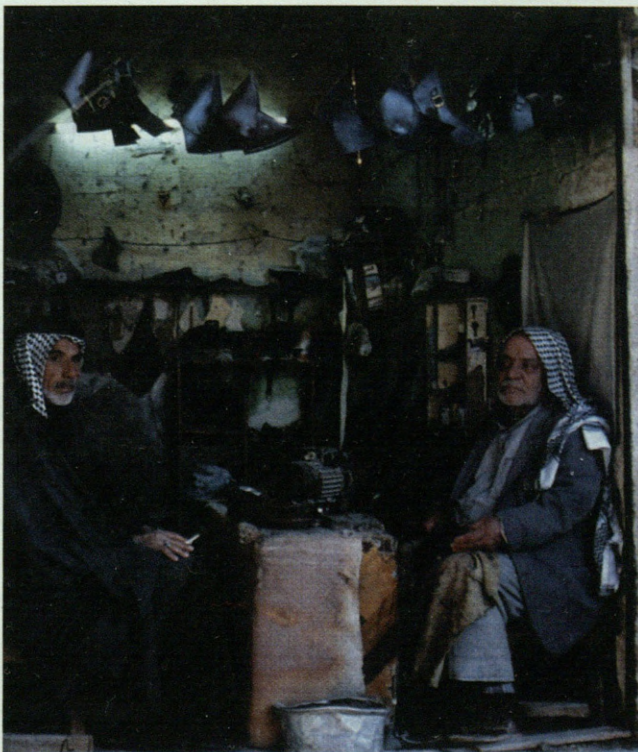
Artikulua idazterakoan, Hans Blix eta Mohamed el Baradei ikuskatzaileek ez dakit zer jasoko duten Nazio Batuetako Segurtasun Kontseiluaren aurrean ostiralean (otsailak 14) aurkeztu behar duten txostenean. Gaur (otsailak 10), baikortasunerako argi printze bakan batzuk ikusten ditut egunkarietan. Nazio Batuen Erakundeko bi ikuskatzaile hauek

□ Herritarrek eta batez ere Iraken demokrazia eta askatasuna gailendu dadin lanean eta borrokan ari diren gizon-emakumeek izan behar dute gure babesaren hartzaile nagusiak

□ Desarmerako Batzordearen aginduak bete daitezten bide eta bitarteko anitz daude, indarrera jo baino lehen. Indarraren bideak porrotaren eta ekinbide zibilen ezinaren froga eta ispilu bestetik ez dira

elkartasun kontu huts bat izan behar. Gure bake eta gure askatasunagatik ere bai. Aurrekariarik mundu mailako segurtasunarentzat arrisku bat ere bada, eta horregatik Nazio Batuen Erakundeak zilegitasun politiko eta juridiko osoa du desarmea exijitzeko, eta eskaturikoa bete dadin ziurtatzeko bitartekoak eta neurriak hartzeko ere bai.

Ene ustez Nazio Batuen Erakundeari zilegitasun hori aitortzea guztiz beharrezkoa da. Aurreko guztiak ez du esan nahi ordea, Iraken desarmea lortzeko biderik egokiena, bidezkoena eta eraginkorrena gerrarena denik. Ez horixe! Desarmerako Batzordearen aginduak bete daitezen bide eta bitarteko anitz daude, indarrera jo baino lehen. Indarraren bideak porrotaren eta ekinbide zibilen ezinaren froga eta ispi-lu besterik ez dira. Iraken kasuan ordea ez gaude ekinbide zibil eta diplomatiko guztien porrotaren

■ "Sadam Husein tirano bat da eta bere erregimenak Irakeko Estatuaren lurraldearen baitan bizi diren pertsonen eta herrien eskubide eta libertateak ukatzen ditu".

atarian. Ez gaude saihestu ezineko frakaso baten aurrean. Izan ere Frantziako eta Alemaniako buruzagiek dioten legez "gerrara jo gabe Sadamen desarmea lor daiteke". Alegia, arriskua ekidin daitekeela. Baina ez da hori Bush presidentearen abiapuntua. Buruzagi horren buruan gerrak duen helburu nagusia ez da Sadamen desarmea lortzea. Jakina denez eraso horren helburua Irakeko lur-azpian dauden petrolio erre-serben kontrola edukiko duen aginte politiko berria ezartzea da. Hau da, Estatu Batuen esanetara mugituko den botere politiko eta militarra. Eta horretarako ez dago zilegitasunik, ez eremu politikoan ezta ere nazioarteko zuzenbidearen eremuan. Sadamen erregimena suntsitzeko eta bertan behera uzteko erantzukizuna bakar bakarrik irakiarrei dagokie. Besteak beste horrexegatik da Estatu Batuen egitasmoa legez kontrako asmo bat. Gerrarik ez! ●

YURI SAM
otoitza

6-7/03 San Agustin K.G. Durango.
8/03 Zornotza aretoa.
14/03 Aita Mari Antzokia. Zumaiá.
28/03 Kafe Antzokia. Ondarroa.
30/03 Kafe Antzokia. Bilbo.

EsTrenaldia
euskeraz

Fábrica de Teatro Imaginario - Antzerkiola Imaginarioa

Tlf: 94-444 43 79 / 615 77 95 11

www.antzerkiola.com

fti@antzerkiola.com

● Xabier Aierdi, EHUKo soziologia irakaslea AEBak: "Rogue State"rik handiena?

Eraso prebentiboan eta aldebakartasunean oinarrituta, Iraken aurkako eraso ziurrari buruz ezer berririk esatea zaila da, aditu askok sakon hitz egin eta idatzi baitu. Nolanahi ere, hiru gauza iruditu zaizkit azpimarragarriak: 1. Erasoaren legitimazio kontuak. 2. Mobilizaziorik eza. Eta 3. Europaren zeregina.

1. Sekulako adostasuna dago erasoaren kausen atzean arrazoi geo-estrategikoak eta petrolioaren kontrolerako lehen urratsa daudela. Hurrengoak: Iran. Hala ere, eraso hau justifikatzeko eta legitimatzeko AEBek ez dute inolako premiarik ikusi izan. Kosovoko interbentzioaren ostean eta NATOren Pragako bileran eraso prebentiboaren printzipioa inposatu zutenetik, Condoleezza Ricek argi utzi zuen AEBek euren interesak edonon eta edonola defendatu ditzaketela, eta interes horiek munduan zehar sakabanatuak daudela. Beraz, doktrina argi dago.

Horrela gezurra da Irak potentzia militarra denik; Al Qaeda-rekiko loturarako ez dago frogarik (Michael Chandler, El País, 03-02-09) eta inposatu zuten "Elikagaiak petrolioaren ordainez" programarekin berdin dio Irakeko biztanlego-

ari gerta lekioketena, berau bonbardatzeko prest dago eta. Gainera, eremu guzti honetan, demokrazia edo Estatu indartsuen existentzia ez zaie interesatzen, "gerlajauntxo"ekin edo tribuen buruzagiekin negoziatzea errazagoa baitzaie.

Guzti honek, AEBek ez dutela inori

arrazoirik emateko beharrik ikusi adierazten du, seguruenik hala sozialki nola politikoki aurkari gutxi zegoela ikusten zutelako. Horrela, azkenik, eta harrokerian oinarrituta, NBEko 1441. erabakia onartzea lehenetsi zuen. Ez dakit, ordea, erabaki honetaz damutuko ez ote diren...

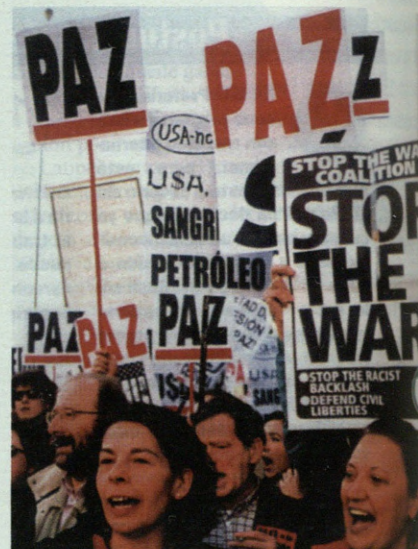
2. Egunotan berpiztu den mobilizazioa dela-eta. Duela gutxi arte gerla hastear zegoen -urtarrila eta otsaila tartean- eta munduko bazterretan ez zen kontrako mugimendurik agertzen. Hainbat lurraldeetako iritzi publikoaren gehiengo nagusia, eta ia Estatu Batuetakoa, gerlaren aurka zegoela adierazten zuten inkesten berri eduki dugu, baina ez horren adinako mobilizaziorik. Ea otsailaren 15eko deialdiak zenbait Estaturen erabateko lerrokatzea ahultzen duen!

3. Askok dira ere bat datozenak Europaren zereginaren inguruan: erraldoi ekonomikoa eta ipotx politikoa. Hala ere, Europa "zaharra" berpizten ari dela dirudi, eta esperantza izpi bat zabaldu du Alemania eta Frantziako gobernuek proposatutako ekimenak: gerlarik gabeko desarmea. Eki-

□ Europa 'zaharra' berpizten ari dela dirudi, eta esperantza izpi bat zabaldu du Alemania eta Frantziako gobernuek proposatutako ekimenak: gerlarik gabeko desarmea

men honek, alde batetik, *tempo* politikoa -orain onartu egiten du hegazkin espioiak lurraldean hegaldatzeari hain ondo menderatzen duen Saddam Huseini argudioak kentzen dizkio eta, bestetik, politikaren aro berri bati hasiera eman liezaioke, hala Europaren nola nazioarteko politikan. Baina, ez dakit Frantziak bere

jarrerari eutsiko dion, zeren erditik NBE sartuta ez dakigu edo NBEko erabaki berri bat lortuta gero gerlan parte hartuko lukeen, edo gerla ondorengo banaketan tarta zati bat eskuratu nahi duen, edo gerla den ekidin gura duena.

■ "Hainbat lurraldeetako iritzi publikoaren gehiengo nagusia, eta ia Estatu Batuetakoa, gerlaren aurka zegoela adierazten zuten inkesten berri eduki dugu, baina ez horren adinako mobilizaziorik".

iarra" da eta AEBak "Hobbestarrak". Frantziaren lerrokatzea zintzoa bada, Europa politiko bat sortzeko aukera ager daiteke. Kasu honetan, Europak bere izaera soziala mantendu, nazioarteko politikan parametro berberak hedatu eta Nazioarteko Eskubidea errespetatu beharko lituzke. Ordainean, Europako ejertzitoaz eta beronen izaeraz eztabaidatu.

Zorionez, aukera hau aurrera aterako da gerla egon ala ez. Erasorik badago, eta Frantzia berean mantentzen bada, eztabaidak azkartu egingo da, iritzi publikoa bere alde duelako. Ez badago, Europaren eta NBERen zeregina birlegitimatuko da eta eztabaidari eutsi ahalko zaio. Zoritxarrez, egungo Estatu "Rogue"rik (ganberro edo lege kanpokoak) handiena AEBak dira. Inperio bat izan gura dute eta indartsuenak dira: arma industrian euren hurrengo 15 herrialde garatuek beste gastatzen baitu. Erabakia euren esku egon arren, ez behintzat gure (nire) izenean! ●

● Iñaki Antiguada, EHUKo ikertzailea

Irak, xake-jokoaren beste pieza bat

Irakeko lurra indarrez hartzeko benetako helburua, aitzaki-maitzaki, petrolio delako argi dago. Burutik sano dagoenak badaki: Irakeko gerra betiko jendarmek petrolio iturriak beren betiko askara bideratzeko gerra dute. Hala ere, xake-joko honetan petrolio bera baino askoz pieza gehiago dira, eta xake-taula ez da Irakera mugatzen inguru geografiko zabalera baizik. Geo-politika ikasgai ederra, petroliotik harantzago, Iraketik honantzago.

Gaurko sistema ekonomikoak, sistemak berak, petrolio du derrigor, arrainak ura beste. Mundua mendeen nahi duenak petrolio behar du mendeen, iturrian eta garraiobidean, bietan. Baina petrolio ez da makineriaren pieza bakarra, natur baliagai guztiek dute horretan parte,

azken batez baliagai dira sistemak balioa esleitu dielako. Eta pieza txikiena bera ere faltan bada ezin ibili. Hortaz, jendarmeen esku hartze guztiek, itxurak itxura, baliagai gordeleku diren lurak eta gaiok garraiatzeko pasabide direnak kontrolatzea dute helburu, azaleko edo ezkutuko.

Baina hau ez da kontu berria. Kristo aurreko IV. mendean, Arthasastra liburuan zen idatzia: *"Meatzea altxorren jatorria da. Altxorrek gudalostea sortzea ahalbidetzen du. Altxorrek eta gudalosteak lurraldea konkistatzea ahalbidetzen dute"*. Etxe Zuriko nagusiek dute sarri eta ozen esana: *"Gure sistema ekonomikora beharrezko diren baliagaien eskurgarritasuna gure seguritate nazionalaren funtsa da"*. Biak, baliagaiak eta eskuratzeko moduak, hau da, garraiobideak.

□ **Xake-jokoaren gaur-biharko pieza mugimenduak ulertzeko ez da petrolio, eta beste natur baliagai batzuk, ura barne, erreserben mapa geografikoa aztertu besterik behar: geopolitika**

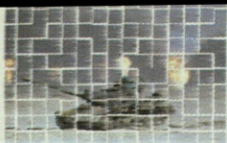
Hori horrela, Persikoa, Kaspioa edo Mediterraneo, kasuko, seguritate nazionalaren parte dute, ezinbestean.

Hona hainbat datu, argigarri. Ekoizleen artean Ameriketako Estatu Batuak (AEB) gaur bigarren postuan dira, Saudi Arabia aurrena. Hala ere, AEBek, munduko kontsumitzaile nagusia, 2000. urtean kontsumitu petrolioaren %56 kanpotik eraman zuten (Canada, Mexiko eta Venezuelatik batez ere; bai, Venezuelatik), eta ehunekoa, eta berak dakarren menpekotasuna, handituz joango da geroan. Hortaz, AEBek iturrien dibertsifikazioa behar dute bermatu, badaezpada. Ez da harritzekoa Etxe Zuriko esatari batek berriki esana: *"Afrikako petrolioak interes estrategiko nazionala du guretzat, are gehiago gerora begira. Afrikan ere"*.

Dibertsifikazio horrek Lurralde Petrolio Esportatzaileen Erakundea (LPEE) indargetuko luke. Pentsatu LPEEk (Irak, Iran, Kuwait, Saudi Arabia, Venezuela, Nigeria eta beste) kontrolatu egiten duela egun petrolioaren gehiegizko ekoizpenaren %90. Beste modura esanda, merkatuaren une bateko petrolio eskari handiago bati nekez erantzungo liokete LPEEko ez diren ekoizleek. Eta horrek ezpata eta hormaren kontra jarri ditzake AEBak

■ **"Xake-joko honetan petrolio bera baino askoz pieza gehiago dira, eta xake-taula ez da Irakera mugatzen inguru geografiko zabalera baizik".**

bihar-etzi. Are gehiago, gerora begira egiaztatu petrolio erreserben %80 LPEE-ko herrialdeetan da, gehiena, %60, Persiako Golkoko bostetan: Saudi Arabia, Iraq, Emirerri Batuak, Kuwait eta Iran, hurrenez hurren. Horietatik bi dira, gaurkoz behintzat, AEBen askakoa jaten ez dutenak, asmatu! Argigarria.

Xake-jokoaren gaur-biharko pieza mugimenduak ulertzeko ez da petrolio, eta beste natur baliagai batzuk, ura barne, erreserben mapa geografikoa aztertu besterik behar: geopolitika. Hortaz, azken urteotan petrolio aurkikuntza handiak izan dira batzuek El Dorado esaten duten Kaspio inguruan, guztiz zehaztuak ez badira ere. Azerbaijan, Kazakhstan, Turkmenis-

□ Mundua mendea nahi duenak petrolio behar du mendea, iturrian eta garraiobidean, bietan. Baina petrolio ez da makineriaren pieza bakarra, natur baliagai guztiek dute horretan parte, azken batez baliagai dira sistemak balioa esleitu dielako

tan, Iran eta Errusia dira itsaskideak, lehengo hirurak AEBen askatik gertukoak gaur; hamaika multinazional daude jada putrearena egiten hor. Hala ere, horko petrolioaz baliatzeak badu arazo nagusi bat, hots, Kaspio itsas itxia izanda, nondik aterako merkatuaren esku jartzeko? Garestiagoa ere, beraz. Garraiobidea bera iturria beste estrategiko da. Persiako Golkora ateratzeko Iran eta Afganistan zeharkatu behar. Itsas Beltzera ateratzeko Txetxenia, besteak beste. Mediterraneora Turkia, AEBen askakide, eta Ekialde horretan ia bakarrak diren ibai handien, Tigris eta Eufrates, sorleku. Izen aski ezagunak denak, ez beti petrolioarekin lotuak, ordea. Xake-matea urrun da, oraindik ●

● Mikel Aramendi, analista Iragana eta geroa

ruan nabari den isiltasun deigarriaren alderantzizkoa esango nuke. Historiaz puztuta eta geroaz ahaztuta bagenbiltza bezala, beraz.

Frantziak eta Alemaniak erdibana erditu duten ekimena Eliseoko Itunaren 40. urteurrenaren itzalean argitaratu izanak edukiko du zerikusirik, seguruenik.

Gainerakoak gazteagoak izango dira, baina D. Rumsfeldek orduantxe hasi berria zuen bere karrera politikoa Illinoisen, eta oraindik gogoan izango du zein grazia gutxi egin zion hitzarmen hark Estatu Batuetako "establishment"ari, eta batez ere, bere alderdikide errepublikarrei. De Gaullek akordioari eman zion kutsu antiamerikarratik bereziki (ale-

maniarak ez zeuden AEB maiseatzen hasteko moduan). Lehengo lepotik dugu la burua europarrok, pentsatuko du emigrante alemaniarren oinordeko honek.

Pentagonoko buruzagiak "Europa zaharrari" egiten dizkion purrustadetan, "Europa berriari" zuzentzen dizkion lausenguetan baino funts gehiagorik ez balego, lasai egin behar lukete lo Chirac, Schröder eta gainerakoek.

Ondotxo dakite batzuek nola besteez une honetan Estatu Batuek gure alde honetan duten baza sendo bakarra Britainia Handia dela; eta gainerako guztian, lekuan lekuko agintari(txo)en gutizia. Ez dago bereziki inor aipatu beharrik.

Estatu Batuek Europari zuzentzen dizkioten kritiketan bada, ordea, desitxuraturata bederen, benetako arrazoirik. Batez ere "zeuon arazoak konpontzeko gauza ez zarete izan inoiz" diotenean. Horretarako usu erabiltzen dituzten adibide historikoak dira gutxienekoak, ia erabat faltsuak baitira hausnarketa historiko minimoaren arabera. Zer esanik ez Normandiako hilerrien argazkiari "Europagatik hil ziren" goiburua ipintzen diotenean. Lafayettearren estatuari "hau gabe, AEBrik ez zen izango" plaka ezartzea bezain barregarria da.

Ez da hau Estatu Batuek bi mundu gerretan eta, beraz, XX. mendeko Euro-

Lraki erasotzeko planen inguruan Europa (gobernuei dagokienean hitza mugatuta erabili behar bada ere, nahiko erabatekoa baita kontinente zaharreko iritzi publikoaren ukoa) eta Estatu Batuen artean sutu den ezadostasun politiko biziak iraganari buruzko ika-mika zabala bezain zabarra sutu du. Etorkizunerako jokoan dagoenaren ingu-

■ “Ondotxo dakite batzuek nola besteek une honetan Estatu Batuek gure alde honetan duten baza sendo bakarra Britainia Handia dela”.

paren bilakaeran jokatu duten rola arakatzeko parada. Bai, ordea, egungo Europak bere arazoak konpontzeko erakutsi duen ezintasuna onartzekoa: 90etako hamarkadan Balkanetan gertatua gogoratzear nahikoa eta gehiegizkoa da. Lauzpa-bost urtez arazoa bere horretan, hots, odol putzu batean, itotzen uzteko baino ez zen gauza izan kontinente zaharra. Arazoa zein eta konponbidea zein den erabaki ezinetik hasten dena.

Baina horrek, bidenabar, ez du egiaztatzen Ipar Amerikaren “gaitasunik”. Balkanetako kasuak berak nahiko adibide izan behar luke: bere interesak auzitan ikusi zituenean soilik esku hartu zuen

Clintonek; eta zer “konpondu” zuen ikusteko, egungo anabasa begiratu besterik ez dago. AEBek bere autoafirmaziorako erabiltzen duten mitoetako bat da “Europako arazoan konpontzailearena”, beste nazio-mito gehienak bezain iruzurtia.

Azken finean, Estatu Batuen “konponketarako” gaitasuna Amerika Latinarrean ikusi da historikoki, bi mendez. Eta horixe da, hain zuzen, Irakeko krisi

□ **Estatu Batuek Europari zuzentzen dizkioten kritiketan bada, ordea, desitxuratuta bederen, benetako arrazoirik. Batez ere ‘zeuon arazoak konpontzeko gauza ez zarete izan inoiz’ diotenean**

honek, bere gordintasunean, nabarmentzen duena: Bush, Cheney, Rumsfeld eta abarren Estatu Batuek, Amerika Latindar handi bat bailitzan ikusten dute mundu osoa. Garai batean Guatemala, Nikaragua, El Salvador, Granada edo Panama zirena, egun Afganistan, Irak, Iran eta auskalo zein izan daitekeen. Eta banana edo industriarako lehengaien rola, ditxosko petrolioari dagokio orain, noski.

Bost kontinenteek osatuko lukete, beraz, Estatu Batuen “etxe atzeko baratz” etorkizunean. Eta bere garaian Brasil, Argentina edo Mexikok jokatu rola egokituko litzaieke biharko egunean Alemania, Frantzia, Errusia edo Txinari. Eta ez da harritzekoa hauek pozez beterik ez egotea.

Iraganak ez du geroa behartzen; aurreak erakusten du, ordea, atzea nola dantzatu, oraindik ere ●

■ “Frantziak eta Alemaniak erdibana erditu duten ekimena Eliseoko Itunaren 40. urteurrenaren itzalean argitaratu izanak edukiko du zerikusirik, seguruenik”.

□ **Pentagonoko buruzagiak ‘Europa zaharrari’ egiten dizkion purrustadetan, ‘Europa berriari’ zuzentzen dizkion lausenguetan baino funts gehiagorik ez balego, lasai egin behar lukete lo Chirac, Schröder eta gainerakoek**

Badira hiru hilabete Prestige petrolio ontzia Galiziako uretan hondoratu zela, eta gertaera horrek euskal ekonomiari dakartzkion eta aurrerantzean ekarriko dizkion ondorio sozioekonomikoak oso larriak izan daitezke. Badirudi muin-muinean erasango diela bai berdelaren, antxoaren eta hegaluzearen arrantza aldiari, bai turismoari. Langabeziaren beldurra hasi da agertzen hemengo herri arrantzale eta turistikoetan.

ARRANTZAREN ETA TURISMOAREN ETORKIZUNA KOLOKAN

naren ondorio sozioekonomikoak ikusten eta nozitzen. Galipotak dagoeneko kutsatu ditugure itsasoak eta kostak, bai eta itsas hondoak ere, eta litekeena da datozen hilabeteetan ere hona iristen segitzea. Prestige izeneko bonba hori desaktibatzen ez den bitartean eta Galiziako uretan hondoratua jarraitzen duen bitartean, hango galipotak datorren udan ere erasango dio turismoari. Litekeena da gure hondartzak, Muskizetik Biarritzera bitartekoak, uda osoan kutsaturik egotea, eta turismoa, noski, munduko beste zona kutsatu gabeetara bideratuko da. Iparraldeari, gehienbat udako turismotik bizi baita, larriki erasango lioke hondamendi horrek. Dagoeneko kantzela-tzen hasiak dira datorren udarako erreserbatutako plazak, nahiz eta oraindik zenbait hilabete gelditzen diren uda parterako.

Euskal Herriko arrantzako sektorearen kanpaina nagusiak, hain zuzen ere, berdelarena, antxoarena eta hegaluzearena dira, eta baliteke krisi larri bati aurre egin behar izatea. Izan ere, espe-

zie horien arrantzari dagokion sektoreak, itsasbazterreko arrantzak, Bizkaian eta Gipuzkoan bakarrik, 2.000 lagun baino gehiagori ematen die zuzeneko enplegua. Horri guztiari negozioen katea erantsi behar zaio: kontserba enpresak, arrandegiak, garraio enpresak eta abar. Euskal Herriko arrantza portuetan, ez dute isilean gordetzen beldur direla langabeziako egoera luze bat iritsiko ote den.

KUTSATZEARI UZTEN EZ DION GALIPOTA. Azken aste hauetan, arrantzale euskaldunek arrain kutxak zokoratu egin dituzte, poluzioaren kontrako barre-ri eta galipota biltzeko balio duten lanabesei leku egiteko. Arrantzaleak jabetzen dira arrantzaren geroa jokoan dagoela beren kostetan, eta horregatik eman dute etsenplua "marea beltz" horri eusteko lanean eta ahaleginean, gure kostara iritsi aurretik. Geldiaraztea, ordea, ezinezkoa izan da, eta kopuru aski handietan iritsi da gure hondartza eta labarretara, guztiz kutsatuak uzteraino. Otsailaren erdialderako, jasoak zituzten bost mila tona inguru galipot. Larriena, ordea, ez da azken aste hauetan gertatu dena, baizik eta etorkizunean gertatzen segi lezakeena.

"Prestige petrolio ontziak Galiziako uretan hondoratua jarraitzen duen bitartean eta han bildua dagoena fuela -ofizialki aitortu dutenez, 70.000 tona- erabat kanporatzen ez duten artean, beti egongo gara marea gehiagoren peskiz-
zan, hil honetan, hurrengoan, udan eta, batek daki, beharbada zenbait urtetan". Horrela adierazi zion aldizkari honi Bermeoko arrantzale batek. Kezka handiz ikusten zuen etorkizuna, zeren arazoa ez

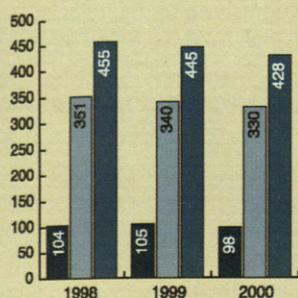
Berdelaren eta antxoaren arrantza aldien bezperetan gauden honetan, Euskal Herrian ere hasi gara Prestige petrolio ontzia Galiziako uretan hondoratu iza-

HEGOALDEKO FLOTA ZIFRETAN

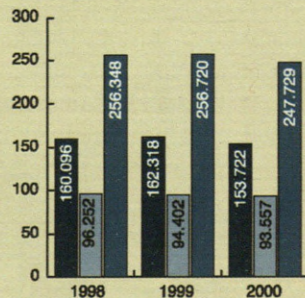
FLOTAREN ESTRUKTURA

■ Itsas zabalekoa ■ Itsasbaterrekoa ■ Totala Hegoaldean

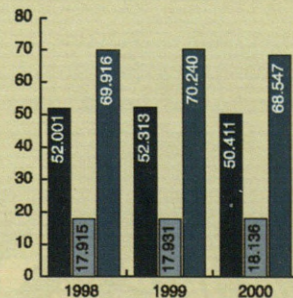
Unitateak

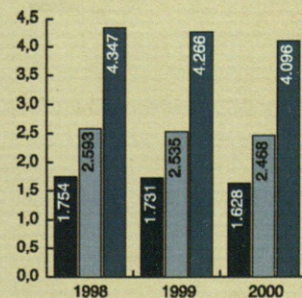
Potentzia

ETG(*)

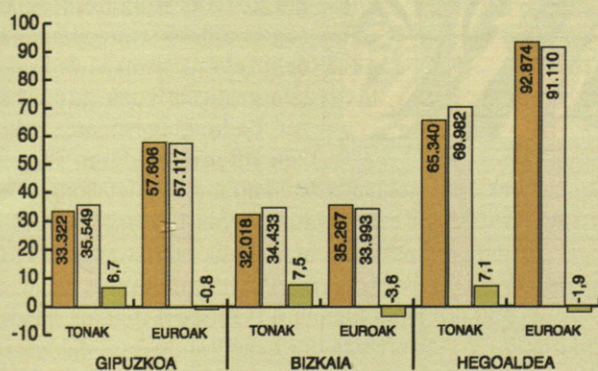
Tripulatuzaileak

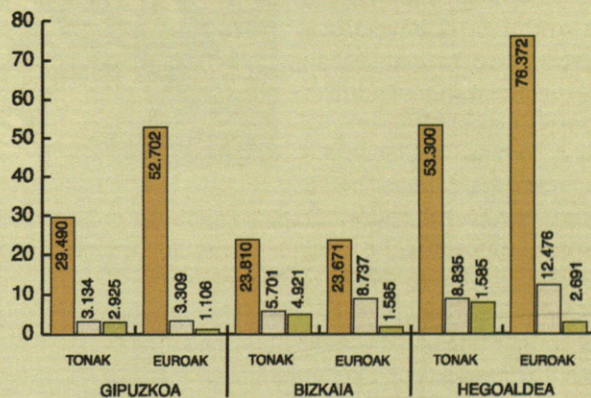
*Erregistratutako Tonaje Gordina

ITSASBAZTERREKO FLOTAK
LEHORRERATUTAKO ARRANTZA

■ 2000 ■ 2001 ■ %

ITSASERTZEKO FLOTAK
LEHORRERATUTAKO ARRANTZAREN
HELMUGA, 2001

■ Freskoa ■ Ontziratzeko ■ Izozteko

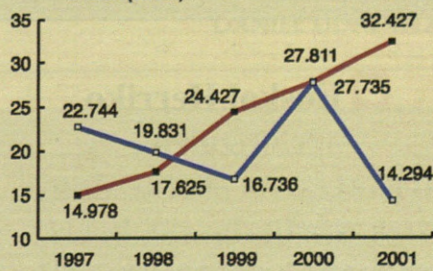
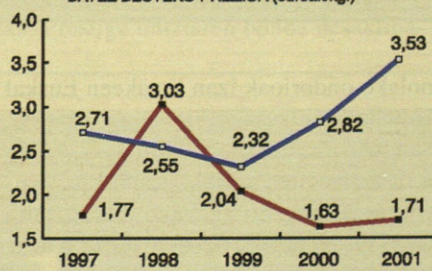
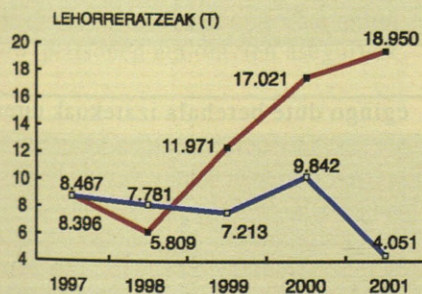

ANTXOAREN ETA ATUNTXIKIAREN ITSASALDIEN EBOLUZIOA

— Antxo — Atuntzikia

BATEZ BESTEKO PREZIOA (euroak/kg.)

BALIOA (euroak)

baitago gure uren gainaldeko galipot orbanetan bakarrik, baina baita itsas hondan gertatzen den guztian ere. Hain zuzen, itsas hondan ere hauteman dituzte galipot poltsak, eta, itsas hondoa kutsatua baldin badago, arrainik ez da sartuko.

ESPEZIE MIGRATORIOEK
IBILBIDEA ALDATUKO OTE?

Zaila baino zailagoa izan arren, baldin gure uren gainaldetik galipot orbanak desagertuko balira ere, zer gertatuko da berdelaren eta antxoaren hurre-hurreko arrantza aldiarekin? Gure solaskideak,

arrantzale bermeotarrak, honela erantzun digu: "Itsasoa itxuraz garbi bada ere, beldur gara espezie migratorioek, hala nola antxoak edo berdelak, beharbada ibilbidea aldatu egingo dutela eta gure itsasertzetik urrundu egingo direla, poluzioa saihesteko. Ezi-

■ Euskal arrantza tokiak muga biologiko seguruen barruan al daude?

Orain urtebete arte, Azti Fundazioak arrantzako baliabideen egoeraz egin izan dituen analisiak emandako ondorioen arabera, Euskal Herriko arrantza toki gehienak muga biologiko seguruen barruan zeuden. Orain, ordea, Prestige ontziaren hondamendi ekologikoak gure itsas uretan eta gure itsas hondoetan horrelako kutsadura ekarri eta gero, manten ote liteke ondorio hori? Analisi horien ardura-dunak, jakina, egoera ebaluatzen eta dagozkion azterketak egiten ari dira.

Euskal Herriko itsasbattereko arrantzaz den bezainbatean, espezie bakoitzaren egoera, Azti Fundazioak 2001. urtean egindako analisiaren arabera, honako hau zen:

✓ **Berdela:** azken urteotako harrapaketek maximo historikoak errepresentatu dituzte. Populazioan kausa naturalengatik bariazioak gertatu badira ere, ez da arrantzarako murriztaldirik ezarri beharrik izan.

✓ **Antxo:** bizi laburreko espeziea denez gero, haren ugaritasuna arras gorabeheratsua izaten da, oso sentibera baita kausa naturaleko aldaketekin, zeinek arrantzako jardunak berak baino eragin handiagoa baitute populazioan. 2001eko datu zientifikoek erakusten dutenez, stockaren egoera dezente ona da. Azken bi urteak (2000-2001) onak izan dira harrapaketen kopuruari dagokionez. 2002. urtean, ordea, -datu hau aldizkari honetatik ematen dugu- lau milioi kilo harrapatu ziren, 2001eko 17 milioi kiloen aldean.

✓ **Txitxarro:** ustiapena aski altutzat jo badaiteke ere,

dezente ona da stockaren egoera. Horri esker, berma daiteke arrantzako jarduna, baina komeni litzateke apur bat murriztea.

✓ **Sardina:** errekupezioko fasean dago. Espainiako eta Portugalgo estatuek arrantzako jarduna murriztu izana bat dator 2000. urtean egindako ebaluazioko kanpaina akustikoen emaitzekin.

✓ **Tunidoak:** haien erakusgarri gailena hegaluzea da. 2000. urteko harrapaketak kaskarrak izan baziren ere (batez ere, ur sakonetan zeudelako izan zen, ezin iritsizkoak baitzi-

ren gure arrantza modu tradizionalerako, kanaberaren bidez), egoera ona da. Hala ere, litekeena da eskala handiko faktore klimatikoak haien portaerari erasaten aritea.

Ondorio gisa -ziurtatzen zuen Azti Fundazioaren txostenak-, esan liteke itsasbattereko flotaren xede diren ia espezie guztiak muga biologiko seguruen barruan daudela, nahiz eta nabarmena den stocken gestio efikaza egin beharra. Baditugu gestioaren hobetzea adierazten duten adibide

oraintsukoak, hala nola antxoaren arrantza tokietakoa, zeinetan TAC analitikoak ezarri baitira (behin-behineko neurriak). Hegaluzearen harrapaketa ere oraindik orain ezarri da TAC neurria.

Gaur, 2003ko egun hauetan, Prestige ontziaren hondamendiak gure itsasertzera eta itsas hondoetara dakartzan ondorio ekologikoak ikusi eta gero, oraindik ere baliozkoak ote dira 2001. urteko ondorio horiek? Gaur-gaurkoz, ikuskitzen dago, eta adituek argitu beharko dute, azterketa gehiago egin ahala ●

ALBERTO ELOSEGI

□ Euskal Herriko arrantzaleak arrantzaren etorkizunaz kezkatuak daude, berriz ere langabeziako egoerak ekar baitituzake

nezkoa ez den egoera hori gertatuz gero, segi ote dezakegu itsasotik bizitzaren, hain panorama hondagarriarekin?"

Egoera horri gaineratu beharrekoa da

nolako ondorioak izan litzakeen Euskal Herriko kontsumitzaileengan, ohituak baitaude arraina jaten. Gure itsasertzean arrantzan egitea posible izanda ere, kontsumitzaileak, etengabeko marea beltz hori ikusten dutela, fidatuko ote dira merkatuetan ikusten dutenaz, edota, aitzitik, arraina jateari utziko ote diote? Denborak esango du, baina antzeko esperientziek, hala nola oraindik orain gertatutako "behi zoroen" kasuak, bigarrena seinalatzen dute; alegia, kontsumitzaileek utzi egiten diotela susmopean dauden produktuak erosteari.

Lehenik eta behin, agidanez, huts

egingo dute berehala izatekoak diren antxoaren eta berdelaren kanpainak, zeren arrantza debekatu egingo baitute, gure kostetan dagoen kutsaduragatik. Hori horrela bada, are gehiago larrituko da gure arrantzaleen egoera. Eta, horri gaineratzen badiogu datozen hilabeteetan

□ Iparraldeko hoteletan hasiak dira datorren udarako egindako erreserbak kantzelatzen

ALBERTO ELOSEGI

debekatu egingo dutela hegaluze bila arrantzan aritzea, panorama are samingarragoa izango da. Bestalde, arrantzaleek eta armadoreek arrantza ontzi berriak erosi dituzte Euskadiko flota berritzeko planaren barruan, Eusko Jaurlaritzaren subentzio plan baten laguntzaz, eta, hain zuzen, garaitsu honetan hasi behar dute horiek pagatzen. Nondik atera ahalko dute zorrak kitatuz joateko dirua, baldin beren kanpaina garrantzitsuenetan ezin badira arrantzan egitera atera?

20 MILIOI EUROTİK GORA GASTATUAK. Prestige ontziak Bizkai-ko eta Gipuzkoako uretan eragin duen kutsadurak dirutza handiak gastarazi ditu. Orain arteko gastua, Eusko Jaurlaritzak emandako datuen arabera, 20 milioi euro ingurukoa izango da. 2002ko urtarilaren 31 arte bakarrik, bederatzi milioi euro zeramatzen gastatuak. Horri guztiari gehitu behar zaizkio otsailean fuela biltzeko aurreikusiak dituzten lau milioi euro (pertsonen eta ontzien aseguruak

egiteko), eta antzeko kopuruak edo handiagoak gastatuko dira datozen hilabeteetan, Prestige ontziaren bomba desaktiba-

■ Arrantzaleek arrantza lanak utzi eta fuela biltzeari ekin diote.

tzen ez den bitartean. Ez dira gastu horietan sartzen Herriazingoko helikopteroek zaintzen eta arakatzen egindako lanen gastuak, ez eta diputazioen eta udalen aparteko gastuak ere.

Nork hartuko du bere gain kostu ekonomiko hori? Eusko Jaurlaritzak, esku-
menik ez baitu kosten arloan, baieztatzen du, kostu hori Eusko Jaurlaritzaren 2002ko eta 2003ko aurrekontuei egotziko badizkie ere, gero Espainiako Estatu-ko Gobernuari erreklamatuko dizkiola. Jaurlaritzak, gainera, erabaki du Galizia-ko epaitegi batean abiatutako auzian agertuko dela, arren eta hondoratzeari eta hondamendi ekologikoari dagozkion erantzukizunak ondoriozta eta ebatz daitezzen, eta, horrez gain, gizartearen eta kolektibo afektatuen eskubide ekonomi-ko, sozial eta ingurumenezkoak defendatuko dituela ●

◆ DANIEL UDALAITZ

www.kaixo.com

Orain arte nahikoa lan izaten zuten drogei buruz idatzi edo euskaratu behar izaten zutenek. Legalak ez izateak badu zerikusirik, jakina. Aurrerantzean, "Drogei buruzko hiztegia" k gauzak erraztuko dizkie, hori da behintzat hiztegiaren egileek uste dutena.

TXERPOLEROAK IZANGO AL DU MAKAILURIK?

ALBERTO ELOSEGI

hitz baino ez ditu jasotzen eta gazteleratik euskararakoa da soilik. Helburua gai hauei buruz euskaraz idazten dutenentzat edota itzulpen lanak egiten jarduten dutenentzat lagungarri eta inspirazio iturri bilakatzea da.

Eusko Jaurlaritzako Droga Gaietako Zuzendaritzak Egia-Kareaga Fundazioari eskatu zion lan hau egiteko. Hauek erabilgarri jo zuten hitz zerrenda bat aukeratu eta Rosetta Testu Zerbitzuak itzulpen enpresaren esku utzi zuten erredakzio lana. "Guk bitartekari lana

egin genuen; Eusko Jaurlaritzakoen enkargua jaso genuenean, zein hitzek merezi zuten itzulpena eta zeintzuk ez erabaki genuen, gainerako lana itultzaileena izan zen", adierazi digu Egia-Kareaga Fundazioko kide den Joseba Zalakainek.

Itultzaileek orain arte idatzitakoa berrikusi, aztertu eta luzera gabe sor zitezkeen premiak kontuan hartu nahi izan zituzten eta lan hori burutzeko hiru mila orrialde inguru hustu zituzten. Corpusa osatzeko iturburu askotako dokumentuez baliatu dira: Osakidetzako dokumentuak, Arartekoaren urteko txostenak, zenbait Udalen Drogomendekotasunei buruzko planak, Askagintzaren argitalpenak eta beste hainbat.

Lehenik, lagin horretan aurkitutako terminologia zuzendu eta Euskaltzaindiaren arauetara egokitu zuten; ondoren, erabilgarri izan zitezkeen beste zenbait ordain proposatu zituzten; eta azkenik, haien osagarri, beste hizkuntza batzuetan gai honi buruz dauden hiztegietatik beste sarrera zerrenda bat ere aukeratu zuten. Dena den, egileek, proposamen huts baino ez direla argi utzi nahi izan dute eta balio hori aitortu behar zaiela, ez ordain terminologiko frogatuarena ordea. "Hiztegi hau erabiliko duen horrek idazteko erabiliko duela pen-

■ Eta zuk, nola esango zenuke?

Drogari lotutako hitzak kalean erabiltzen dira batez ere. Legez kanpokoa izateak gainera, drogei buruz hitz egiteko beti termino ezkutatuak erabiltzea ekarri du. Literaturan topatu daitezke hauetako adibide batzuk. J. L. Zabalen "Galdu arte"n eta Zazpiak Batman kolektiboaren lokuzio bildumetan esaterako: "porroak erre", "speed arraia", "makailua" (heroína) "pipatzea" (porro asko erretzearen ondorioa), "pitxu" (speed-a), "irribelarra" (marihuana), "txerpolero" (droga saltzailea)... ●

Euskara sailaren babeslea:

Hernaniko Udala

Hernaniko herriak ere
Bai Euskarari

tsatuaz aukeratu ditugu hitz horiek. Erabilgarritasuna izan da gure helburua eta horregatik aukera zabal bat eskaini nahi izan dugu, hiztegiak baliatuko denak diskurtsoa egoki antolatzeak aukera erraztekoak eta moldagarriagoak izan dituzan", azaldu digu Josu Zabaletak, hiztegiaren erredakzioaz arduratu den itultzaileak.

Hiztegiaren agertzen diren adibide guztiak erabilitako testu corpusetik hartuak dira, ez da bat bera ere asmatu eta horregatik agertzen dira letra etzanez. Zenbait adibide izartxo batez markaturik datoz; horrekin, corpusean oso maiz agertzen diren arren, arauz kontrakoak direla adierazi nahi izan dute. Kasu hauetan beste erabilaren bat proposatu dute; horrela, *menpekotasun beharrean mendekotasun dela forma egokia adierazi nahi dute adibidez.

Interneteko www.drogomedia.com web gunean badago hiztegi hau eskuratzetik. Bi aukera eskaintzen ditu gainera: batetik, "pdf" formatoan hiztegi osoa jasotzea eta bestetik, mementoan on-line kontsulta egitea. Joseba Zalakainek argitu digunez, "orokorrean, droga gaietan lan egiten duten elkartei bidali diegu hiztegi hau eta beste banaketa txiki bat ere egin dugu euskara elkarteetan eta antzekoetan, baina nahi duen orok gure web gunean ezer ordaindu gabe egin dezake kontsulta, baita ale oso bat jaitsi ere".

TEKNIKOEGIA AKASO. Bere izaerak berak eragiten dizkio muga nagusiak hiztegi honi. Hiztegi tematiko soila izateak bestelako informaziorik ez jasotzea dakar, bereziki beste hiztegiaren aurkitu daitezkeen gramatikazko eta mota horretako azalpenak. Gainera, inspirazio iturri izan nahi horrek sarrera askotan ordain mordoa biltzea dakar eta erabilpenaren poderioz, hauetariko asko soberan geratuko direla argi dago.

Bestalde, hiztegi honek ez ditu kaleko erabilpenak oso kontuan hartzen, erakunde publikoek argitaratutako testuetan oinarritzen da eta horregatik gehiago aurkitzen dira "neurotransmisore", "gizarte orientazio", "jokaera eredu" eta gisa horretako hitzak. Gai honek sarean euskaraz duen presentzia oso txikia dela ohartu gara eta gune gutxi horietan ere, ez direla gehiegi aurkitzen kaleko erabilpenak.

Eusko Jaurlaritzako Droga Gaietako Zuzendaritzako arduradunek uste dute hiztegi hau ezinbesteko tresna izango dela droga arloko normalizazioaren ikuspuntutik hizkuntzaren ikuspegia jasotzeko. Espero dezagun Espainiako Barne Ministerioak orain dela urte gutxi kaleratu zuen "Drogarik gabe, atsedeenik ez" drogen aurkako kanpainarekin gertatua berriro ez errepikatzea.

◆ MAYI TOLOSA

Arturoren kaiera

D EREDUKO 14 IKASTETXE BATUTA

Nafarroako Ikastetxeetako Zuzendaritzakideen Elkarteak sortu dute Iruñerriko D ereduko 14 ikastetxek. Legalki orain sortu den arren, 99-00 ikasturtean eman zituen hasierako urratsak. Elkarteak Nafarroako D ereduko ikastetxe guztiei zabaldu nahi dizkie ateak. Hiru helburu nagusi ditu: hezkuntza eskaintza hobetzea, ikastetxeetako zuzendaritza taldeetako kideen ordezkari izatea eta Nafarroan euskararen irakaskuntza bultzatzea. Dagoeneko aurrematrikulazio kanpaina prestatzen ari dira.

HAUTAGAI ASKO EZ DIRA EUSKALDUNAK

Alderdi politikoei oraindik hautagaitza asko jakinarazi ez dituzten arren, kezka horixe agertu du Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak honaino aurkeztuak izan diren inguruan. Horregatik, erakundeak Hegoaldean datozen udal eta foru hauteskundeetan lehiatuko diren alderdi politiko guztiei eskutitza bidali die, hautagai euskaldunak aurkeztu ditzaten.

NAFARROAKO GOBERNUAK BEREARI EUSTEN DIO

Pasa den udan Nafarroako Auztegi Nagusiak baliogabetutako euskararen foru dekretu berbera onartu du berriz Nafarroako Gobernuak, forma akatsak zuzenduta oraingoan. Kritika ugari jaso ditu Gobernuak, besteak beste, Batzarre, Batasuna, EA, EAJ, LAB, ELA, EILAS eta Udalbiltzaren partetik. Bestalde, Nafarroako Unibertsitate Publikoko Euskararen Legea osatze aldera UPNk eta PSNk osatu duten testuak ere hautsak harrotu ditu, euskarak unibertsitatean atzera egitea eta unibertsitateak berak autonomia galtzea ekarriko bailuke.

HIZKUNTZ ESKUBIDEEN JARDUNALDIAK

Hizkuntza eskubideen gaineko hausnarketa egingo dute larunbatean (otsailak 22) Iruñean, Gernika Deialdia herri ekimenak antolatuta. Goizeko hamaiketan hasiko dira, Golem zinemetan, eskubideen definizioa landu eta arloz arlo defendatzeko moduak eztabaidateko asmoz. Udalbiltzaren Hizkuntz Eskubideen Karta hartuko dute oinarri.

U r r e a

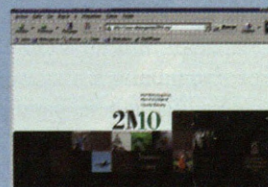

■ Lekeitioko Udaleko Euskara Batzordeak, galtzen ari diren hitzak berreskuratzeko xedeari jarraiki, lau liburuxka plazaratu ditu Lekeitioko euskara oin hartuta. Itsasoko berbak, eguraldiari buruzkoak, onomatopeiak eta irainak bildu dituzte. Bosgarren bat ere osatzeko asmoa azaldu dute.

I k a t z a

■ Gasteizko Udalak 2010 Plan Estrategikoari buruzko galdetegi bat bidali die gasteiztarrei, eta gure irakurle batek jakinarazi digunez, gaztelania hutsean dago. Planari buruzko web gunea euskaraz ere badago, baina herritarrek arreta gehiago jarri ohi diete etxean jasotzen dutenari eta hori gaztelaniaz dago ordea.

P E R F I L A

“Zoriontsu izateko jaioa” esan nahi du bere hiru izenetatik lehenak, Boladjik.

Non jaio ez du inork hautatzen. Baina non bizi norberaren erabakia izan dadin egiten du lan Boladjik, dabilen lurretan partaide izanez, ekinez zoriontsu denak.

Begiratu lasaiarekin, bere mundurako atea zabaldu digu.

Testuak: **Estitxu Eizagirre**

Ixiar Eizagirre

Argazkiak: **Joseba Olalde**

Boladji Omer Bertin Oke

“Bere garaira egokitzen ez den gizartean sortzen da inkomunikazioa”

Beningoa zara. Mapan begirata Benin Mendebaldeko Afrikan ageri da, Nigeria eta Togo artean, Ozeano Atlantikora irteera duela. Baina mapan ikusten ez dena deskriba iezaguzu.

Ia zazpi milioi biztanle ditu, eta azaleraz Espainiako Estatuaren bostena-edo litzateke. Ez da herri handia, baina kultura ezberdin askoren presentzia du. 16 hizkuntza daude, eta dialektoak, berri, 40tik gora. Erlijioekiko ere irekia den

herri bat da betidanik, erlijio kristaua, musulmana eta bertako erlijio tradizionalak baitaude.

Hizkuntza ofizial bakarra frantsesa da, baina gainerako arlo guztietan askoz indar handiagoa dute bertako hizkuntza batzuek, besteak beste, herriko kultura ezberdinen erresistentzia oso indartsua izan delako frantsesarekiko. Hizkuntza horietan ez da idazten, baina han ahozko transmisio oso indartsua dago, eta hizkuntza eta kultura oso biziak dira.

■ **Zu zein hizkuntzatan mintzatzen zara?**

Nire aita yoruba etniakoa da, eta ama fon etniakoa. Nik fon hitz egiten dut, bere sorrera bera duen beste dialekto bat ere bai, goun, eta hauekin erlazioa baduen mina ere bai. Yoruba apur bat ulertzen dut. Frantsesa eta gaztelera ere hitz egiten dut.

■ **Erregimen komunista izan zuen Beninek, 1972tik 1990era arte. Zuk nola bizi izan zenuen?**

- **Jaio:** Beninen 1965ean.
- **Bizi:** Bilbon, 1991z geroztik.
- **Eusko Jaurlaritzako Inmigratioko Zuzendaria.**
- Informazio Zientzietan lizentziatua da (Publizitatean espezializatua), eta Nazioarteko harremanen doktorego ikasketak egina.
- Ezker Batuko militantea da.
- Bizkaiko Cáritas eta Mugarik Gabe Gobernu Kanpoko Erakundeetan lan egina da.

Erregimen komunistan bizi eta hazia naiz. Beningo komunismoa bere errealtatea oso kontuan hartuta ulertu behar da: herri afrikarrek errealtate kultural eta historiko partikular bat dute, alfabetizazio tasa alturik ez dago, jendeak bizirau-teko nekazaritza lurraldeetan jarraitzen du.

Beningo erregimen komunistan partidu bakarraren diktadura zegoen. Kontrola ez zen hain hermetikoa edo itxia, baina eremu politikoa elite politiko jakin eta militar bati zegokion.

Abantaila argi batzuk ere bazeuden: hezkuntzari zegokionean iraultza bat egin zen. Herriek eurengandik gertu eskolak zituzten, baita oinarritzko osasun beharrentzat anbulatorioak ere. Unibertsitate ikasketak egiteko ez zen asko ordaindu beharrik (gaur eta hemengo balio eskalan 30 eurora ez zen ailegatu). Gobernutik "benetako" bekak eskaintzen ziren: orduko gutxieneko soldata profesionala ematen zizuten ikasle izateagatik, zure familiaren ahalmen ekonomikoen menpe ez egoteko. Ekonomikoki ere, jendearen arteko ezberdintasun mailak geldiaraztea lortu zen.

Baina bazen gutxiengoaren klase bat, aparatuen klasea, hitzez deskriba ezina den diru ustelkeria giro batean mugitzen zena. Hala, aita batek bere semeari handitan zer izan nahi zuen galdetzen zionean, semeak militarra edo aduanaria izan nahi zuela erantzuten zuen.

■ **Oso parte-hartzailea, aktiboa zara. Horrek zerikusia izango du, agian, eduki zenuen hezkuntza marxistarekin, edo gazte talde iraultzaileetan parte hartu izanarekin...**

Bai. Erregimen marxistan zelulak ezartzen ziren, kontrol elementuak zirenak, baina herritarren inplikazioa ere bilatzen zutenak (hura herritarren iraultza bat zela esaten baitzen), beti ere partidu bakarraren mandatu eta orientazioen arabera. Mugimendu iraultzaile eta zelula asko zeuden, hasi auzoetako zelula iraultzaileetatik, eta enpresatako iraultzaren defentsarako batzordeetaraino. Esaterako, astelehenero, klasera joan aurretik bandera igoera egiten zen, eta denok himnoa

eta iraultzaren beste bizpahiru kantu abesten genituen. Klasean sartu eta egiten zen lehenengo gauza, eslogan iraultzaile batzuk goraiatzea zen. Txikitatik sistema horretan sartzen zinen. Taldean lan egiten zen, eta aktibitateak sustatzen ziren jendeak taldeak sor zitzen, baseko sarea sortzen jarraitzeko. Hortik aurrera parte hartzen hasten zara; ni ez nintzen oso kontzientea ere, halakoa zen gure errealtatea. Ez banu parte hartuko, erreakzionarioa izango nintzen; alegia,

ez genuela aukera askorik ere.

■ **Zerk eraman zuen Benin sistema demokratiko liberalera?**

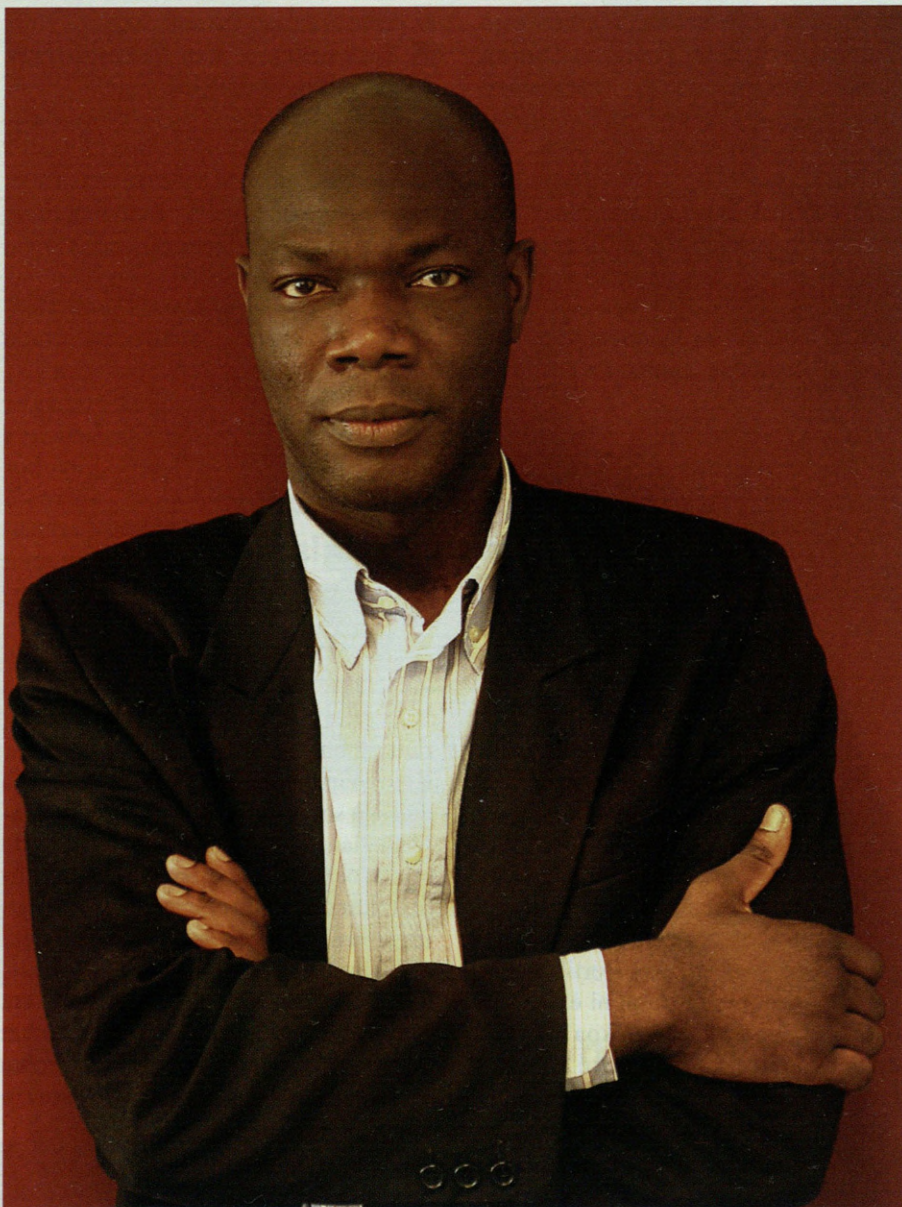
Krisi ekonomikoa egoera larri bateraino iritsi zen. Bekak ez ziren unibertsitatean iristen, eta ondorioz unibertsitateetan hasi zen matxinada; funtzionarioak zazpi hilabetean kobratu gabe egon ziren, eta lanera joateari utzi zioten, herria praktikoki gelditu egin zen. Desobediencia zibila zegoen, biolentziarik ez zen izan.

Gobernuak, administrazioaren blokeo orokor honen aurrean, herriaren etorkizuna erabakitzeko prozesu bat planteatzea beste erremediorik ez zuen ikusi, eta nazioko indar bizien konfe-

“Udalak izan behar du etorkinentzat herrirako sarrera atea. Hala, udalak ere bere herriko errealtatea ezagutuko du”

rentzia bat planteatu behar izan zuen. Konferentzia astebetean egin zen. Partidu asko sortu ziren, eta horiez gain, konferentzian parte hartu zuten bai autoritate erlijiosoek (katoliko, musulman, eta erlijio tradizionalak), bai egoera honen inguruan sortu zen sare sozial guztiak, eta baita atzerrian zegoen oposizioak ere. Zazpi egunetan, gizarte demokratiko eta pluralismo politikoranzko aldaketa bat behar zela erabaki zen. Sei hilabeteko trantsiziozko gobernuak konstituzio

berria idatzi, erreferendum bidez konstituzioa onartu, hauteskundeak egin, eta 1991n beste aro berri bati ekin zitzaion.

■ **Zer ondorio ekarri ditu sistema demokratiko liberalera igarotzeak?**

Benin, izan zuen krisia medio, Nazioarteko Moneta Funtsa Egokitze Estrukturalerako Programa batean sartu da. Horrek guztiak funtzionarioak murriztea ekarri du, eta jakina, nondik hasi dira funtzionarioak kentzen? Irakaskuntzatik. Lehen eskola pribaturik ez zegoen. Orain eskola pribatuak ezarri dira, eta herrietatik gertu zeuden eskola publiko haiek denak itxi egin dira.

Nazioarteko Moneta Funtsaren eskuetan egonda, aplikatu diren irizpide ekonomikoak indarrean dauden liberalismo hegemonikoarenak dira. Dena gares-

titu egin da, eta ezberdintasun sozialak handitu egin dira. Elitismoak indarra hartu du, eta txirotasuna izugarri handitzen ari da. Hori jendeak benetan bizi du, eta memoria pixka bat eginez aurreko egoerarekin konparatzen du. Demokrazia eta adierazpen askatasuna ezinbestekoa da garapenerako, baina egoera ekonomikoa ikusita jendeak disgustura bukatu du,

**“Komunikabideek
inmigrazioaren irudi
desitxuratua ematen
dute, administrazio
zentralaren politika
irrealak justifikatzeko”**

**“Zergen bidez
aurrekontuetan gure
zattia jartzen dugu,
baina ez dugu boto
eskubiderik”**

ez duelako lortu demokraziaz eta liberalizazioaz espero zuena.

■ **1991n Euskal Herrira etorri zinen, Informazio Zientziak ikasketak egitera. Nolakoa izan zen hemen “lurreratzeta”?**

Etorri nintzenean ikasle agiria banuen, baina ez nuen lanik. Ikasketak eta mantenua ordaintzeko lanaren beharra nuen, eta horretarako adimena zorrotu behar, ikasle agiriak ez baitzidan lan egitea onartzen. Beraz eremu informalaren barruan egin behar izan nuen lan. Baina tira, hau dena edozein etorkinek bizi duena da, ni ez naiz kasu berezi bat.

■ **Zein da, beraz, etorkinek orokorrean lan merkatuan bizi duten errealitatea, eta zeintzuk dira errealitate hori sorrarazten duten faktoreak?**

Etorkinek orokorrean bete ohi dituzten lanak, bertako herritarrek bete nahi izaten ez dituztenak dira. Geroz eta etorkin gehiago dago arrantzan, etxeko lanetan, eraikuntzan, edo urtaroetako lanaldi gogorretan (mahatsa biltzen, nekazaritzan). Hasteko, lan hauek egin nahi ez dituen geroz eta jende gehiago dagoelako, bertako biztanleen artean gero eta formazio gehiago dagoelako maila espezializatu eta goi ikasketatan; gainera, lan-gabekiaz egon arren lan horiek egin nahi ez badituzte, badute familia bat, babesaren ematen dietena. Bestetik, badirudi bertakoaren begietara ez duela konpentsatzen lan gogor horien truke eskaintzen den diru ordainak.

Etorkina iristen denean, berak ez du babestu dezakeen familia sare hori, bizileku eta mantenu gastu guztiak berak ordaindu behar ditu (gizarte honetan gauza askogatik ordaindu behar baita!), eta nahiz eta formazioa eduki, lan horietan sartzen da, ezin duelako gustatuko litzaiokeen lana noiz etorriko zain egon.

Paperik gabekoen errealitatea ere hor dago (nahiz eta askoz etorkin gehiago dagoen paperak dituen). Klandestinitatera behartzen zaie, ezkutuko lan prekariorietan egotera behartzen zaie, lan istripu arriskuak izatera behartzen zaie... Finean

BIZITZAREN PASARTEA

Unibertsitatea hiritik kanpora zegoen, eta ikasleok autobusez joaten ginen bertaraino. Erreboltak hasi zirenean, behin autobusak konfiskatu genituen, hiriko egoitza-jaurregira eraman gintzaten, han manifestazioa egiteko. Iritsi ginen hiriko sarrerara, eta militarrek han zeuden, euren auto eta tankeekin. Autobusetara sartzen hasi ziren, kolpeka, eta ihesean hasi ginen. Jendeak, arriskuaren aurrean, modu espontaneoan, inguruko bargin batzuen-gana jo, eta euren lan-jantzi eta palak kenduta lanean ari ziren itxurak egiten hasi ziren!

Unibertsitatean greba egin genuen beste batean, Barne Ministerioaren aginduz autobusik ez zen etorri, hirian istilurik sortu ez genezan. Oinez egin genituen etxerainoko 20 kilometroak.

esklabotza bihurtutako eskulana egitera behartzen zaie, eta ez zaie onartzen gizar-teari eurek zenbateraino ematen dioten. Euren lanaren bidez lan merkatua zein herri honen garapena dinamizatzen ari dira, eta eurak ere zerga ez-zuzenak ordaintzen ari dira. Errekonozitua ez den lan bat da, eta gainera jazartua den jendea da.

■ **Zein izan daiteke lan merkatuko egoera horren konponbidea?**

Lan merkatuari dagokionean, egin dezakeguna kontratatzaileak sentsibilizatzeari, kolektibo honengan arreta berezia jar dezaten. Bestetik, paperik gabekoen kolektiboarentzat proposatzen duguna paperak ematea da. Administrazio zentralari errealitate hau konpontzen saia dadila eskatzen diogu, jendea benetan integratzea eragozten ari baita.

■ **Bertan bizitzeko baimenik ez duenak zer egin behar du baimena lortzeko?**

Hemen bertan dagoen jendeak baimen hori lortzeko egun oso aukera gutxi du. Administrazio zentralak eskaintzen duen bakarra, jende honek bere herrira itzuli ahal izatea da. Etorkin horrek lotura familiarrik badu bertako pertsonaren batekin, eta gainera lan eskaintzarik badu, orduan bere kasua ikertzen da.

Bertan bizitzeko baimena nori eman eta nori ez, administrazio zentralak erabakitzen du, estatu ezberdinetan dituen enbaxaden bidez. Baimen hori emateko,

gainera, ez dago irizpide objektiborik. Baldintzak bete arren, gogorik ematen ez badie baimenik gabe gelditzen zara.

■ **Atzerritarren alorrean konpetentzia Madrilek du. Horren aurrean zer egin dezakezue Eusko Jaurlaritzatik?**

Errealitate hau beste modu batean tratatzeko eskatzeaz gain, garantia juridikoak jartzen saiatzen gara. Batetik, pertsonen oinarritzko eskubideak errespetatuak izan daitezen, eta bestetik, Madrildik ezarriak diren baldintzatan sartzen den

jendeak dokumentazioa lortu dezan. Horretarako abokatu kolegioekin konbenio bat sinatu dugu. Etorkinei dokumentazioa lortu ahal izateko informazioa eta laguntza ematen diegu, eta udalei berriez, etorkinen kolektiboarekiko euren lana erraztu ahal izateko laguntza eskaintzen diegu.

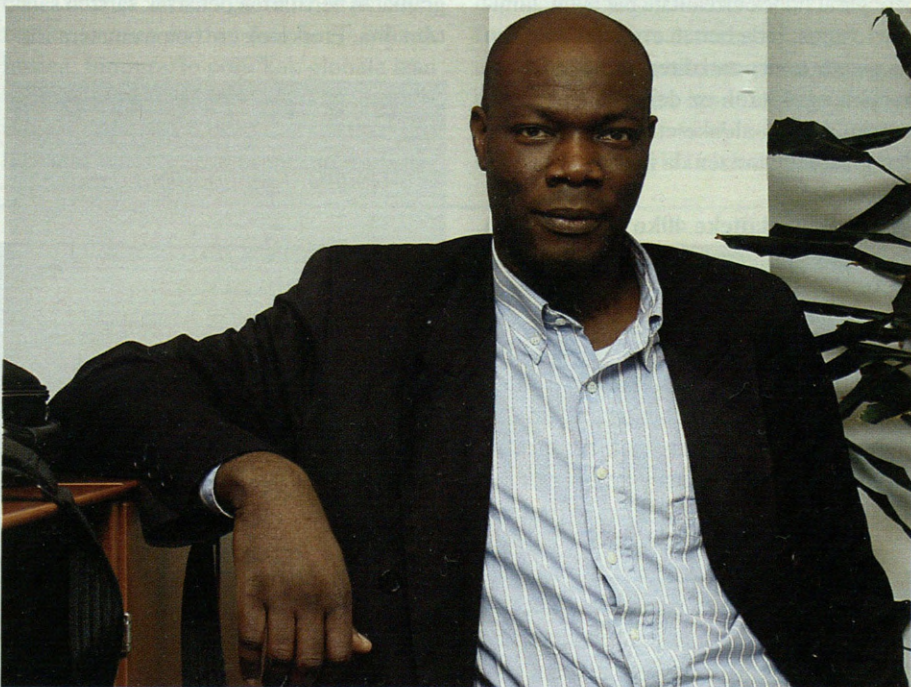
■ **Eusko Jaurlaritzan zure egitekoa, integratze plan global bat koordinatzea da. Zer beharrei egin nahi die aurre?**

Kultur arteko integrazioa bideratzeko marko baten beharra ikusi dugu, eta horri erantzun behar dio Inmigratio planak. Inmigrazioa, gizarte honetan presentzia duen errealitate bat da, gainera jatorri ezberdina duen jende gero eta gehiago dago. Etorkin kolektiboen inguruan beste komunitate batzuk sortzen ari dira, presentzia eta indar kultural handia dutenak; beraz, marko bat behar da, espazio hau konpartitzen ari diren errealitate ezberdinen arteko elkarrizketa ahalbidetuko duena, eta ahalik eta egokiena den elkartzitza ekarriko duena.

Planak, etortzen den jendeari harrera on bat egitea ere sustatu behar du, ahalik eta modu egokienean integratu dadin gizarte honetan, eskubide eta betebeharrak ezberdintasunik egon gabe.

■ **Harrerarako plana, udalen bidez artikulatzen ari zarete. Zergatik udal mailan?**

Harreraren ardurak ez duelako

Gobernuz Kanpoko Erakundeena izan behar, alderantziz, ardura publikotik osatu behar dugulako harrera sare bat. Etorkina ere gizarte honetako partaide da, bere lan eta zergen bidez komunitatearen garapenean parte hartzen ari da. Beste edozein herritarri bezala, bere beharrei ere udalak erantzun behar die.

Udala arduratuko litzateke etorkinarentzat herrirako sarrera atea izateaz, etorkinak bere arazoak konpontzera edo informazioa jasotzera gertuenekoa zaion administrazioa jo dezan. Modu honetan, udalak ere bere herriko errealitatea eza-gutuko du.

■ Kulturalki zer gatazka sortu ohi dira?

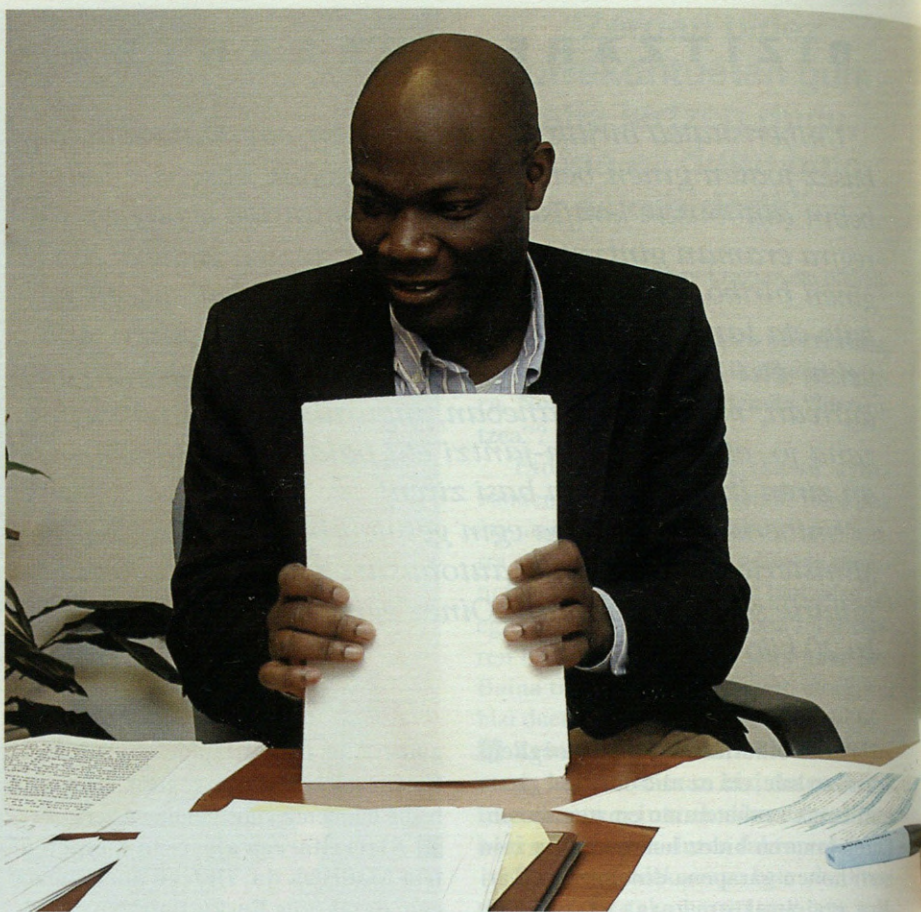
Integrazio gisa proposatzen duguna ez da asimilazioa (etorkinak bere kultura galdu eta bertakoa soilik onartzea), baina ezta kulturen garapen inkomunikatua ere (ghettoak sortzea). Etorkinak harrerako herriaren kultura eta hizkuntza ikasteko aukera behar du, baina bere hizkuntza eta elementu kulturalak mantentzeko aukera ere eduki behar du. Era berean, bertako biztanleak etorkin hau nor den jakiteko eta bere kultura ulertzeko aukera behar luke, kultura hori gizarte honen garapenerako elementu bat gehiago bezala erre-konoiztu ahal izateko.

Etorkina integratuko da gizartean, berak nahi edo ez, eskolan edo lanean sartu ahal izateko behartua baitago kultura hau ezagutzera. Harrerako gizarteak ere bere garaietan integratzea da nahi duguna, eta bere garai honek errealtate bat badu, inmi-grazioarena, jada bertan errotzen ari diren eta gizarte honen zati diren kulturena. Bere garaia egokitzen ez den gizartean, eta jasaten ari den aldaketetara egokitzen ez den gizartean sortzen da inkomunikazioa, ulermen eza.

■ Zer ikasi daiteke 40ko hamarkadan izandako inmigrazio esperientzietatik eta etnia ijitoarekin izan dugun esperien-tzietatik?

Ijitoen komunitatea oraindik aurreiriz-tiz betetako ispilu batetik ikusten da. Pre-juizio hauek kentzen ez diren arte, ezin da elkarrizketara sartu, ezin da ijitoen erreali-tatera hurbildu eta euren ulertu.

Estatutik etorritako komunitateek, hasierako zailtasunen gainetik, eta bertako herritarrek bizi izandako zailtasunen gai-netik, gerturatze bat lortu dute, eta egun gailegoen seme-alaba asko dago gailegoaz gain euskaraz hitz egin dezakeena eta

gizarte honetan integratuta egon daitekeen. Baina badute gauza bat oso garrantzi-tsua dena: botoa ematen dutela.

■ Zergatik du garrantzia hori bozka-tzeak?

Partiduek botoak lortzeko euren pro-gramatan herritarren beharrak sartzen saia-tzen dira. Etorkinok ere botoa ematera iris-

ten garenean, seguru partiduek gure beha-rrak gehiago hartuko dituztela kontuan. Herri askotan etorkinek badute boto esku-bidea. Demokrazia honek, beraz, dituen akats askotariko bat horixe da.

Hemen 16.000 pertsona daude, komu-nitate honetan bizi arren bozkatu ezingo dutenak, alegia, ezingo dutenak eragin eurenengan ere ondorioak izango dituen poli-tikaren norabidean. Neronek ere bertan bizitzeko baimena badut, baina ezin dut bozkatu. Guk ere aukera eduki behar dugu botoaren bidez gure beharrak kontuan edu-kitzeko eskatzeko, zergen bidez parte har-tzen ari baikara agintariekin erabiliko duten aurrekontuan.

■ Inmigrazioak, zuk zuzentzen duzun sailak, elkarlanean jarduten du Eusko Jaurlaritzako gainerako sailekin, edo Jaurlaritzaren aldetik kontzientzia lasai uzteko sortu den sail bat izan da?

Gobernutik eta beste administrazioe-tatik, sail ezberdinetan inmigrazio alor-reko iniziatibak hartu izan dira. Baina ini-ziatiba hauek sakabanatuta daude eta ez dago marko argi bat, inmigrazioaz zer ulertzen dugun eta noraino heldu nahi dugun esaten digunik. Inmigrazioko

B E R T S O A

Doinua: Lagundurikan danoi

**Bakarka muzin eta
publikoan musu
zuk horrelako zenbat
lkusi dituzu?
Bapatean sorpresaz
hartzen bazaitu, zu
ustez badugun hauei
esan ezaiguzu
gure tolerantzia
aurkitzen baduzu.**

Aitor Mendiluze

hortik inmigrazioaren errealtate oso bat asmatzeko. Esaterako, badirudi etorkin gehienak Gibraltargo itsasertzetik sartzen direla; baina errealtatean, itsasartetik sartzen direnak ez dira etorkin guztien %2 baino gehiago, gainerakoak aireportuetatik datoz. Bestetik, etorkinen uholde izugarria gertatzen ari denaren inpresioa ematen dute. Baina errealtatean, inmigrazioa Espainiako Estatu osoan ez da %3ra iristen. Eta bada sekula aipatzen ez den beste errealtate bat ere: gero eta etorkin gehiago dagoela zergatan eta gizarte segurantzari kotizatzen ari dena.

Administrazio zentralak erreala ez den politika bat egin nahi du. Politika hori nolabait justifikatu behar duenez, komunikabide batzuk bere propaganda tresna bihurtu ditu, gizarteari inmigrazioaren ideia desitxuratu bat emanda, gizar-teak ontzat jo ditzan politika irreal horiek.

**■ Euskal Herri-
koa, urte gutxi-
tan gizarterik zaharrena izango da.
Orduan inmigrazioari ateak zabalduko
dizkiogu?**

Une honetan ate irekien politikan ere ez dut sinesten, ez dagoelako horretarako prestatua ez bertako biztanleria, eta ezta kanpotik etorriko den biztanleria ere. Gainera, hemengo hutsuneak betetzeko, kontua ez da beste herri batzuk hustea. Inmigrazio politikak globala izan behar luke: hemengo inmigrazio errealtateari erantzuten diona, eta jatorrizko herrien beharrei ere erantzuten diena.

Hartara, herritik atera beharra aukera bat izan dadin, eta ez obligazio bat.

■ Inmigrazio politika global hori nola eraman behar litzateke praktikara?

Gobernuz Kanpoko Erakundeen finantziatzailea mugatzen diren politiken ordez, jatorrizko eskualde eta udalekin garapen programa argiak ezarri behar dira, trukeko politika integral bat egon dadin. Udal mailara deszentralizatutako politika bat oso garrantzitsua izan daiteke, udalak ere garapen agente handiak baitira. Bertako udalen esperientziak jatorrizko udalekin konpartitu behar dira, udalen artean garapeneko programa integralak lantzeko eta elkarri programa hauen baitan laguntzeko. Hemen dauden etorkinak programa horietan inpli-

katzea ere garrantzi-
tsua da; baina ez itzule-
rako ikuspegitik,
pertsona horrek beste
errealitate hura ere
ondo ezagutzen duen
ikuspegitik baizik.

■ Euskal Herria agian ez da hain arrazista, oraindik izateko aukerarik ere eduki ez duelako?

Kasu honetan orokortzeak ez du balio, etorkinen kasuan ere orokortzeak balio ez duen bezala. Euskal Herriak estatu barneko inmigrazioa eduki du; nik ez dut garai hori bizi izan, eta ez dakit nola erreakzionatzen zen. Nazioarteko inmigrazioarekiko egun harrera ona dago, agian iraganeko esperientzia horien fruitua dena. Erreakzio arriskutsuak izaten ari diren elementu eta pertsona isolatuak ere badaude, eta hori salatu egin behar da. Arrazakeria eta xenofobia garratu ez dadin lan egin behar dugu.

zuzendaritzatik iniziatiba hauek denak marko global baten barruan koordinatu nahi ditugu, eta planteamendu batzuk berbideratu ere egin nahi ditugu. Gure lanari kontra egiten dion departamenturik badago, guk ekin eta ekin jarraituko dugu, nekeagatik bada ere amore ematen duten arte.

■ Zein da komunikabideek inmigrazioaz ematen duten irudia?

Komunikabideak inmigrazioaren errealitatearen zati batetik abiatzen dira.

**“Etorkinek bertakoek
nahi ez dituzten lanak
bete ohi dituzte,
formakuntza izan
arren ez dutelako
desio duten lana noiz
etorriko zain egoterik”**

www.kaixo.com

E Z P A

PRINTZA

LOKOMOTORA
ALA TRABA

Joxean Muñoz honela mintzo zen "Euskaldunon Egunkaria"n:

" (...) ETB lokomotora bat izateko sortu zen, edo hori esan izan da behintzat askotan Jaurilaritzatik. Baina ikusten ari gara lokomotora horrek nahikoa lan baduela bere burua aurrera eramaten, bagoiak bultzatzeko kemenik gabe. Horrenbestez, beste lokomotora bat asmatu beharra dago, edo bestela dagoena ondo begiratu ea zertan huts egiten duen aztertu. Baina, oro har, argi dago sektoreko jende askorentzat lokomotora baino gehiago askotan traba bat izan dela ETB. (...) Hemen zinema ez egitearen arrazoiak asko dira: dirua urritu egin da, eta egoera konplikatu...; film asko egin dira, Europa osoan, gero estreinatu ez direnak; filmak egitea inoiz baino merkeagoa da egun, baina zabalkundea beste kontu bat da; ekoizleak batetik eta gidoilari eta zuzendariak bestetik elkarren kontra egoten dira maiz, eguneroko lanean nahiz kontratazioetan, baina berez guztiok gaude distribuzioarekin borrokan (...). Azken batean, zinemagintzan eta arlo guztietan, oro har, gure arazoa da neurri txiki honetatik zabal-kunde sare handietara nola iritsi. (...) Euskarari dagokionez, niri arriskutsua iruditzen zait koto itxi bat sortzea, negutegi bat non ez dagoen ez hotzik, ez kazkabarrik eta ez ezer. Euskaraz egiten duguna, hemendik kanporako ere balioko duela pentsatuz egin behar dugula iruditzen zait (...)"

EUSKAL ZINEMA GASTEIZEN

HEMEZORTZI urte pasa dira lehenengo Gasteizko Euskal Zinemaren Astea egin zenetik. Urtero, euskal zinegileen partaidetza duten filmak eskaintzen dituzte aste horretan. Aurten hil honen 24an hasi eta martxoaren 1a arte luzatuko da ekitaldia. Bitarte horretan Alex de la Iglesia, Enrique Urbizu edota Ana Diez bezalako lanak eskainiko dira. Gainera, Enrique Urbizu zinegile bilbotarraren lanari buruzko liburua plazaratuko da. Sariak martxoaren 5ean banatuko dira.

POETEN ERREGISTROA

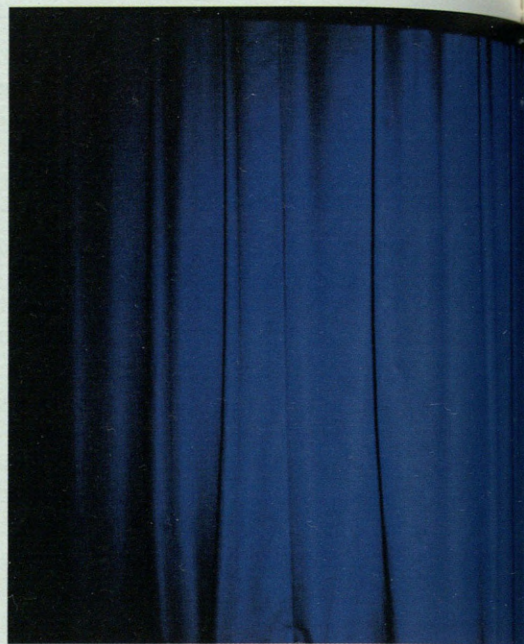
GERTU du "Zurgai" olerki aldizkariak bere 25. urteurrena. Aralar Elkarte Poetiko-Literarioaren banaketatik sortu zen aldizkaria eta ordutik martxan dago. Pauso berri bat eman dute orain web orrialde berritzaile bat osatuz. Bertan, aldizkarian kolaboratu duten ia 900 poeten erregistroa osatu dute. Besteak beste, Jose Hierro, Gabriel Celaya, Bitoriano Gandiaga, Bernardo Atxaga, Jose Agustin Goytisolo edota Ana Rosseti bezalako izenak daude. Horietatik 200 ingururen datuak aurki daitezke web gunean oraingoz.

■ www.zurgai.com

DENOK IZAN GAITEZKE ARTISTA

"EDONOR izan daiteke artista. Garrantzitsue-

na obra zabalduko duen medioa da. Hau garrantzitsua bada, arrakasta ziurtatua dago". Horiexek dira Alvaro Gonzalez Mike Nedo artista kolektiboaren bozeramailearen hitzak. Hitz hauek frogatu nahi izan ditu taldeak egin duen ekintzarekin. Izan ere, urtarillaren 21ean kolektibo honetako emakume eta gizon bat Guggenheim Bilbao Museoko segurtasun sistema saihestuz aretora sartu eta erakusketa iraunkorreko obren artean margolan bat zintzilikatzea lortu zuten. Hainbat ordutan egon zen bertan, inor konturatu gabe. Eta ez hori bakarrik, bisitarietako batzuk "Torbellino de amor" izeneko obrari begira ere egon ziren zenbait denboraz. www.mikenedo.com guneak ordutik ehunka mezu jasotzen ditu egunean.

EUSKAL MUSIKA JAPONIAN

OKZITANIAKO, Korsikako, Kataluniako eta Euskal Herriko musikaren ezaugarriak jorratu ditu liburu batean Kazuko Uenok. Japonen jaiotako munduko musikan espezializatutako kazetari eta

H I T Z B I T A N

- Kirmen Uriberen hitzak dira hauek, "Euskaldunon Egunkaria"n idatziak: "Poema on batek egilearen kontzientzia gaintu egiten du, egileak jakin gabe ere bestelako esanahi ugari hartzen ditu irakurleengan, jatorrizko esanahia bezain benetakoak. Poema on batek beti du zerbait gehiago esateko".
- Ignacio Mujika Colon XVI galeriako arduraduna honela mintzo zen egunkari berean Arco Arte Garaikideko Azokari buruz: "Azoka handituz joan den bitartean, galerien jar-

L A K

itzultzaile hau Parisen bizi da egun. Uenok oso gustuko ditu Raimon, Mikel Laboa edota Maria del Mar Bonet. Liburuan euskal musikari eskaini dion kapituluak Laboa bera, Kepa Junkera, Benito Lertxundi eta Peio Serbielle aukeratu ditu. Kepa Junkera liburuaren azalean bertan ageri da.

EZTABAIDA ETA TRUKEA

EGUNGO artearen eta pentsamenduaren komunikazio eta eztabaida gune izateko helburua

ALBERTO ELOSEGI

ARGAZKIA ABIAPUNTU

Argazkiaren alorretik ekin dio bideari Donostiako Tabakaleran lekutuko den Kultura Garaikideko Nazioarteko Zentroak. Izan ere, argazkigintzaren nazioarteko zentroa paratuko da bertan. Lehengo astean sinatu zuen akordioa Ordoñez-Falcon Fundazioak Jaurilaritzarekin, Foru Aldundiarekin eta Udalarekin. Fundazioak bere fondoa gordailuan utziko dio zentroari eta bera arduratuko da argazkigintza zentroaren kudeaketaz eta garapenaz. Europan garrantzitsuenetakoa den bilduma biltzeaz gain, zentroak ikerketarako eta irakaskuntzarako gune bana izango ditu. Honela, Donostia argazkigintzaren erreferente bihurtuz eta argazkia Arte Garaikideko Nazioarteko Zentroaren abiapuntu bilakatuz.

du aurtengorako Artelekuk aurkeztu duen egitarauak. Hainbat erakunderekin proiektuak jarriko ditu martxan horretarako. "Arte y Saber" izango da horietako bat. Orain hilabete batzuk jarri zen martxan UNIA Sevillako Arte eta Pentsamenduarekin. Proiektu honekin Arte Ederretako fakultateek benetan zentzua duten aztertu nahi dute. Hausnarketa hau Espainiako beste fakultate guztiekin egingo dute. Bestalde, "Desacuerdos" izeneko proiektuarekin azkeneko urteotako Espainiako artearen historia aztertuko dute mintegi eta tailerrak antolatuz. Ekimen hau UNIA eta Bartzelonako MACBArekin elkarlanean egingo dute. Maiatzean, "Transakzioa Denbora/ The Timing of Transaction" izeneko jardunaldia egingo da Miramar Jauregian eta Artelekun. Bertan, gaur egun artearen eta gizarte zibilaren artean sor daitezkeen arazoak aztertuko dituzte. Bestalde, iaz beheko solairua berritu bazen, aurtengo Artelekuko lehenengoa eta bigarrena egokitzeari ekingo diote, artistei espazio gehiago eskaintzeko.

ZALDIERO

■ Kirmen Uribe.

IZENAK

Kirmen Uribek poesia erre-zitaldiak eskainiko du martxoan New Yorken. Emanaldietara "Bitartean heldu eskutik" liburuko aleak eta beste idazlan batzuk eraman-gotitu. Mikel Urdangarin, Bingen Mendizabal eta Rafa Rueda berarekin izango dira.

Helena Tabernak "Extranjeras" dokumental luzea eskainiko du Europako eta AEBetako hainbat unibertsitate eta lehiaketetan.

Luis Camino, 21 Japonas taldean hainbat urte emandakoak, talde berri bat osatu du: Abya Yala. Pascal Gaigne, Luis Mari Moreno, Iñaki Salvador, Javier Area eta Ritxi Salaberria dira taldekideak. "Indiosincrasia" da euren lehenengo diskoa.

Organik taldeak hilaren 22an estreinatuko du "Tú o yo" ikuskizun berria Getxon. Natalia Mongek, Natxo Monterok eta Jon Urrazak osatzen dute antzerkia eta dantza uzartu nahi dituen talde hau.

Zigorren egurrezko obrak daude ikusgai martxoa arte Baionako Euskal Museon.

duera bigarren maila batean geratu da".

- Joaquín Achúcarro pianistak zera zioen "Gara"n eginiko elkarrizketan: "Pianista batek, edozeinekin ikasi duela ere, bere estilo propioa izan behar du, besteengandik bereiziko duen zerbait. Ikaragarria litzateke nire ikasle guztiek nire arrastoa izatea".
- Leopoldo Zugaza, El Prado Museoko zuzendariaren ustez, "museo baten gestioak eta bere zerbitzuen hobekuntzak Administrazio Publikoaz gain, erabiltzaileak ekonomikoki lagundu dezan exijitzen du".

Hi, pasaidak CD horren kopia bat!

Ea Aitor, pentsa ezak pixka bat CD "piraten" gaiari buruz. Zer esan dezakek hik hortaz? Lehenengo eta behin, hi, baliabide batzuk jarri dizkiate eskuartean (ordenagailua, CD grabagailua eta CD grabagariak), eta horren bitartez CDak kopia ditzakek.

-Eta CDak kopiatzeari zer onura eta zer kalte ikusten diok?

-Onurak, esate baterako, askoz diru gutxiago kostatuko zaidak diskoak edukitzea. Seguruasko disko gehiago izango dizkiat, musika mota gehiago entzuteko aukera izango diat, eta gainera, kopiatuta ez bada zenbait disko lortzea izugarri zaila duk, besteak beste, merkatu hori dagoen bezala dagoelako antolatuta.

-Ongi, ez jarraitu, esaizkidak orain kalte batzuk.

-Kalte batzuk? Hasteko, legea urratzen diat.

-Hi, mesedez, badakik hiretzat legea urratzea ez dela hasiera batean ez ona eta ez txarra, eta gainera, kopia horiek saltzeko ez badituk, badakik ia ziur ez hautela harrapatuko.

-Ondo zegok, barka. Baina hi, gu barruan gauden merkatu batean iruzur egitea duk, ez? Baina...bai, bazekiat gu hor ibili arren ez diogula merkatu hori batere errespeturik zor, baina bazegok hor tartean musika sortzen eta interpretatzen ari den jendea ere, ez?

-Niri galdetzen al didak? Bai, noski, eta guk ezagutzen dizkiagu halako batzuk, baina horiek eta gu sistema batean murgilduta gaudek, eta sistema horrek jarri bazizkiguk iruzur hori egiteko baliabideak, zergatik egin behar diagu guk ezer gure ekonomiaren kaltetan, sistema horrek (errudun eta biktima printzipala denak) ezer egiten ez badik? Ze zilegitasun dik sistema horrek guri neurriak eskatzeko? Errepi-

deetan, inguru hauetan, legeak 120 Km ordukotan zeukak muga, baina industriak, auto guztiak, hori baino azkarrago ibiltzeko ahalmenez egiten dizkik. Baina erruduna beti CDa kopiatu duena kontsideratuko diate, eta sekula ez hori egiteko baliabideak egiten dituen edo baliabide horiek munduan zehar hedatzen dituen salmenta katea.

-Eta sistema hau pikutara bazihoak, non geratuko gaituk musika sortzaileak? Eta nola lortu, adibidez, kultura ezberdina elkar ezagutzea?

-Hi, bada sortu nahi duenak sortzen jarrai zezakek, agian soldata irabazteko beste zerbait egin beharko badik ere. Beti esan diagu ez geniokeela horri beldurrik izan beharko, ez? Eta kulturak elkar trukatzeko disko industriaren beharrik dagoenik ez diat uste.

-Ez, nik ere ez. Beraz, sistemaren baliabideek sistema bera-
ren heriotza edo eraldaketa sako-
na eragin zezaketek...

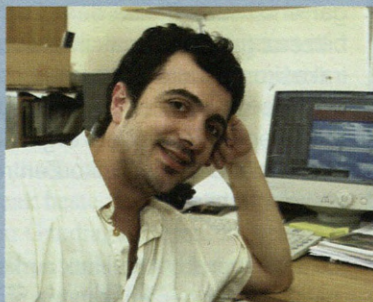
-Hala ematen dik, bai, eta eraldaketa edo heriotza horren ondorengo egoeran, bakoitzak bere lekua aurkitu beharko likek eta zerbaitek edo norbaitek ez badik lekuri aurkitzen, ez likek horren larria izan beharko; azken finean gaur egungo egoeran ere hainbeste gauza, pertsona, pentsaera eta abar zegok lekuri ez duena...

-Aizak, hi, kontu izan horrelako gauzetaz norekin hitz egiten duken, badakik sentsibilitate ezberdin asko daudela, eta jendea mintzea ez baizik elkarren ikuspuntu ezberdinak azaltzea izaten dela gure asmoa...

-Bai, lasai, hau bakarriketa bat besterik ez huen eta batek zekik bihar goizean berdin pentsatuko ote diagun...

-Ondo lo egin, hi!

-Bai, eta bakea emaidak behingoz, badiat eta lokartzeko gogo eta beharra! ●

Aitor Furundarena
Musikaria

"Erruduna beti CDa kopiatu duena kontsideratuko diate, eta sekula ez hori egiteko baliabideak egiten dituen edo baliabide horiek munduan zehar hedatzen dituen salmenta katea"

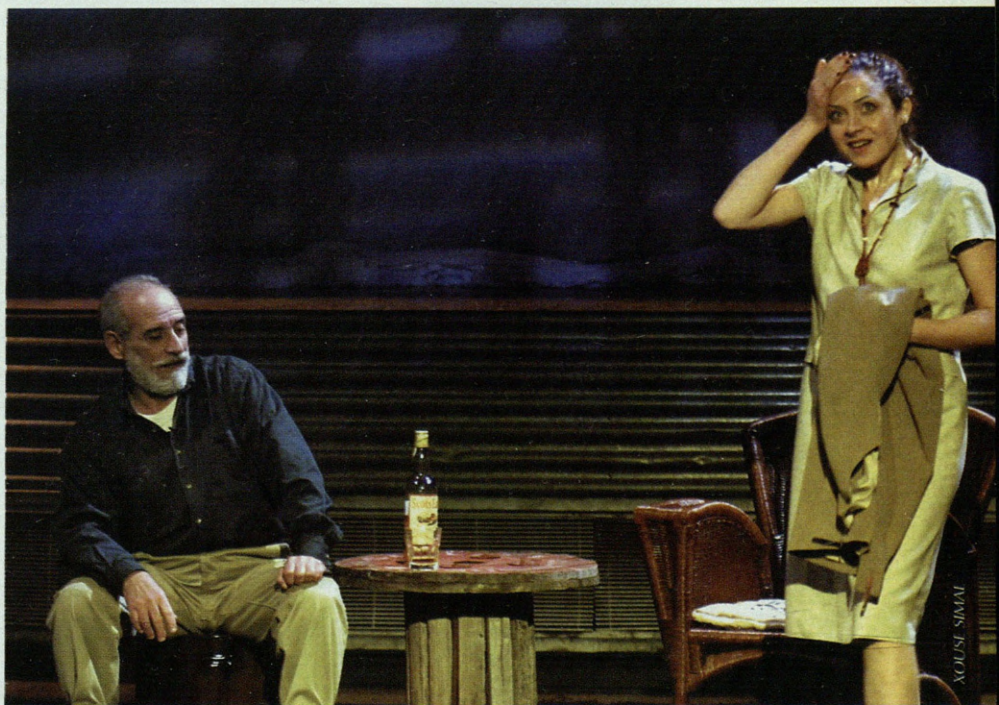
ALBERTO ELOSEGI

Maskaradak "Konbat. Beltza eta zakurrak borrokan" antzezlanak aurkeztu zuen urtarrilaren 28an Bilbon. Bernard Marie Koltes idazle berritzailearen testua hautatu du taldeak, proposamen sakon eta landua egiteko.

KOLONIALISMO BERRIAREN ATZAPARRAK

Oihanaren erdian alanbradaz inguratutako lauzpabost etxe-ko urbanizazio bat zegoen. Kanpoan, fusilak eskuan zituzten zaindari beltzek, zintzur hots bitxiak egiten zituzten gauez euren artean komunikatzeko. Egunsentiraino luzatzen ziren oihu haiek bultzatu ninduten lan hau idaztera". Hilabete batez Afrikan izan ostean bertan entzun eta ikusi zituenak hunkituta utzi zuen Bernard Marie Koltes idazlea. Kolonialismoa oraino pil-pilean dela ikusi zuen. Afrikan bizitako sentsazio haiek antzezlan bilakatu zituen ondoren, 1982an.

Maskaradari gai sakon eta on bat lantzeko beta eman dio Koltesen testuak: "Taldekook proposamen gogor bat egiteko gogoia genuen", dio "Konbat" antzezlanak zuzendu duen Carlos Panerak. "Bitxia da, zeren Koltesek forma aldetik ez du gauza berririk plan-

teatzen. Testuaren klasizismoaren barruan da abangoardista", gaineratu du.

Testua da ikuskizun honetako protagonista, gorabehera guztiak maneiatzen dituen. Aktoreak ere testu itsaso horretan lasai dabilta igerian, nahiz eta tar-teka itsaso mugitua izan.

"Konbat" antzezlanaren argumetuaren intriga anekdota batekin hasten da. Langile beltz batek bizia galdu du enpresa frantses batentzat eraikuntza lanetan ari zela. Enpresa Afrikako herrialde batean dago. Bere anaiak, hesiak gairiduta, eraikuntza lanen buruengana jo du, zendutako anaiaren gorpuaren bila. Inork ez dio gorpurik emango ordea.

Tragedia usaina duen istorioan ingeniari gazte bat (Manex Fuchs), eraikuntza lanen burua (Patxi Ugalde), hark

■ Manex Fuchs. Aktorea.

"Zubi anitz oraindik ere ez dira eginak antzerki munduan"

XOUSA SINAL

Bordelen ikasten ari zela lagun batzuekin Le Petit Theatre de Pain taldea sortu zuen baxenafar honek. Ordutik zortzi bat antzerki ikuskizun atondu ditu Larresoron egoitza duen konpainiak. Antton Luku antzerki idazle eta aktorearen lanak eszenaratzea xede duen Hiru Puntu taldean ere aktore aritzen da, euskara hutsez. *"Bidean eskuin-ekzer anitz"* izan dituela aitortzen duen arren, antzerkia hesteetan barrena sartua duela bistan da.

■ **Hego eta Ipar Euskal Herriko antzerkigintzek ezagutzen dute elkar?**

Euskal Herrian zubi anitz oraindik ere ez dira eginak

antzerki munduan, eta lotura eskasian gabiltza. Beste sail batzuetan, bertsolaritzan edo dantzari, loturak badira, badute halako egituraketa bat aski aitzinatua. Antzerki mailan oso gutxi baina. Harremanak ere, aktore mailan edo difusio mailan, oso urriak dira. Iparraldean ez ditugu ikusten Hegoaldeko antzerkiak eta Hegoaldean Iparraldekoak ere izugarri gutxi. Taldeetan ere jendeen arteko trukateta gutxi izaten dira.

■ **Maskaradarekin lan egitean, zein zailtasun izan da nabarmenena?**

Hizkuntzarena gainditu beharreko traba izan da. Nik, Iparraldekoa izaki, "r" guztiak modu batera esaten ditut, eta azentua ere ezberdina dut. Hala mantenduz gero, nahi ez genuen zentzu bat hartuko zuen pertsonaiak. Bakarti litzateke besteen artean. Horregatik Hegoaldekoen aholkatzeko moldera egokitu behar izan dut. Nire kapitalerako bidaian, Bilborakoan, banekien nireak nituen gauza batzuk bidaia-poltsan utzi beharko nituela.

■ **Hegoaldeko aktore asko Madrilera joaten da lan bila, Iparraldekoak, aldiz, Parisera?**

Egia errateko, Iparraldean dauden aktoreak ez dira milaka eta orain arte gehienak hemen gelditu dira, hemen zerbait egiten saiatuz. Bordelen ikasten ari ginela, nabaritu genuen bai halako joera bat, baina tira, guk beti taldearen aldeko hautua egin izan dugu. Antzerkia lan kolektiboa eskatzen duen arloa delako dugu gustuko. Beraz, ez dut Parisra karrera baten bila joaten dena kritikatzeko, baina guk beste logika batean sinesten dugu.

■ **Antzez estilo ezberdina al daukagu Hegoaldean eta Iparraldean?**

Badaude ezberdintasunak, baina nik ez nuke esango Hego eta Iparraren artean banatzen direnik. Antzez estilo ezberdina darabilte taldeek euren artean, eta era berean, aktore bakoitzak bere eredua du ●

Parisetik ekarritako neska gaztea (Esther Uria) eta bere anaiaren gorpua berreskuratzea besterik nahi ez duen afrikar gaztea (Jon Gaubeka) dira protagonista.

Askori aspaldiko istorioa irudi dakioke kolonialismoarena, baina, oraindik besteen kontura aberasteko asmoz diharduen herrialde asko dago: *"Duela hilabete batzuk emakume talde batek petrolio multinazional baten instalazioak okupatu zituen Afrikako herrialde batean. Langileentzat eskolak eta ospitaleak eraiki zituzten eskatzen zuten. Teknologia eskura duela eta, Europak Afrika esplotatu egiten*

du, ezkutuan bada ere", iritzi dio Panerak.

Bernard Marie Koltesen obran hondakinez inguratutako espazioak irudikatzen dira, hirigintzaren azturaz atsekabeen murgildutako inguruak. Horietan pertsonaiek euren biziraupena bermatu ahal izateko etengabeko borrokan aritu beharra izaten dute. Gizakien arteko harremanak komertzio edo elkartruke gisa ulertzen zituen Koltesek. Giza kondizioari buruz zuen ikuspegiak idealismotik ez zuen askorik, hortaz. Arrazakeriaren salaketa ere, estalita edo modu agerian, etengabe egin zuen idazle frantsesak. "Konbat" horren adibide da.

BORROKA HASTERA DOA.

Zorua are ilunez estalita dago. Aretoaren alde batean oholatza badago ere, emanaldia hasi aurretik arez betetako zirkuluaren inguruan esertzeko eskatzen zaio publikoari. Behin denak, kuriositateak jota, aulkietan eserita daudenean, proiektore batek argazki erraldoiez estaltzen du aretoa. Argazki abstraktuak dira, baina guztiak ere Afrika iradokitzen dutenak.

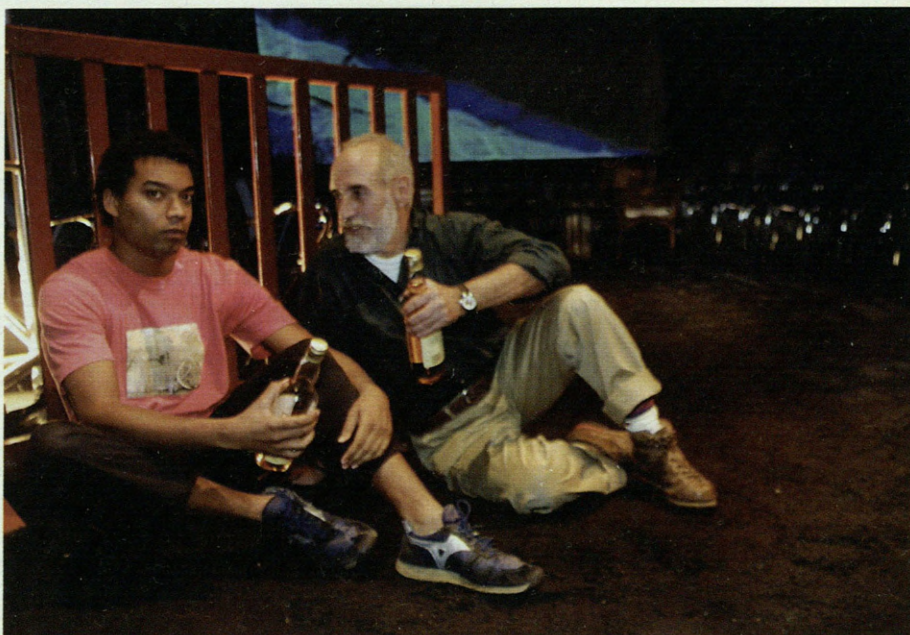
Pertsonaiak ikusleen artean irrteten dira, konplizeak bilatzen ari balira bezala. Konbatea hastera doa.

"Hasieratik irudikatu nuen muntaia borobiltasun horretan", dio Panerak, *"Obrari giro berezi bat eman nahi izan*

diot, ikusleak eszena parez pare bizi ahal zezan. Gutxitan izaten baita horretarako aukerarik". Carlos Panera berak sortutako eszenografiak eta Javi Ulla eta Eneko Llorentek diseinatutako argi eta ikus-entzunezko espazioak ziztu batean girotzen du antzokia.

Pertsonaien arteko talkak dira "Konbat" antzezlanaren motorra. Hitza da eurek defendatzeko edo erasotzeko duten tresna bakarra. Eginiko zauriak, labanaz eginikoak baino sakonagoak dira, ordea. Horn, Cal, Albury eta Liona pertsonaiek, gertaeren poderioz, ikuskitzaren hasieran zirena izateari utziko diote poliki-poliki. Halaxe esaten dio Cal gazte arrazistak ilusioz beterik datorren Lionari: "Afrikako doinuak ez dira danbor doinuak. Afrikako doinuak, guretzat, haizegailuaren eta karta-joko-

XOUSE SIMAL

■ Hitzetik dator berrikuntza

Bernard Marie Koltes idazle frantsesarentzat (1948-1988) hitza zen antzerkiaren lanabes ia bakar eta garrantzitsua. Arbuiatu egiten zituen antzerkian maiz erabiltzen diren hainbat baliabide konbentzional: denboraren jauziak, iluntasunen erabilera eta dekoratuaren aldaketa arbitrarioak, esaterako. XIX. mendetik ia erabiltzen ez ziren hiru unitateen defentsa egin zuen (espazioa, denbora eta akzioarena, hain zuzen). Hartara, bere lan gehienetan denboraren garapen lineala mantentzen da hasieratik amaierara. "Zineak eta eleberririk bidaia egiten dute", idatzi zuen, "antzerkiak, aldiz, oinak zoruaren

gainean mantentzen ditu".

Besteen artean "Quai Ouest", Roberto Zucco eta Dans la solitude des champs de coton antzezlanak idatzi zituen, eta bere lana hogeita hamar hizkuntzatarantz itzulia izan da. XX. mendeko Europako antzerkiaren egile berritzaileenetakotzat hartzen da gaur egun.

Koltesek antzerkigile garaikideen aldeko apustua egin behar zela uste zuen: "Betiko antzerkigileak miresten ditut, eta asko ikasi dut beraingandik. Baina uste dut hobe dela autore garaikideen lanak muntatzea, dituzten akats guztiekin, Shakespearearen hamar obra muntatzea baino" ●

aren soinuak dira". Kolono askorentzat Afrika ez zen izan amestutako lurraldea.

Maskaradaren azken urteetako joerari jarraituz "Konbat"en gaztelarazko bertsioa prestatzeko ekingo dio orain. Aktore taldea ezberdina izango da, "aktore berak halako testu zail bat bi hizkuntzetan lantzea oso gogorra delako". Zailtasunari erronka artistiko gisa aurre egitea erabaki zuten taldekideek: "Bi aktore talde sortu eta bi ikuskizun ezberdin aurkeztuz". Hala, maiatzean Bilboko Arriaga Antzokian gaztelaraz estreinatuko den "Konbat" antzezlanak eszenaratze oso ezberdina izango du: "Gaztelarazko bertsioa modu konbentzionalagoan muntatuko dugu. Euskarazkoa leku alternatiboetan egingo dugu, ikuslearengandik gertu egon gaitzeko lekuetan. Gaztelaniazkoa, aldiz, antzokietan" ●

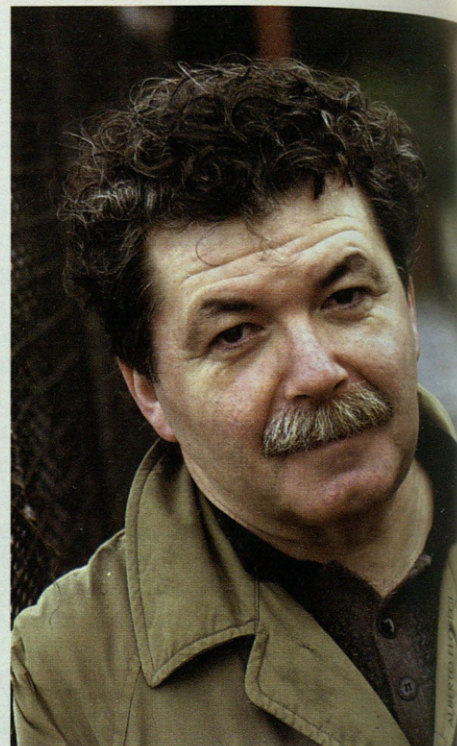
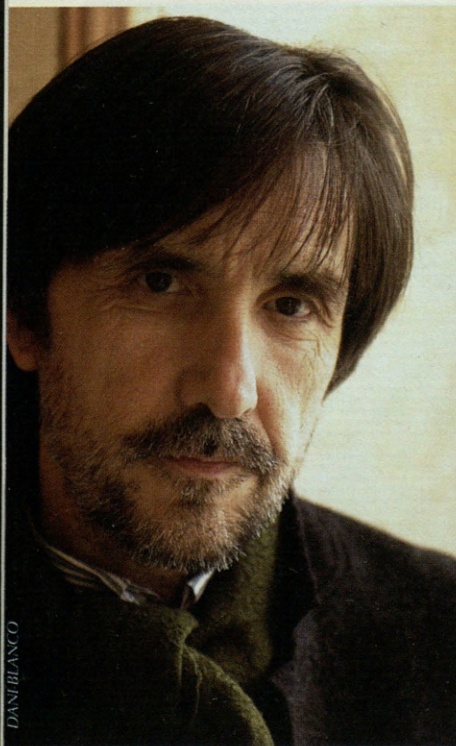
◆ AINARA GURRUTXAGA

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

L I T E R A T U R A

Zeresana eman duen liburua izan da "Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan". Dagoeneko euskarazko bertsiorekin 4.000 ale inguru saldu dira. Gaztelaniazkoak erantzun "epelagoa" izan du, Alberdaniakoen ustez. Dena den, Madril eta Bartzelonan banatzekotan dira. Liburuak euskal literaturaren eta kulturaren bost izen handiren hitz potoloak biltzen ditu. Hitzetatik, beraien pentsamoldeen arteko antzekotasunak eta aldeak jasotzen saiatu gara.

BOST IDAZLE BOST GOGOETA

XX. mende bukaerako euskal literaturan gailendu diren bost idazlerekin egindako elkarrizketa sakonak agertzen dira "Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan" liburuan. Bernardo Atxaga, Koldo Izagirre, Anjel Lertxundi, Ramon Saizarbitoria eta Joseba Sarrionandia hautatu zituen kazetari eta idazle elgoibartarrak euskal gizarteak eta euskal literaturak azken hogeita hamar urte hauetan izan duen bilakaeraren inguruan beren gogo ekarpenak egin zituzten eta, bide batez, irakurle bezala zuen jakin-mina ase ziezaioten. Hiru orduko hizketaldi barrenkorra izan zuen bakoitzarekin, eta horren

guztiaren emaitza jasotzen ahalegindu zen gero. Eta agerian gelditu zitzaion ondorioa: berak gogokoekin dituen idazle horien gogoeten arteko aniztasuna.

BOST IDAZLE, BOST GOGOE-TA. Galdera asko mahaigaineratu zien Hasier Etxeberriak bere elkarrizketatuei, eta hamaika gaiez egin zuten haiek hausnarketa: beren haurtzaroz Frankismoaren itzalpean, literaturarenganako hurbilpenaz, euskaraz idazteari ekiteko arrazoiez, gazte garaiko literatur eta kultur mugimenduekin izandako loturaz, heldutasunean edukitako bilakaeraz, gaur egun euskal gizarteak aurre egin behar

dion egoeraz eta baita borroka armatuari buruz ere, besteak beste. Hausnarketa horiek bost idazlearen ikuspegi ezberdinen isla dira sarri liburuan.

Adibidez, euskara eta nazionalismoaren arteko harremanaz galdetuta, honako hau zioen Anjel Lertxundi: "Euskara patrimonializatzen zutenak, nazionalismo tradizionala eta eliza ziren. Bere alde ezer gutxi egiteko, gainera. Euskara eta euskal kultura modu bakar, uniforme batean uler-tzeak gu mundu horretatik botatzen gintuen; lortu izan balute, pozik botako zituzten mundu horretatik, paradisutik nola, Mirande, Aresti edo Saizarbitoria. Jarrera monopolista-baztertzaile horiek ez pentsa

orduan bukatu zirenik: gauza bera egiten jarraitzen du oraingo euskararen inguruko fundamentalismoak".

Gai beraz Joseba Sarrionandiak zer ote zioen jakin nahirik, liburuaren azken partera jo, eta nahiko txunditurik utzi gintuen adierazpen hau irakurri ahal izan genion: "Ni ez naiz nazionalista". Eta bere ibilbidea ezagututa elkarrizketa egiten zionaren harriduraren aurrean, gehitzen zuen: "Ba ez naiz nazionalista, nik ez dut ezelako teoria nazionalista orokorretan sinesten, eta izen hori euskaldunak komunitate independente moduan antolatzeke proiektuaren aurka erabiltzen dela uste dut gainera. Inoren identitate nazionala pertsonak berak aukeratzen duena dela pentsatzen dut (...) hori bere aukera da. Autodeterminazio eskubidearen aldekoa naiz, eta gizabanakoa autodeterminatzen den bezala, behetik gora edozein komunitateri politi-

euskararen munduko periferietatik. Politikoki oso abertzaleak ez zirenen aldetik. Abertzale sutsuenen aldetik, kontrakoa

□ Bost idazleek ez dute onartzen belaunaldi berekoak direnik. Bakoitzak bere mundu literarioa daukalako; eta bizitza eta literatura ulertzeko eran ere ezberdinak direlako

etorri izan zait maiz, zipozkeria". Baina euskara eta nazionalismoa gaiaz galdetuta, haxe argitzen zuen: "Ni ez naiz izango

Koldo Izagirrek, berriz, erabat ziur ematen zuen esaterakoan: "Nazionalismoa sartzen denean hizkuntzaren terrenoan beti kalterako da, beti datoz purgak". Baina nazionalistek ez badute euskararen alde egiten, ea nor egingo duen Hasier Etxeberriak galdetzen zionean, honela erantzuten zuen: "Gure drama txiki burges koxkor honen zati bat ere hori da. Alderdi abertzaleak mugitzen ez badira inor ez da mugituko euskararen alde, eta alderdi abertzaleak mugitzen direnean euskararen alde, euskara politizatu egiten omen da. Imperialista linguistikoen betiko leloa da. Nahiago nuke PSUC bezalako gauza bat edukiko bagenu eta denok katalanista izatea, alegia, euskaldunak izatea derrigor abertzale izan behar gabe".

Ramon Saizarbitoria gelditzen zitzaigun. Baina hark esandakoetatik, gustukoak ez diren gauzak ere esan beharra ere bada-

■ Ezkerreko orrian, R. Saizarbitoria, J. Sarrionandia eta K. Izagirre. Lerro hauen gainean, A. Lertxundi eta B. Atxaga.

koki antolatzeke eskubidea eman behar zaiola uste dut, herritarren borondatearen arabera".

Eta Bernardo Atxagak, zer iritzi ote zuen hartaz? Galderaren bila genbiltzala, idazlearen arrangura txiki honekin egin genuen topo: "Bultzadak beti etorri zaizkit

abertzalea non eta nire izate hutsagatik, euskaldun izateagatik, alegia, ez nauten kastigatu nahi. Baina ikusten baldin badut nire laguna euskaldun izate hutsagatik kartzelara eramaten dutela, nire alabari ukatzen diote eskola, bada orduan... abertzalea nintzateke. 'Patriot', bai horixe".

gokiola gogoratuz aitortzen zuen honek egin zigun zirrarara: "Min handia ematen dit ikusteak nola gazte gizajo askok aberriaren deia entzun eta bizitzaren urterik hoberenak galtzen dituzten, beste batzuk hizkuntza-eredu arazorik ez duten unibertsitateetan, USAn sarritan, prestatzen

■ Hasier Etxeberria. Kazetari eta idazlea.

"Penagarria egiten zait erdal komunitateak ez izatea gurearekiko interes gehiago"

Pozik dago Hasier Etxeberria irakurle gisa miresten dituen bost idazle "etxekolanak" egiten jarri eta lortu dituen emaitzekin. On dira pentsariak bere herriarentzat, nahiz beren gogoetetan bat ez etorri, edo horregatik hain zuzen. Kontua da irakurle euskaldunak oso ondo hartu duela "Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan" liburua. Lau mila ale inguru saldu omen dira dagoeneko! Besterik da, ordea, euskaraz ez dakien gure herriaren zati gorra edukitu zuen jarraiek kazetari eta idazle elgoibartararren baitan piztu duen sumindura. Izan ere, Bernardo Atxaga, Koldo Izagirre, Anjel Lertxundi, Ramon Saizarbitoria eta Joseba Sarrionandiaren gogoetak irakurri eta gero erdal komunitateko euskal hiritarrek errespetu gehiago edukiko zигutelakoan zegoen...

■ **Aukera bakoitzak dakar zer edo zer baztertu beharra. Zuk bost idazle aukeratu dituzu, ez edonolakoak, baina bost. Hasiererik izan duzu egindako aukeraketarengatik?**

Hasiererik ez, begirada hotzagoak bai. Eta ez bakarrik idazleen aldetik, baita euskalgintzan dabilen zenbait ustez lagunengatik ere, lan hau nik egin dudalako eta ez haiek. Bada, asko sentitzen dut, baina niri bururatu zait eta nik eduki dut adorea. Ez dut esango ni besteak baino hobea naizenik, baina behintzat asmoa eta indarra nik eduki dut une zehatz horretan, hori ezin zait

ukatu. Bai, sumatu dut zerbait, baina ez gehiegirik ere. Gehiago sumatu dut idazleen artean poza eta, nahi baduzu, inbidi sano bat. Esan nahiko balute bezala: "*Bazen ordua!*". Esker on bat ere badago hemen, ez bakarrik bost idazle hauei, baizik eta idazleontzat jarduerari! Eta zergatik bost eta ez zazpi, edo zergatik ez emakumerik, horre-

□ **"Hasiererik ez dut jaso, begirada hotzagoak bai. Ez bakarrik idazleen aldetik, baita euskalgintzan dabilen zenbait ustez lagunengatik ere, lan hau nik egin dudalako eta ez haiek"**

tan oso erraza daukat erantzuna: irakurlea da errege, eta ni naizen irakurle honek kontsideratu du, inolako azterketa akademikorik gabe, bost idazle horiek direla nigan interes gehien sortzen dutenak. Ez akasolanik hoberenak eurenak direlako, egon daitezke lan hobeak. Baina niri asko interesatu zait hauek idazle izateaz gain edukitu duten konpromisoa euren garaiarekin eta ni bezalako tipoekin. Azken batean argia bilatzen duzu zu baino listoagoak direnengan,

eta hauek bostak dira ni baino listoagoak. Badaude gehiago ere, baina niretzat hauek izan dira nabarmenenak.

■ **Irakurlea izan omen duzu zure lan honen abiapuntu eta helmuga. Zer esan nahi duzu horrekin?**

Ni hartzen naute idazletzat edo kazetaritzat, baina bi jardueren horien oinarrian irakurle bat dago. Eta ni, nire familiarengatik, txikitatik izan naiz euskarazko produktoren irakurle. Eta nik hori bizi nuen egiazkoa balitz bezala: hor bizi nintzen, hor irakurtzen nuen, heziketa ere ahalik eta gehien euskaraz jaso nuen... Gero ateratzen nintzen Elgoibarko nire lagunekin eta inork ez zituen nire erreferenteak, baina ni unibertso horren barruan bizi izan naiz. Esate baterako, Rikardo Arregi hil zenean -txiki-txiki nintzen arren, praktikotzetan ibiltzen nintzen oraindik-, Mendaroko hiletara joan nintzen, eta han ikusi nuen lehenengo aldiz nire euskarazko unibertsoko akademiko eta idazle haiek benetan existitzen zirela. Eta nolabait unibertso horren baitatik abiatuta idatzitako liburua da nire hau.

■ **Zeren bila zihozten?**

Neure burua argitu nahian: ia nire unibertso hori benetan anormala zen ala ez ikusi nahian. Eta zalantzak izan ditut, zeren ikusten nuena zen nolabait perbertsio bat zela gure letrekiko, gure historia hurbilarekiko, gure barneko gauzekiko neukan interesa: konpromiso ezberdinak, politika jarduerak, borroka armatuarekiko

diren bitartean. Zenbat energia ari garen alferrik gastatzen herri honetan. Zenbat gazte geratzen den bidean, bizitza betirako izorratuta. Ez bedi nirengatik izan behintzat".

EZAUGARRI KOMUNAK. Zaharren eta gazteenaren artean, hamabost urteko aldea dute. Baina garai beretsuan eman ziren denak ezagutzera, kezka eta antsia antzekoak dituzte, eta belaunaldi bereko kide bezala hartzeko tentaldia handia izan daiteke. Ez dute beraiek horrelakorik onartzen, ordea. Arrazoituz, gainera: bakoitzak bere mundu literarioa daukalako; eta bizitza eta literatura ulertzeko eran ere ezberdinak direlako.

Nolanahi ere, Hasier Etxeberriak oharatzen dio liburuaren irakurleari, guztiz ezberdinak direla dioten arren, nolabait baino ez bada ere, txalupa bereko bidaiari direla. Eta hala izango da edo ez, baina gogoetetan izan ditzazketen ezberdintasunez gain, bost idazle hauek badituzte zenbait gauza komunean ere. Esate baterako, gazteleraz ekin ziotela denek idazteari; baita erabat euskaraz hezitako bakarra zen Bernardo Atxaga ere -geroago eskolan nahitaez erdaraz egin behar izan zuen, jakina-. Beste guztiek, gaztarorako, etxeko hizkuntza herdoiltzen hasia zuten, kontzientziatu ziren arte. "*Ni euskaldundu izan ez banintz, ez nintzen idazle izango*", aitortzen du Koldo Izagirrek.

Komunean dute, baita ere, nolabaiteko militantziagatik hasi zirela guztiak idazten. Eta bereziki Gabriel Arestik izugarritzko eragina izan zuela denengan; Jon Mirande edo Etxaide bezalako idazleek ere bai, baina ez hainbeste.

Abangoardiako literatura egiteko beharra sentitzen ere bat etorriak ditugu. "*Guretzat lotuta zihozten literatura eta euskara abangoardiarekin, progresismoarekin, bizitzaren politikarekin... Hori guztia genuen ardatz, eta horrexek eman zizkidan gerora etsipenik handienak edo uste txarrik handienak: lotura hori puskatu egiten zela ikusi genuen, ez zirela euskara eta progresismoa horrenbestearino uztartzen*", adierazten

harremanak, erdaldunekiko loturak... hori dena. Nire baitan pixka bat argitzeko izan zen, eta uste nuen perbertso samarra izan zitekeela, eta perbertsio guztiak bezala oso partikularra. Pentsatzen nuen: Nori interesatuko zaio hau? Baina banuen susmo bat, eta konturatu naiz batzuei interesatu zaiela eta dezente gainera.

■ **Nolako erantzuna jaso du liburuak euskal irakurlearen aldetik?**

Uste nuena baino hobea. Lau mila ale inguru saldu dira dagoeneko!

■ **Liburua erosi bai, baina zenbatek irakurriko ote zuen?**

Hau bai! Nik uste dut liburu garesti samarra dela irakurri gabe uzteko. Ez da nobela bat edo liburu arrunt bat. Erosteke, benetan eduki behar duzu, edo gogo handia, edo bestela bateren batek belarrian ondo esan dizu merezi duela. Nik hemezortzi liburu dauzkat kaleratuta, batera eta bestera, era guztietakoak, eta inoiz ez dut sumatu horrelako erantzunik. Are gehiago, esaten da irakurle euskaldunik ba ote dago-

en edo ez dagoen. Egia esan, ez dut kritika negatibo handiegirik jaso, eta hori ere kez-kagarria da, zeren zer edo zer edukiko du txarra, ez? Baina niri behintzat balio izan dit ikusteko irakurlego bat badela eta gai-

□ **“Ez dut kritika negati-
bo handiegirik jaso, eta
hori ere kez-kagarria da,
zeren zer edo zer edukiko
du txarra, ez?”**

nera kalitatezkoa dela: benetan segitzen ditu horko gauzak, eta batzuetan nik baino hobeto aztertu ere bai.

■ **Sortzetik izan omen du lan honek espainolez ere agertzeko asmoa. Nolako harrera izan du gaztelerazko bertsioak?**

Gaur arte behintzat erdarazkoaren bizi-tza askoz ere tristeagoa izan da. Lau saldu badira euskaraz, bat saldu da espainolez.

Asmoa zen erakustea beste parte horri gu zer garen eta benetan simulakroaren teo-riari ere aurka egitea, adieraziz benetan baditugula idazle onak, bakoitza gainera kolore bat da eta begira zer intelektual maila duten, begira zer ari zareten gal-tzen! Hau gertatzen ari da zuen ondoan eta ez duzue hemendik ezer hartzen! Baina ez dago interesik! Ez dut esan nahi liburu honena neurgailu zehatza denik, baina nik gehiago espero nuen. Milara ez da iristen espainolez saldu dena, egin genuen ahaleginarekin: lau itzultzaile, editoreek liburuan jarri duten indize onomastikoa, Lizardi edo Orixe esaten denean, kasu, nortzuk izan ziren azalduz... Eta oso-oso kezkatutik nago. Penagarria egiten zait erdal komunita-teak ez edukitzea gurearekiko sentsibili-tate edo interes gehiago. Hala ere, kon-bentziturata nago ni hil baino lehen espainolezkoa gehiago salduko dela -zenbaki absolutuetan, eh!- euskarazkoa baino ●

du Bernardo Atxagak.

Euskal kulturak zituen beharrei erantzuteko asmoz egiten omen zuten literatura mota hori, eta ez, esateko zutenari biderik aproposena irekitzeko, Ramon Saizarbitoriak azaltzen duenez: "Eraikuntzaren literatura egiten den

herrietan, literatura herrikoia egiten da, eta gurean, aldiz, literatura elitista egiten hasi ginen -dio gero-. Helburua, esan genezake, euskal kulturari abar-kak kentzea zen (...) Jakina, berehala esan ziguten baserritarrek ezin zutela guk idatzitakoa ulertu. Guri bost axola.

Gauza zen euskararen baitan abango-ardia sortzea. Eta lortu genuela esango nuke. Gure neurrian, Espainiakoa baino, eta Euskal Herrian gaztelaniaz egiten zena baino, aurreratuagoak ibili ginela ere esango nuke" ●

◆ **PILAR IPARRAGIRRE**

A S T E K O L I B U R U A

SEXUA GAI DUTEN HEMEZORTZI IPUIN UMOREZKO

ALE BERDEAK Txomin Peillen
DAKIT92 orrialde
6,60 euro

Sexua gaitzat harturik eta umorea armatzat, idatzi ditu Txomin Peillenek Dakit argitaletxearen eskutik plazaratu duen “Ale berdeak” izenburuko liburuan agertzen diren hemezortzi ipuinak. Puritanoak, sektetako partaideak, beren zakilean baino pentsatzen ez dutenak, homosexualak, sexu grina abereekin bete ohi dutenak, Marx, Buda, Mahoma edota Kristoren jarraitzaileen kezkak eta beste asko agertzen dira Txomin Peillenen ipuinotan, era guztietako sexu harremanak jasotzen ahalegindu baita idazle zuberotarra, beti ere irakurlearen ezpainetan irribarrea

azalarazteko asmo sendoarekin egin duen lan honetan. Emaitza, berriz, euskal literaturan erotika berriz sartu eta ironiarekin lotzen jakin zuen Jon Mirande idazleari eskaintzen dio. Izan ere, umorezko ipuin bilduma da berea, barre eginarazteko espreski asmatua, oso gogoan duelako garai bateko Euskal Herrian sexuaren aipamena ere debekatua zegoela, eta orain, berriz, beste arazo bati aurre egin beharrean aurkitzen omen gara, sexuaren inguruan seriozki baino ezin omen daitekelako gurean idatzi. Baina Txomin Peillen ez dator bat ez aurreko egoerarekin ez bestearekin.

▼ Egileari Galdezka

“Erotomaniaz ari naiz, baina baita erotofobioaz ere”

Txomin Peillen

■ Zerk bultzatu zaitu ipuinok idaztera?

Puritanismoaren kontra antzina idatzitako testu batzuk etorri zitzaizkidan gogora. Izan ere, duela berrogei bat urte puritanismoa zapalkuntza bat zen gurean. Orain, berriz, beste gauza bat ari zaigu gertatzen: modan dago pornografia gogorra eta abar. Eta horri guztiari egin nahi izan diot nik barre hemezortzi ipuin hauetan.

■ Ez da hori usu agertu ohi den jarrera...

Bada, ez uste lehena naizenik. Nire aurretik ere izan dira beste batzuek sexualitateaz barre egiteko horrelako ipuinak idatzi dituztenak. Ni baino ospetsuagoak gainera: Margarita Nafarroakoa, Boccaccio edota XVII. mendeko Balzac zaharra, kasu. Ez baita bekatu sexualitateaz barre egitea, nahiz gaur egun badirudien gauza oso serioa dela. Nik txantxetan hartu dut, eta barre egin dut ipuinok idazterakoan, eta nahi nuke besteek ere barre egitea irakurtzerakoan, ea umore pixka bat sartzen duten beren kirol horretan, zeren orain sexualitatea kirola baita -posturak eta horrelakok-, ez baita gehiago sentimendurik edo halakorik behar zeraarako.

■ Noizkoak dira ipuin hauek?

Azken bospasei urte hauetan eginak izan dira. Era guztietako harremanak azaltzen ditut eta beharbada norbait ukitua sentituko da bateren batekin, zeren erotomaniaz ari naiz, baina baita erotofobiaz ere, eta “Gorputz Deia” bezalako ipuinekin puritanoak ukituak senti daitezkeen bezala, berdin gertatuko zaie beste batzuekin islamismoa, hinduismoa edo kristautasuna bezalako erlijioetan beren gogoia jarrita daukatenei, erlijioek sexu kontuetan daukaten boterea batzuetan barregarria gertatzen delako.

L I B U R U A K

**ZORROTZ
BEGIRATUTAKO
TRENAK**

Bohumil Hrabal
ALBERDANIA/
ELKAR
95 orrialde
7,50 euro

TXEKOSLOVAKIA NAZIEN MENPEAN

Bigarren Mundu Gerran Txekosloveniako jasangarri nazien okupazioa islatzen du Fernando Reyk euskaratu duen Bohumil Hrabali idazle txekiarren "Zorrotz begiraturako trenak" nobela. Trenbideetako langile gazte bat du protagonistatzat, eta bere historia eta familiako gertakariak kontatzen ditu lehen pertsonan. Gertakari horiek, komiko-tragikoak eta groteskoak ere badi-ra zenbaitetan, baina ez diote gizatasun izpirik ere kentzen nazien erabateko lehentasuneko trenak zeramatena egunero ikusi beharrean aurkitzen zen gaztearen istorioari. 1945. urtean gaude, jada III. Reicha erortzeaz dagoeneko, eta tren horiek erresistentzia txekiarren atentatuak jasaten dituzte noizik eta behin. Gure gazteak ere erresistentzia horretan parte hartzea erabakiko du.

**IGOGAILUAK, DOW
JONES ETA BESTE
DROGA BATZUK**

Eneko Barberena
APOKALIFTIN
111 orrialde
8 euro

ENEKO BARBERENAREN IPUIN JOSTALARIAK

Arrasateko Apokaliftin Kultur Elkartek plazaratu duen "Igogailuak, Dow Jones eta beste droga batzuk" liburua Eneko Barberenaren lehen argitalpena da, eta hogeita bat kontaketa jostalari eskaintzen ditu bertan. Honako hauexek: "Hari batetik zintzilik", "Claudia Schiffer-en zain", "Good morning Manhattan", "Elorrixon zu ta ni", "Dow Jones", "Argia piztu", "Argi-itzalak: Paris", "Paradisurantz", "Azken agurra", "Jo ezak berriro Sam", "Institutuko urteak", "Udako arratsalde bateko ametsa", "Txer Bergara", "Dagoeneko bon-bon", "Trikornio psikotropikoak", "Arrats ibilaldia Old River-en", "Igogailuan igo izan banintz", "Bezeroak beti dauka arrazoia", "Veranoski", "23 solairu" eta "Hamabost urte".

**TXAN MAGOA
HITZ MAGIKOEN
BILA**

J.K. Igerabide/
Julen Tokero
ELKAR
32 orrialde
6 euro

TXAN MAGOAREN SEKRETURIK HANDIENA

Juan Kruz Igerabideren hitzekin eta Julen Tokeroren irudiekin kontatzen zaizkigu Txan mago ospetsuaren hasiera eta bere sekreturik handiena. Izan ere, gaur denok dakigu Txan magoak bere hitz magikoak esan eta edozer gauza gerta daitekeela, magia egiteko gai delako. Baina gezurra badirudi ere, hasiera batean hori ez zitzaion hain erraza gertatu. Telebistan agertu zen beste mago bati kapela huts batetik lora sorta bat ateratzen ikusi zion, eta berak ere huraxe egin nahi zuela erabaki zuen. Kapela bat erosi, eta han joan zen Txan magoa bere herriko plazara, telebistako magoari ikasitako hitz magikoak erabiliz kapela hutsetik lore sorta ateratzeko asmoarekin. Baina bestearen hitzak erabili zituenean, ez zen ezer gertatu, eta jendeak txistu egin zion.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

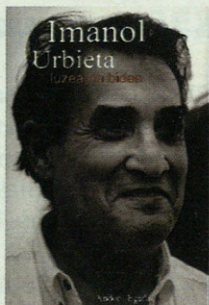
Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantzi handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herrioni, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

IMANOL URBIETA. LUZEA DA BIDEA

Andoni Egaña
IBAIZABAL
79 orrialde
12 euro

ANDONI EGAÑA IMANOL URBIETAZ

Haurren irakasle, musikajole, musikagile eta musika irakaslea ere izan da Imanol Urbietaz bizitzan zehar, eta makina batek agertu nahi izan dio bere esker ona hainbeste urtean eta etengabe egin duen lanagatik. Andoni Egaña dugu horietako bat, eta Anjel Lertxundiren hitzaurrea daraman “Imanol Urbietaz. Luzea da bidea” liburua hori egiteko aukeratu duen bidea. Zortzi-bederatzi urte omen zituen Egañak Imanol Urbietaz Zarauzko Ikastolara iritsi eta han zegoen haur mordokari munduari bestelako begiz aurre egiten irakasten hasi zenean. Musika nortasuna lantzeko tresna dela dioen gizonak, kantuz irakasten zizkien gauzak bere ikasleei, eta hogeita hamar urte geroago oraindik ondo gogoan dituzte haiek irakaslea eta berarekin kantuan ikasiak.

BAT. SOZIOLINGUIS- TIKA ALDIZKARIA

Batzuen artean
SEI
140 orrialde
6,01 euro

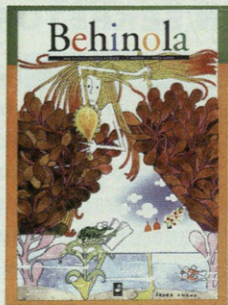

SOZIOLINGUISTIKA ALDIZKARIAREN AZKENA

Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen elkarteak plazaratzen duen “Bat” soziolinguistika aldizkariak, bere azkenengo zenbakian, duela urtebete arte bere zuzendari izandako “Txillardegia” eta Paulo Agirrebalzategi elkarrizketatu ditu euskara eta honen geroaren inguruan. Horrez gain, “Hizkuntza politika eta plangintza Europako Batasunean” izenburua duen dossierra eta “Hizkuntza plangintza Euskal Herrian” deritzana eskaintzen ditu. Bestalde, aldizkariaren gaur egungo zuzendariak, alegia Maria-Jose Azurmendik etorkizunari begira “Bat”en egitasmoa sendotzeko dauzkan asmoak ere bertan agertzen dira. Horien artean, SEI elkartearen web gunean hizkuntzaren normalkuntzan dihardutenentzat jakingarri den hainbat informazio ematea dago.

BEHINOLA. HAUR ETA GAZTE LITERATURA ALDIZKARIA

Batzuen artean
GALTZAGORRI
100 orrialde
6,01 euro

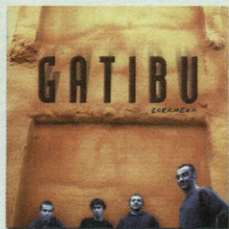
HERRI IPUINEN ATZEAN EZKUTATZEN DENA

Herri ipuinak lagungarriak izan daitezke haurra etorkizunerantz abia dadin, zer nolako aukerak eta zer nolako arriskuak izango dituen alde zuretik jakin dezan, behingoz aitaren eta amaren esku babesgarria aska dezan. Eta hain zuzen ere, ipuin horietan dagoen sinbologia dute hizpide “Behinola” haur eta gazte literatura aldizkariaren azken zenbakian. Bertan jasoak daude “Herri Ipuinak Biltzarra” deiturikoan parte hartu zuten lanak: besteak beste, Josemari Satrustegiren “Ipuin miresgarrien mezu ezkutua”, Gemma Lluchena “Ahozko tradizio kontakizunak: tradizio batekiko ‘lehialtasuna’”, Antonio Rodríguez Almodóvarren “Ahozkotik idatzira eta ikus-entzunezkora” edota Patxi Zubizarretaren “Erlojua gelditu zenekoa”.

D I S K O A

ZORAMENA

Gatibu
OIHUKA
10 kanta
13,90 euro

GATIBU TALDEAREN AURKEZPEN DISKOA

Gernikako euskalkian kantatu diote Gatibu taldekoek maitasunari, desirari, askatasun gogoari, ihesan ibili beharrean aurkitzen direnei eta besteei beren lehen CDan, gitarren doinuak nagusi dituen “Zoramenak” rockeroan. Izan ere, Gernika ingurukoak ditugu Gatibuko gehienak, Gaizka Salazar bateriajolea ez beste guztiak; hau da, Exkixu taldeko kantari ohia dugun Alex Sardui;

Frik, Noiz? eta Einbigu taldeetan ari-tua den Haimar Arejita gitarrajolea eta Carton Project eta Noiz? taldeetako partaide izandako Mikel Caballero baxujolea. Eta jakina, bertako hizkera aukeratu dute “Musturrek sartunde”, “Bilusik”, “Mila doinu aidien”, “Lorak eskeintzen”, “Urepel”, “Librea naz”, “Ihes”, “Ez dago barroterik”, “Zoramenak” eta “Ez dot sinesten” kantetarako ere.

GETXO, otsailaren 28a arte
Erakusketa
 "Bosteko" erakusketak bost artista euskaldunen lanak jasotzen ditu urtero. Aurtengoan Rafael Ruiz Balerdi, Carmelo Ortiz Elgea eta Ramon Zubiarrairen margolanak eta Andres Nagel eta Jose Ramon Andaren eskulturak daude ikusgai.

MUNGIA, otsailak 21
Hitzaldia
 Gaurko Literatura IX. Jardunaldiak ari dira burutzen eta oraingoan Luis Mateo Diez "Los días de la memoria" liburuari buruz ariuko da.
 19:30
 Torrebillera kultur etxea

DURANGO, otsailak 26
Zinema
 Asteazkenero izaten da ikusgai filmaren bat kulturune honetan eta aste honetarako "Bamboozled" da aurreikusi dutena.
 20:15
 San Agustín kulturunea

DONOSTIA, otsailak 21-22
Antzerkia
 Koldo Izagirrek idatzitako "Metxa" esaten dioten Agirretar baten ibili herrenak kontakizunean oinarritutako ekoizpena da "Metxa". Tentazioa ekoiztetxeak taularatuko du, AEK-Korrika bekari esker, Korrika 13ren Korrika Kulturalaren baitan.
 20:00
 Antzoki Zaharra

BILBO, otsailak 26-martxoak 23
Zirkoa
 Cirque du Soleil taldeak "Saltimbanco" ikuskizun arrakastatsua eskainiko du Bilbon. Kolore biziak, jantzi ikusgarriak eta oro har aparteko emanaldiaz gozatzeko aukera izango dute bertara hurbiltzen direnek.
 Zorrozaurre

ANDOAIN, otsailak 21
Musika
 Perfect taldeak folk-rock estiloko musika egiten du eta oraingoan beren azken diskoa, "Nobody is perfect" alegia, aurkezttera datoz.
 22:00
 Lasalle antzokia

GASTEIZ, otsailak 24-28
Zinema
 Euskal Zinemaren XIX. Astearen baitan egitarau zabala prestatu dute.
 12:00-16:30/19:00-22:00
 Vital Kutxa Fundazioa aretoa

BASAURI, otsailak 22
Dantza
 Biarritzeko Baletak, balet errusiarra omendu asmoz, alor klasikoko errepertorioa eraberritzen lan garrantzitsua burutu zuen Serge Diaghilew koreografoaren zenbait lan eskainiko du.
 20:30
 Basauri antzokia

ZIZUR NAGUSIA, otsailak 22
Musika
 Euskal musikagintzan hainbat taldetan zein bakarka ibilbide oparoa egin duen Anje Duhalde kantariak "Pinpirin-ta Florian" laneko kantuak aurkeztuko ditu.
 20:00
 Kultur etxea

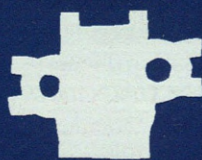
IRUÑEA, otsailak 22
Antzerkia
 P.T.V. Clowns valentziarrek, "Cambio de plan" beren azken lana aurkeztuko dute. Eduardo Zamanillo da lan honen egilea eta bera izango da zuzendari lanetan ere.
 17:00/19:00
 Gaiarre teatroa

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitalpen honen edizioan lankide:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

gizarte ekintza
 obra social

Fruta arbolak ezin dira norberak nahi duenean eta nahi duen moduan landatu, horretarako badaude irizpide batzuk eta hauek errespetatzea komeni da luzera damutu ez gaitezen.

M-9, MM-111...

Kodigo zatar bat diruditen hizki eta zenbaki hauek landare batzuk sailkatzeko erabiltako izenak baino ez dira. Sagarrondoak mentatu edo txertatzeko erabiltzen ziren oinak behingoz sailkatzea eta ikertzea otu zitzaionean, Ingaterrako ikertzaile batek sortuak dira izen xeble hauek. Europa guztian barrena erabiltzen ziren mentu oinak bildu eta egokienak bereizi zituen. Bereizketa hartatik ateratakoen klonak dira egun sagarrondoak txertatzeko ia erabat erabiltzen diren oinak. Lur mota, ur aukera eta txertatutako fruta arbolari emango dion tamainaren arabera bereizten dira. Gerora mentu oin gehiago

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA

sortu dira eta han eta hemen egiten diren saioetan probatu izan dira.

Nik dakidala fruta arbola zale bakan batzuen saiotxoak izan ezik Euskal Herrian ez da honelakorik egiten... Hala ere, arbola hauek erosterakoan behinik gogoratu: landatu nahi dugun barietateak -txalaka, errezilla...- adinako garrantzia du zein mentu oinaren gainean txertatua dagoen jakiteak, honek esango baitigu gure lurretan ondo etorriko den, zenbateraino haziko den, zer tarte utziz landatu behar ditugun... Urteetara damutu baino hobe da betebetean dugun landaketa sasoia ahaztu eta hurrengo urterako gutxienez beste bitan pentsatu...

◆ **JAKOBA ERREKONDO**
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Orain urte batzuk baino alkohol gutxiago edaten da batez beste Espainian. Dena den, kezagarria da oso gazteek edateko hartu duten ohitura handia.

ALKOHOL GEHIEGI

Zuzenean edo zeharka, alkohola izan zen ia 12.000 hiritarren heriotzaren faktore baldintzatzailea 2001. urtean. Datu horixe irakur daiteke Drogei buruzko Espainiako Behatokiaren azkeneko txostenean. Eta txosten horretan gogoratzten da Espainia munduan gehien edaten duten herrialdeen artean zortzigarrena dela, biztanle bakoitzeko kontsumoa 9,9 litrokoa izanik urtean, batez beste. Zifra ikaragarria da hori, harrotasunerako baino lotsarako motibo nahikoa eman beharko ligukeena. Alkoholak eragindako biktima gehienak gaixotasunen batek jota hil ziren (zirrosia, edota aho, faringe eta hestegorriko minbizia, garrantzitsuenak baino ez aipatzearren), eta gai-

ALBERTO ELOSEGI

nerakoak, ia 2.500, alkoholaren eraginez gertatutako trafiko istripuetan.

Panorama latz hori ikusita, erraz uler daiteke orain hilabete pare bat Bartzelonan egin zen Espainiako Alkoholiko Errehabilitatuen XXI. Kongresu nazionalan Gonzalo Robles adituak esatea

alkohola dela, oraindik ere, gure gizarteak duen droga mendekotasun okerre-na. Hala ere, badirudi panoramak zertxobait hobera egin duela, azken urteotan. Kontsumoa jaitsi egin da, duela 10 urte kontsumoa 14 litrokoa baitzen (urteko eta biztanleko), eta gaur egun 10etik beherakoa. Baina badira, oraindik ere, kezkatzeko motiboak: asteburuetakoko kontsumoa asko igo da, eta batez ere gazteen artean nabaritu da igoera hori. Horrela 14-16 urteko gazteen %58k edari alkoholikoak edaten dituela aitortzen zuen duela gutxi egin-dako inkesta batean eta %14k alkoholarekiko mendetasuna zuela aitortzen zuen

◆ **JABIER AGIRRE**

Imanol Lazkano

Azpeiti ta azpeitiarrak

Urola errekako herririk handiena da Azpeitia eta azpeitiarrak joko zale amorratuak, parranda zaleak eta adar jotzaile apartak. Fama hori dugu, baina bestelakorik ere bada Azpeitian. Herri kiroletan aizkolari, harrijasotzaile eta artekari asko eta ezagunak izan dira herrian. Hor dira Atxumarria, Keixeta eta Harria aizkolariak eta Errekartetxo, Agerre eta Garatxabal harri jasotzaileak. Bestalde, Euskal Herrian hogeita hamar artekari baziren, hogeita lau azpeitiarrak ziren. Azpeitiarra kirolean jokalaria izan bada, lanean eta lantegi berriak sortzen ere jokalaria ausarta izan da. Horrela, XX. mendearen bigarren erdialdean nekazaritzak behera egin zuen eta industria nagusitu zen. Garai batean ia kaleko kasko zaharrean bizi zen adina jende biziko zen komentuetan. Horien artean ospetsuena da Loiola auzoko basilika.

Azpeitiari buruz hitz egiterakotan, ez naiz hasiko hobia edo txarragoa den esaten, bakar bakarrik, Urola erreka herri handiena dela eta handi izate hori, ni ziur nago, bere kokapenari esker dela. Errezil errekatik hasita Beizama, Matxinbenta eta Aratzerrekatik datorren Ibaiederren isuriak eta Urolak, Azpeitiko plazako hormen kontra topo egiten duten bezala, jendearen isuriak ere herri eta auzo txiki horietatik Azpeitiko plazara hurbiltzeko ohitura izan du eta oraindik ere hala du. Horren lekuko, asteartero egiten den azoka eta hilean behingo peria, horrela, herriko taberna eta dendariei beren salmentak ziurtatu eta herriaren bizigarri bihurtuz. Lehenago aipatutako kokapen horri esker, lurrez ere nahiko herri bikaina da Azpeitia. Zestoatik gora, lehenengo Lasao auzoa bere lautadatxoarekin, hurren Landetako erribera deitu izan diogun auzunea, Urrestila aldea ahaztu gabe eta azkenik hain ezaguna dugun Loiola aldea. Mendietara dituen auzoak ere nahiko auzo bereziak ditu, bakoitza bere berezitasunarekin. Lasao auzoko jendea, baserri lanak eta basokoak tartekatuz ezagutu izan dugu, Landetako nekazariak berriz soro lanetan oso saia-

tuak ziren, Gipuzkoako artasororik onentsuenak bertakoak zirela sinisteraino. Loiola aldean berriz baratze lanetan ziren eta dira oso jakintsuak, lur onak izateaz aparte, urte askotako esperientzia dutenez, gaur egun ere nabaria da

***Herri euskaldun
euskalduna, joko zale
amorratuak, parrandan zer
esanik ez, adar jotzaile
apartak eta azkoitiarren
arabera harroak eta
bullosoak. Hori dena
nahastuta, bertsolaria
ateratzen da nonbait***

hango baratzen ederra. Izarraitzpean laborantza eta artzaintza izan dituzte ogibide, Oinatz aldea, gari leku bezala izan da ospetsua nekazaritzan. Ekialde-
ra dagoen Txilarmendi, bere pirenaiko arrazako behi gorriekin izan da ospetsu, haien haragi fina oso preziatua zelarik. Elosiaga auzoa ere oso ganadu zale onen auzo bezala ezagutu izan da, Urra-
ki mendiko belardi zoragarriei esker.

Urrestila, Aratzerreka eta Matxinbentari buruz berriz Izarraitzpeko giroa errepikatuko nuke, alegia, nekazaritza eta artzaintza zela hango nekazarien bizibide. Beste berezitasun bat, komentuen izan da Azpeitian. Loiola auzoko basilika ospetsuaz aparte, bere ondo-ondoan Kristo Rey izenekoa, herri alderago ezker aldeko kaskoan, Olatz, beheaxeago Jesus Mariak eta Esklabak, herri kaskoan berriz Enparan dorretxearen ondoan Frantzizkanak eta Jesuitenak, zezen plaza inguruan berriz Miserikordia-
koak eta Zierbak, denera bederatzi, beraz elizak eta sinismenak izan du indarra. Azpeitia aldean garai batean ia kaleko kasko zaharrean bizi zen biztanle-
goa adina jende biziko zen komentuetan. Giro horren barruan bizi izatea suertatu zitzaigun guri ere gaztaroan, eguneroko otoitz, iganderoko meza eta zenbat aitortza eta jaunartze. Berrehun urte biziko bagina ere berrehun urteko kupoa bete genuen hogeitertarako. Landeta aldeko jendea batik bat oso elizkoia zen, etxe bakoitzean bazen apaiz, praile edo mojarren bat, izan ere, garai hartan denetarako adina ume egiten bait ziren apaizen aginduz edo bere afizioz. Horrela, apaizei eta jesuitei errespetu izugarria genien, gezurra

■ Azpeitia, Urola ibaiko herri handiena, Izarraitz mendiaren magalean dago kokaturik.

badirudi ere, Loiola aldean ez ziren hain sinestun sutsuak eta jesuiten aurka guk baino errazago hitz egingo zuten. Inoiz pentsatzen egon naiz horren zergatian, agian Loiola basilikaren kokapena eta bere inguruko lur zoragarri horiek denak, jesuiten eta Foru Aldundiaren jabegora pasa aurretik, seguruenik han inguruko nekazarienak izango zirela eta haiek eskuratzerakoan ere gorabeherak izan zitezkeela eta ozpin puntu horrek belaunaldiz belaunaldi gureganaino iraun zezakeela.

Bestalde, herri kirol munduan izan da oso berezia Azpeitia, inongo harrokeriarik gabe esan genezake hogeigarren mendearen erdira arte Azpeitia izan zela jaun eta jabe herri kirol

Elkarren aurka jokatu zuten apustu batean, ordu arteko marka guztiak hautsi zituzten Agerre irabaztun zelarik, beraz ez zen harritzekoa kirol munduan zuen ospea. Euskal Herriko kirolari gehienak beren prestaketak egitera ere Azpeitira etorri ohi ziren, batik bat aizkolariak. Keixetak ospe handia zuen mutilak aizkorarako prestatzen, baita Arlizeta izenez ezaguna zen beste azpeitiar batek ere. Bitxia da benetan. Garai hartan, Nafarroan, bi mutilek jokoren bat egiten bazuten, biak Azpeitira etorriko ziren prestatzera, bata Keixetarengana eta bestea Arlizetarengana. Azpeitia joko herri dela adierazten duen beste datu bat: udarako hiru hilabete kenduta, urte osoan igandero jokatzen dira ahari jokoak oraindik ere. Beste bitxikeria bat. Euskal

Herri osoan hogeita hamar artekari edo korredore baldin bazeuden, hogeita lau azpeitiarrak ziren. Herrian hainbeste korredore, prestatzaile... haien inguruan jende jokalaria ere nahastuta, halako mafia moduko baten fama ere nahiko normala zen. Bestalde, azpeitiarroi, kanpotik, azkoitiarrek batik bat, harroak, bullosoak eta burlosoak garela esan izan digute, baina okerrera ez da hala ere guregatik hori esatea, okerrera da hori esaten dutenean arrazoi dutela. Hogeigarren mendearen erdialdera arteko azpeitiarren argazki

munduan. Historian ezagutzen den aizkora apustu zaharrena eta ospetsuena Santageda eta Atxumarriak lau kanakotara jokaturikoa da, Atxumarriak irabazi zuen, azpeitiarra zen bera. Haren ondoren Keixeta sortu zen, hogeita hamar bat urtean onena izanez, apustu bat bera ere galdu gabe bukatu zuen bere kirol aldia. Ondoren, Harria oraingo hauen aita izan zen beste hogeita bat urteko txapelduna, berarekin batera bere auzoko Errekartetxo izan zen bere garaiko harri-jasotzailerik onena. Hainbeste urtetan inork jaso ezinda zegoen Amezketa Albizuri-handi harria berak jaso zuen aurrena. Gero, berrogeita hamar aldera Agerre eta Garatxabal, bi gazte azpeitiar azaldu ziren.

■ *Loiolako basilika da Azpeitiko elizen artean ezagunena (goiko argazkian); baina beste zortzi ere badira. Jesusen Bihotzaren Esklabak komentua ezkerrean. Behean, Azpeitiko danborrada famatua.*

■ Joxe Lizaso azpeitiarra, Euskal Herrian bertsoetan urte gehien egin duen bertsolaria izango da.

txiki bat besterik ez da oso labur egin dudan azalpen hau.

Mendearen bigarren erdialdean azpeitiarrek azpeitiar izaten jarraitzen dugu baina lehengo nekazari bizitza hark, asko galdu du bere eraginean. Aldiz, kaleko lantegiek eta industriak izugarritzko abia-dan egin dute gora. Azpeitiarra kirolean jokalaria izan den bezala, lanean eta lantegi berriak sortzen ere jokalaria ausarta izan da beti eta batik bat baserritarrek. Zenbat baserritar mutil ikusi dugun artean buzorik eta txaketa urdinik ez zen garaian, oinetan abarkak eta galtzen gaineko bonbatxoaren patrika batean amak emandako otartekoa eta bestean kalibrea, lanean, ikasteko zer ilusio eta arreta, ofi-

zioaren jabe egin arte. Hori lortutakoan eta soldaduska eginda, kideko lagun batzuekin enpresa berria osatu eta, aurrera borroka egiteko prest. Horrela ugaltu dira hainbat eta hainbat lantegi. Lehen esan dudan fama horiei tripazain fama eta festa zaleena ere izan dugu azpeitiarrek, baina elkarrean, astean afari pare bat eta igandean egun-pasa egiteko aste barruan hemezortzi edo hogeitazko ordu extra sartu behar baziren,

horretarako ere "poco miedo". Jendearen jarrera horrek eragin dio industriaren gupilari, gaur iritsi den mailara iritsi arte, parranda egin behar denean parranda, baina lan egin behar denean lana izan da beste gure ezaugarri bat.

Azkenik ezin bukatuko dugu Azpeitian lehenago ere bai, baina azken berrogei eta hamar urtetan bertsolaritzak izan duen garrantzia aipatu gabe. Garai bateko Uztarri, Korostita, Txapel, Zepai eta abarren ondotik, Joxe Lizasok hartu zuen lekukoa eta ez nolanahi erabili ere. Seguruenik, Euskal Herri osoan ber-

■ Azpeitiko plazan azoka izaten da asteartero eta peria hilabeteetan behin.

■ Keixeta aizkolaria, Jose Maria "Truriya"ren aurka. Azpeitian, 1912ko martxoaren 11n.

tsotan urte gehiena egin duena izango da eta plaza gehiena ere hortxe-hortxe. Ondoren Agirrek jarraitzen dio gaur ere, bertsolari helduetan saio gehien egiten duena. Haien babesean izen ezagun asko daude Azpeitiko bertsolari zerrendan. Gaur gaurkoz hamabiraino bagaude plazetan kantatzen dugun bertsolariak, horretan ere berezia izan da Azpeitia. Herri euskaldun euskalduna, joko zale amorratuak, parrandan zer esanik ez, adar jotzaile apartak eta azkoitiarren arabera harroak eta bullosoak. Hori dena nahastuta, bertsolaria ateratzen da nonbait ●

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

ZAKUR ALUA

Jaxinto batez ere ehiztaria zen. Eta gainera, iaz, bere bizitzako ilusioa bete zuen: Afrikara joan zen ehizara. Eta bidaia luzea zenez, bere Foxterrier txakurtzua eraman zuen konpainia egin ziezaion.

Goiz batez, Jaxinto lo zegoela, txakurtzua oihanean barrena abiatu zen tximeleta baten atzetik. Nekatu, itzultzeko bidea bilatzen hasi, eta zeharo galduta zegoela ohartu zen. Bat-batean, pantera beltz bat lasterka bizioan zetorkiola ikusi zuen:

- Arraioa! Horrek jan egin nahi nau! -pentsatu zuen agudo bere artean-. Zer egin dezaket nik orain?

Orduan, hildako animalia baten hezurretan erreparatu eta haiei mauka-mauka eta hozkaka hasi zen, marmarrean honako hau esanez:

- Bai goxoa, akabatu berri dudana pantera hau!

Hori entzun eta izuturik istantean panterak atzera egin zuen. Buelta erdia eman eta ihesi barneratu zen oihanean, zakur alu hark ia-ia, bera ere jan zuela pentsatuz.

Adarrez adar jauzika zebilen tximino batek jazotakoa ikusi eta panterari ohartarazi zion txakurra engainatu egin zuela. Pantera, tximinoaren azalpenak entzundakoan, bere onetik atzera zen:

**ZAZPIAK
BATMAN**

- Adiskide! Jarri nire bizkar gainean eta heliezadazu ongi gerritik zakur alu horrek gorriak ikusi behar ditu eta! Txakurra beraiengandik gertu zebilen ordea, eta dena entzun zuen. Panterak, atzera, bere bila zebilela jakinda, azkar eta ez uzkur, zerbait asmatu behar zuela deliberatu zuen. Une horretan berean, pantera bere atzean atzamarkadaka erasotzeko prest zuela

BEHARRIK!

Gaitzerdi, gaitz handiago bat gertatu ez denean botatzen den esklamazioa

**BEHARRIK JO DIK ORDUA! BESTELA
GALDUA HINTZEN**

Menos mal! gracias! / Heureusement, encore heureux! /
Thank goodness, goodness gracious

sentitu zuen eta orduantxe sortu zitzaion txinparta. Atzera begiratu gabe eta ezer gertatu ez balitz bezala haxe oihukatu zuen:

- Tximu alu nazkagarria! Bada ordu bete, beste pantera bat ekartzera bidali dudala eta oraindik ez da ageri.

"Krisi" garaietan, irudimena, ezagupe-na baino garrantzitsuagoa da" (A.Einstein).

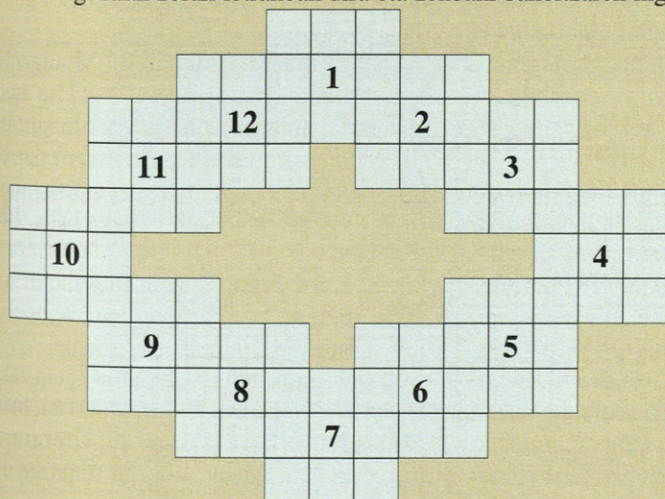
Hitz Gezidunak

		Zulatzeko tresna	Intsektu mota	Lehen sakramentua	Anaia, hitz elkarketan	Frantziaren hegoaldeko lurraldea
		Argazkiko instrumentua	Amildegia	Ipar., zein	Aurritzia	
		Ospelak				
		Intsektu mota				
Pl., fruitu mota		Gelaren gainean			2	
Andaluzia-ko hiria		Bizk., sobera			Kriptona	
				Naizen honek		Kontso- nantea
				Nafarroako herria		Joan den urtean
Emakume izena					Gipuzkoa-ko ibaia	
Su					Trebe	
			Barre xumea			Non atzizkia
			Izen arabiar			1
Nitro- genoa		Atsegina			Ipar., izu	
Arotzaren lanabes		Kasik			Ez eme	
				Gipuzkoa-ko herria		Errep., gorotza
				Potasioa		Iodoa
Portuak					Gipuzkoa-ko herria	

Irudia: Musika tresna

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Iparraldean, laira asko duena
- 2.- Emir baten mendeko herri
- 3.- Zapata konpontzaile
- 4.- Nafarroako herria
- 5.- Laguntza
- 6.- Garondo
- 7.- Barazki mota
- 8.- Grabaketa
- 9.- Gogoratzen direnak
- 10.- Zoladurarako harriak
- 11.- Onuraren hartzaile
- 12.- Laugarren eguna

JON ALONSO

“DINOSAURIOA”REN IRAKURKETA

Augusto Monterroso hil izanaren penetako bat -txikienetakoa, hala ere-, idazleak berak bere omenez idatzita-koak irakurtzean egingo zituen komentarioak ezin entzutea da. Ironikoak eta irrigarriak izango ziren, ez dudarik egin.

Prentsa guztia izenburu bihurtzen duen monstro ahaltza da, errealtate nahasi eta zabalenak ere ideia bakarrean estutzen dituen konpresorea. Eta hala, Augusto Monterroso “*Dinosaurioa*, munduan idatzi den ipuinik laburrenaren egile” famatu dute: “Cuando despertó, el dinosaurio todavía estaba allí” (itzuliezina niretzat, saiatu ere ez naiz egingo). Literatura ez da profanoentzako jolasa, baina nik nahiko nuke gaurko artikuluan ipuin horren irakurketa posible bat profanoei eskaini, nire ahalmenen arabera, noski; ni ere, neurri batean, profano bainaiz, literaturaren gauza sakratuetan eskurik sartzen ez duen morroia, beraz.

Irudika dezagun literatura sokatira saio amaitezin bat dela, eta soka horren mutur batean luze idatzi behar dutela uste duten eta idazten duten idazleak daudela; eta beste muturrean, labur idatzi behar dela uste duten eta idazten duten idazleak. Dikotomia hau, luze idatzi-labur idatzi hau, alegia, literaturaren historian beti agertzen dena da; eta ez da kasualitatea, pertsonak garai eta kultura guztietan sentitu duen berezko dikotomiazaletasunaren isla baizik ez baita (ongia-gaizkia, hasiera-bukaera, argia-iluna; gehiegikeria filosofikoa barkatzen bazait, gizakiaren hilkortasunaren eta denbora atzemateko maneraren ondorioa baizik ez datekeena), literaturaren eremura eramanda. Luze ala labur idaztearen sokatira honetan, nolabait esan, luze idaztearen aldekoak irabazten ari ziren, txapeldun indartsu batzuk zituztelako, Balzac bezalako bat, esaterako, edo, zer esanik ez, Proust handia, txapeldunen txapelduna, “Denbora galduaren bila” lanaren bidez literatura infinito baten bidea seinalatu zuena, oztupo materialek baizik ezin geldiaraziko zuten literatura infinito bat: hau da, Proustek demostratu zuen lehenago bukatuko zirela

munduko oihan eta basoetako zuhaitzak oro, eta hortaz, lehenago bukatuko zela papera, batzuen idazteko gogoia eta etorria baino.

Labur idaztearen aldekoek ere txapeldun onak zituzten, baina inor ez zen iristen sokaren beste muturreko Proust baten mailara. Alegia, inork ez zuen lortu, papera zuri utzi ezean, literatura bere adierazpenik minimu an biltzea. Inork ez... Monterroso agertu zen arte. Ez da kasualitatea Monterrosok berak esana izatea “Proust irakurtzen ikasi zuela labur idazten”. Umore fin eta sakonaren adierazlea da, irrigarria da, noski, baina, aldi berean, *boutade* umoretsua baino askoz gehiago ere bada, Prousten antitesia zen idazleak esana denez. Horrek adierazten baitu zentzu oso bat ematen ziola bere literatur jardunari, koherentea den obra -laburbaten barruan. Horregatik, batzuek, *Dinosaurioa* irakurrita, “hori nire alaba txikiak ere egingo zuen” esaten dutenean, erantzuten ahal zaie baietz, hori edozeinek idazten duela. Baina edozeinek ez lukeela jakingo ipuin horri esanahi literario bat ematen, eta literatur jardun baten barruan txertatzen. *Dinosaurioak*, nolabait, ziklo bat osatzen du, simetria bat ezartzen du, koju zegoen mahaiko hanka berdintzen du, Tesia (Proust)-Antitesia (Monterroso)-Sintesia joku dialektikoak aurrera egin dezan egiten du posible. Eta hori idazle batek baizik ezin zuen egin. Prousten mailako idazlea, Prousten ifrentzua. Sokatiran, laburraren aldekoek badute behar zuten txapeldun handia, bere aldera besteak berera adina indar egiteko gauza dena.

Ez gaitezen jar, hala ere, Monterroso baino solemneago. Izan ere, egokitu zaion paperaren nolakoaz oharturik, edo kutsaturik, Monterrosoren ezaugarri eskertzekoentakoa gauza guztien oinarrietan bere umore fin eta sotilez arakatzen ibiltzea baita. Besteak beste, irrigarri utziz *Dinosaurio*ko zazpi hitzek sortu duten komentario-uholdearen egile guztiak, kritikari eta teoriko guztiak. Lerro hauek idatzi dituen ere barne.

Literaturaren itsasoko ur askotan zakarran *prestige* asko hondoratuko da, baina Monterroso beti izango da, literaturak berak dirauen artean, azalean flotatzen den kortxoa ●

“Dinosaurioak, nolabait, ziklo bat osatzen du, simetria bat ezartzen du, koju zegoen mahaiko hanka berdintzen du, Tesia (Proust)-Antitesia (Monterroso)-Sintesia joku dialektikoak aurrera egin dezan egiten du posible”

Otsaileko

Larrun

- **P**restige ontziak sorrarazitako egoera
- **A**urrekariak: Exxon Valdez, Erika, Aegean Sea petroliontziak
- **I**stripuak eta seguritate eza itsasoan
- **E**konomia eta bere baliabideak
- **E**rantzukizunak: giza hondamendia bai, istripu naturalik ez

Itsasoko hondamendiak

Mahai-ingurua

Esteban Olaizola

Xabier Ezeizabarrena

Josu Erkiaga

Manu Gonzalez

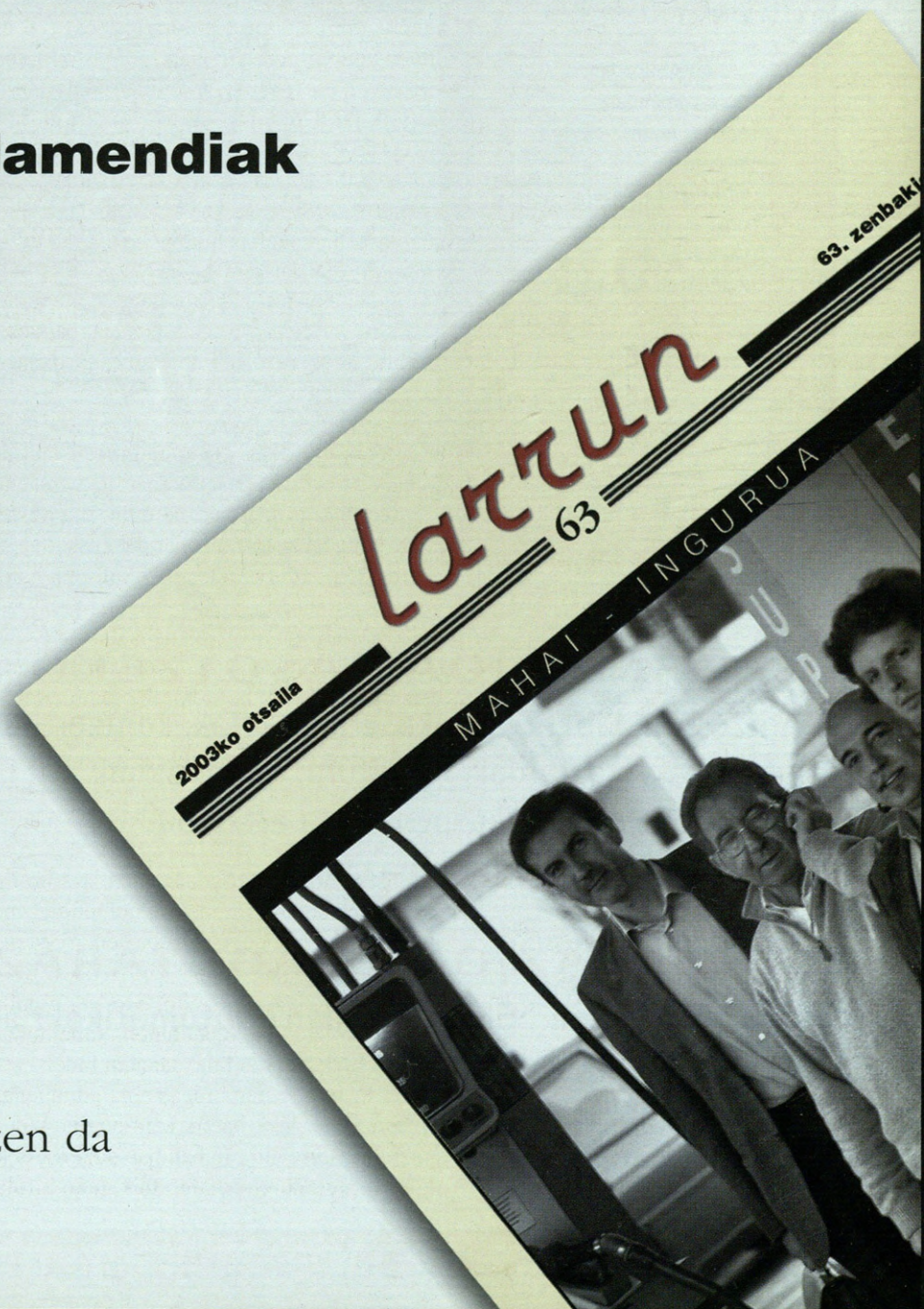
Iritzi Artikuluak:

■ Victor Pachon

■ Iñaki Barcena

■ Alfonso Caño

LARRUN hilero banatzen da
doan ARGIArekin.

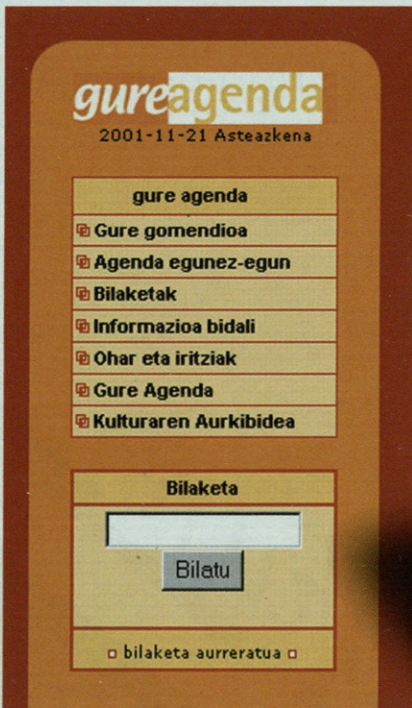

Euskal Herriko kultur agenda

"Zer egin dezaket asteburuan?"

"Non eskaintzen dituzte antzerki ikastaroak?"

"Non eta noiz jotzen du nire talde gogokoenak?"

INFORMAZIOA JASOTZEKO TRESNA

- Antzerkia, dantza, musika, erakusketak, kontzertuak, lehiaketak, bertsolaritza, hitzaldiak, ikastaroak, literatura, jardunaldiak...
- 6 hilabeteko aurreikuspenak eta artxiboa
- Euskal Herri osoko informazioa

INFORMAZIOA EZAGUTARAZTEKO TRESNA

Zure informazioa "Gure Agendan" automatikoki agertzea oso erraza da:

1. "Informazioa bidali" tekla sakatu
2. Sarrera gakoa lortu
3. Informazioa bidali

